

TURVALLISTA YHDESSÄ ELÄMISTÄ ILOINEEN JA SURUINEEN -
PÄIVÄHOIDON LAATU VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA

Jyväskylän maalaiskunnan päivähoitolasten vanhempien arvioita lastensa hoitopaikasta
ja näkemyksiä päivähoidon laadusta

Maija Jääskeläinen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Varhaiskasvatuksen laitos
Kevät 2000

Maija Jääskeläinen

**TURVALLISTA YHDESSÄ ELÄMISTÄ ILOINEEN JA SURUINEEN -
PÄIVÄHOIDON LAATU VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA**

**Jyväskylän maalaiskunnan päivähoitolasten vanhempien
arvioita lastensa hoitopaikasta ja näkemyksiä päivähoidon laadusta**

Kasvatustiede

Kevät 2000

Jyväskylän yliopisto

Varhaiskasvatuksen laitos

74 sivua ja liitteet

Viime vuosina on yhä enemmän kiinnitetty huomiota julkisten palvelujen laatuun, laadun määrittelyyn ja arviointiin. Laatua on tarkasteltu pääasiassa hallinnon, tutkijoiden ja palvelun tuottajien näkökulmasta, mutta vähitellen on pyritty ottamaan huomioon myös palvelujen käyttäjän, asiakkaan näkökulma. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää päivähoitoikäisten lasten vanhempien näkemyksiä lasten päivähoidon laadusta: miten vanhemmat arvioivat lastensa hoitopaikkaa, mitä heidän mielestään on laadukas päivähoito, mitä kehitettävää päivähoidossa on vanhempien mielestä sekä minkälaista kodin ja päivähoidon välistä yhteistyötä vanhemmat pitivät tärkeänä.

Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka jaettiin kaikille Jyväskylän maalaiskunnassa kunnallisessa päivähoidossa olevien lasten vanhemmille keväällä 1998. Lomake jakautui strukturoituihin ja avoimiin kysymyksiin. Tuloksia tarkasteltiin päivähoidossa olevan lapsen iän, hoitomuodon ja alueen mukaan. Kokonaisuutena lasten vanhemmat olivat tyytyväisiä lastensa päivähoitoon. Kriittisimmin he suhtautuivat päivähoidon puitteisiin liittyviin tekijöihin: hoitopaikkojen tiloihin, lapsiryhmien kokoon ja henkilöstön määrään päiväkodeissa ja ryhmäperhepäivähoidossa. Tyytyväisimpiä olivat alle 3 - vuotiaiden lasten vanhemmat ja perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat. Päivähoidon laadun määrittelyssä vanhemmat painottivat eniten päivähoidon kasvatustiloihin liittyviä tekijöitä: toiminnan monipuolisuutta, turvallisuutta ja lapsen yksilöllistä huomioimista. Valtaosa vanhemmista oli tyytyväisiä päivähoidon laadun toteutumiseen. Eniten kehitettävää vanhempien mukaan oli päivähoidon puitteisiin liittyvissä tekijöissä: tiloissa, lapsiryhmissä ja henkilöstön määrässä. Vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä kodin ja päivähoidon väliseen yhteistyöhön, joista tärkeimpänä yhteistyömuotona pidettiin päivittäisiä keskusteluja vanhempien ja henkilökunnan välillä.

Usein on epäilty vanhempien kykyä arvioida ja määrittellä päivähoidon laatua, mitä vanhemmat tietävät päivähoidon arjesta. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan vanhempien määritelmät laadukkaalle päivähoidolle sisältävät paljon samoja tekijöitä kuin aiemmin Suomessa sekä muualla tehdyt tutkimukset.

Avainsanat: päivähoito, laatu, arviointi, määrittely, vanhemmat, yhteistyö, kehittäminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LAADUKAS PÄIVÄHOITO - MITÄ SE ON	6
2.1 Laatu sosiaalitoimeen	6
2.2 Kontekstuaalinen kasvatusnäkemys ja lapsilähtöisyys - tämän päivän varhaiskasvatuksen pohja	8
2.3 Päivähoidon kehityksen tarkastelua	11
2.4 Kodin ja päivähoidon yhteistyö	14
2.5 Päivähoidon laatu - määritelmien viidakko	15
2.6 Päivähoidon tutkimus laadun näkökulmasta	17
2.7 Päivähoidon tavoitteet - laadun pohja	19
3 LAADUN ARVIOINTI	21
3.1 Laadun hallinta - kehittämistyön perusta	21
3.2 Laadun arviointimenetelmiä	23
3.3 Näkökulmia laadunarviointiin	27
3.4 Vanhempien näkemyksiä päivähoidon laadusta	30
3.5 Kokonaisvaltainen laadun arviointi	35
4 JYVÄSKYLÄN MAALAIKUNNAN PÄIVÄHOITO	38
4.1 Mistä kaikki alkoi...	38
4.2 ... missä ollaan tänään	39
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	41
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	43
6.1 Esitutkimus	43
6.2 Tutkimusmenetelmä, tutkimuksen toteuttaminen ja aikataulu	44
6.3 Aineiston analyysi	45
7 TULOKSET	48
7.1 Vanhempien arvioinnit päivähoidon laadusta	48
7.2 Vanhempien määritelmät laadukkaalle päivähoidolle	51
7.3 Vanhempien näkemyksiä päivähoidon kehittämisestä	56
7.4 Kodin ja päivähoidon välinen yhteistyö	58
8 POHDINTA	63
8.1 Tutkimuksen toteutuksesta	63
8.2 Mitä on laadukas päivähoito - onko sitä	64

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Suomalainen päivähoitokasvatus on pitänyt kulmakivenään perheen ja päivähoiton yhteistyötä koko historiansa ajan, vaikka yhteistyön orientaatio on vaihdellut vallitsevan kasvatustajattelen mukaisesti. Nykyisen, modernin päivähoiton tavoitteena on tarjota perheille joustavaa, yksilöllistä ja laadukasta päivähoitoa, jossa perheiden tarpeet ja odotukset pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman hyvin. Perheen ja päivähoiton yhteensopivuus on laatutekijä, jolla on todettu olevan selkeä yhteyslapsen kasvun ja kehittymisen mahdollisuuksiin. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 34-35.) Siksi perheen ja päivähoiton yhteistyötä pidetään nykyään erittäin tärkeänä tekijänä lapsen suotuisan kasvun ja kehityksen tukemisessa ja edistämässä sekä päivähoiton laadun määrittämisessä ja kehittämässä.

Mossin (1996) mukaan päivähoiton laatu on käsitteenä dynaaminen, muuttuva, suhteellinen ja sidoksissa arvoihin. Laadun määrittelyssä on oleellista se, *kuka* ja *miten* laatua määritellään; tapahtuuko se vain ylhäältä alaspäin, hallinnon ja virkamiesten tekemänä vai osallistuvatko siihen kaikki ne tahot, joita päivähoito koskettaa: lapset, vanhemmat, työntekijät, hallinto, päättäjät ja tutkijat. Kun laatua ryhdytään määrittelemään, pitäisi määrittelijällä olla näkemys, visio, siitä, mitä halutaan saavuttaa. Tähän näkemykseen liittyvät toiminnan tavoitteet, arvot, prosessit, suhteet sekä arkipäivän toiminta. (Moss 1996, 17-31.)

Päivähoiton ja varhaiskasvatuksen laadun tutkimuksessa on viime vuosikymmeninä ollut kolme *tutkimusaaltoa*, joissa 1970-luvulla keskityttiin vertailemaan kodissa tapahtuvaa ja kodin ulkopuolista kasvatusta. 1980-luvulla keskityttiin selkeämmin päivähoiton yksittäisiin laatutekijöihin. 1990-luvulta alkaen on pyritty tutkimaan päivähoitoa ja sen vaikutuksia laajemmasta näkökulmasta, vaikkakin se on painottunut tutkimaan päivähoiton ympäristöjen laadun arviointia. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 179-180.) Vasta viime vuosina on perehdytty laajempaan laadun arviointiin, jossa on otettu hallinnon lisäksi laadun määrittelyyn mukaan myös vanhemmat, päivähoiton henkilöstö ja lapset.

Jyväskylän maalaiskunnan päivähoito on kasvanut koko ajan uusien päivähoitoyksiköiden ja tarpeen lisääntymisen myötä. Päivähoidolle asetetut käyttöastetavoitteet ovat kiristyneet vuosien mittaan, tällä hetkellä se on 90 prosenttia. Vanhempien työsuhteet ovat yhä useammin osa-aikaisia ja lyhytkestoisia, epäsäännöllisten työaikojen määrä kasvaa jatkuvasti. Lamavuosien vaikutukset näkyvät viiveellä lapsissa ja lapsiperheissä, erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten määrää lisääntyy. Ylisuuret ja entistä vaativammat lapsiryhmät tiukentavat henkilöstön työoloja, millä on vaikutusta päivähoiton laatuun. Päiväkodin johtajana ja päivähoitoikäisen lapsen äitinä olin kiinnostunut vanhempien käsityksistä päivähoiton toiminnasta ja toiminnan laadusta. Oman tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää erityisesti vanhempien näkemyksiä päivähoiton laadusta sekä miten he arvioivat lastensa päivähoiton laatua. Tutkimus oli kokonaistutkimus, jossa kaikille Jyväskylän maalaiskunnassa päivähoidossa olevien lasten vanhemmille jaettiin kyselylomake päivähoitopaikan välityksellä. Aineisto kerättiin toukokuussa 1998, jolloin useimmilla perheillä oli ainakin toimintavuoden mittainen kokemus kunnallisesta päivähoidosta. Tutkimuksessa oli mukana kaikki kunnalliset päivähoitomuodot: *päiväkoti, perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito sekä kerhotoiminta*. Jokainen päivähoitoyksikkö on omilla kyselyillään selvittänyt vanhempien tyytyväisyyttä lapsensa hoitopaikkaan. Tällä tutkimuksella pyrittiin kartoittamaan vanhempien näkökulmasta koko päivähoiton nykytila ja selvittämään, miten sitä tulisi kehittää tulevaisuudessa Jyväskylän maalaiskunnassa.

2 LAADUKAS PÄIVÄHOITO - MITÄ SE ON?

2.1 Laatua sosiaalitoimeen

Jo aikaisemminkin, mutta erityisesti 1990-luvulla, on laadun tarkastelu noussut keskeiseen asemaan julkishallinnon eri aloilla. Sosiaali- ja terveystoimessa on pyritty laajalti selvittämään laatua käsitteenä, sen arviointia ja laadun kehittämishankkeita. Laadulla on käsitteenä rajattomat ulottuvuudet, se eräänlainen *keruullas*, joka imee usein emotionaalisesti latautuneeseen keskustaansa kaikki mahdolliset tulkintavaihtoehdot (Sipilä 1995, 23; Suhonen 1995, 43). Sipilän mukaan onkin tärkeää tehdä rajauksia ja painotuksia laatukäsitteen operationaalistamiseksi, mutta on myös myönnettävä, että täysin kattavaa ja tyydyttävää laadun seurantarjestelmää on mahdotonta kuvitella sosiaalipalvelujen tuottamisen kaltaiseen monipuoliseen ja monimutkaiseen prosessiin (Sipilä 1995, 23).

Sosiaali- ja terveydenhuollolle on määritelty oma laatusanasto, jonka tavoitteena on auttaa kohti yhtenäisempää käsitteiden käyttöä laatu keskustelussa. Laatusanasto on julkaistu teoksessa Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa (1995). Tämän työn kannalta keskeiset käsitteet on siinä määritelty seuraavasti:

Laatu - hyödykkeen ominaisuuksista muodostuva kokonaisuus, johon perustuu hyödykkeen kyky täyttää siihen kohdistuvat odotukset. Hyödykkeet ovat tuotteita tai palveluita, jotka välittömästi tai välillisesti tyydyttävät asiakkaan tarpeita.

Laadun hallinta - yleinen johtamistoiminnan osa, jossa määritellään laatupolitiikka ja siitä johdetut laatutavoitteet sekä laatuun liittyvät vastuut ja toteutetaan ne määritellyin keinoin. Laadunhallinnan keinoja ovat esimerkiksi laadun suunnittelu, laadun varmistus ja laadun parantaminen.

Laadunvarmistus - toimintosarja, jolla laadunhallinnassa pyritään estämään poikkeavuudet asetetuista laatuvaatimuksista ja näin saavuttamaan riittävä luottamus siihen, että hyödyke täyttää laatuvaatimukset. Tähän kuuluvien toimintojen (ehkäisevät toimenpiteet,

laadunmittaus, laadunarviointi ja korjaavat toimenpiteet) toimivuus tulee aina pystyä osoittamaan.

Laadunparantaminen, laadun kehittäminen - toiminta, jonka tarkoituksena on toimintojen ja prosessien tehostaminen, jotta sekä organisaation että sen asiakkaiden niistä saama hyöty lisääntyisi ja hyödykkeiden laadun vaihteluväli vähenisi.

laadunmittaus, laadun mittaaminen - toimenpide, jolla selvitetään laatukriteerien arvot mittayksiköinä. Se voi olla kvantitatiivista tai kvalitatiivista.

laadun arviointi, laadunmääritys - toiminta, jossa verrataan laatumittauksessa saatuja tuloksia asetettuihin laatuvaatimuksiin ja tämän perusteella tehdään johtopäätöksiä.

akkredointi, valtuuttaminen - toimi, jolla valtuuttava elin toteaa organisaation tai henkilön päteväksi tiettyyn toimintaan. (Laadun hallinta sosiaali- ja terveyden huollossa, 1995, 32-39.)

Palvelujen laadun määrittelystä ovat kiinnostuneet monet eri tahot: rahoittajat, palvelujen tuottajat, eri ammattiryhmät ja asiakkaat. (Kärkkäinen 1998, 36; Sipilä 1995, 21.) Keskeiseen asemaan nousee asiakas ja hänen arvionsa palvelusta. Silenin (1998, 6) mukaan laatu voidaan määrittää yrityksen kykyä täyttää asiakkaan tarpeet.

Laatupolitiikassa on erilaisia organisaatiotasoja, joilla on myös erilaisia tehtäviä. Keskeisimmät tasot ovat valtakunnan taso, kunnat sekä palvelujen tuottajat. Valtakunnan tasolla keskeisiä laatupoliittisia keinoja ovat lainsäädäntö, tulo- ja menoarvio sekä valtioneuvoston linjaukset. Kuntatasolla laatupolitiikka ja laadunhallinta koskee kaikkia asukkaille tarjottavia palveluja. Yhtenä kunnan laadunvarmistamisen keinona on esitetty itsearviointia. Sen edellytyksenä on, että oma perustehtävä on määritelty, asiakasryhmän tarpeet on tunnistettu ja otettu toiminnan lähtökohdaksi. Asiakastytyväisyyskyselyjä voidaan käyttää asiakkaiden odotusten ja tavoiteltavan laadun selvittämiseen, asiakaspalautteen rutiininomaiseen hankkimiseen sekä käyttää apuna laadunparantamiseen. Yksi keino laadunvarmistukseen ovat *palvelusitoumukset*, jotka ovat lähtöisin Englannista ja joita on Suomessa tehty jo joissakin kunnissa. Palvelusitoumukset ovat konkreettisia lupauksia palvelujen määrästä, laadusta ja saatavuudesta. Niillä pyritään asiakaslähtöiseen ja joustavaan palvelutuotantoon. Palvelusitoumusten tavoitteena on myös palveluja koskevien valitus- ja oikaisumahdollisuuksien laajentaminen ja tehostaminen. Vaikka tällaiset julistustyypiset sitoumukset ovat varsin yleisellä tasolla, niissä on kuitenkin selkeästi sanottu, mihin toiminnalla on tarkoitus pyrkiä; myös palvelun käyttäjien rooli korostuu. Palvelusitoumuksia on myös kritisoitu siitä, että sitoumus ei ole aito oikeudenmukainen järjestelmä eivätkä ne sisällä uusia oikeuksia tai palveluperiaatteita. Niiden pelätään korvaavan todelliset uudistukset, ja samalla unohdetaan sisällön todellinen pohtiminen. (Haverinen 1995, 85-97.)

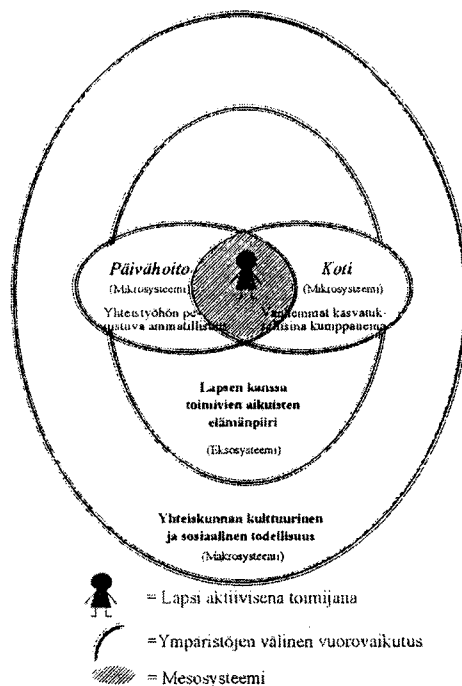
2.2 Kontekstuaalinen kasvatustietämys ja lapsilähtöisyys - tämän päivän varhaiskasvatuksen pohja

Kontekstuaalinen kasvatustietämys

Ekologisen kasvatustietämyksen esiintömyy 1980 - luvun teoreettisena orientaationa on osaltaan laajentanut päivähoiton kasvatustietämyttä. Bronfenbrennerin (1979) ekologinen malli tarkastelee lapsen kehitystietämyttä aina yhteydessä siihen ympäristöön, jossa se tapahtuu sekä korostaa tietämyksen vuorovaikutustietämyttä luonnetta. Täältä pohjalta lähtevä *kontekstuaalinen kasvatustietämys* näkee lapsen kasvavana, dynaamisena kokonaisuutena, joka kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa oman ympäristönsä kanssa. (Bronfenbrenner 1979, 21-22, Hujala ym. 1998, 10 - 12).

Kontekstuaalinen lähestymistapa pyrkii lapsen välittömien ympäristökokemusten lisäksi ottamaan huomioon kaikki ympäristöelementit ja ympäristöjen väliset suhteet, jotka epäsuorastikin vaikuttavat lapsen kasvu-ympäristöön. Yksilön kasvu-ympäristö muodostuu välittömistä ympäristökokemuksista laajentuen koko siihen yhteiskunnalliseen systeemiin, jonka osana yksilö toimii. Kasvatustietämykselle tämä merkitsee sitä, että pelkkä lapsen tarkastelu, kohtaaminen ja ymmärtäminen ei riitä, vaan kasvatustietämyksen tulee tiedostaa koko se ympäristö, jonka vaikutuksessa lapsi elää. Kontekstuaalisen mallin avulla voidaan ymmärtää lapsen kasvu-edellytyksiä. Siinä tarkastellaan lapsen kasvu-ympäristöjä lähipiiristä alkaen edeten lapselle kaukaisempiin yhteiskunnan arvomaailmoihin, jotka ovat yhteydessä lapsen kasvuolosuhteisiin. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 23-24.)

Hujala ym. (1998) tarkastelevat kontekstuaalisen kasvun mallia perheessä ja päivähoitossa kasvavan lapsen näkökulmasta Bronfenbrennerin ekologisen mallin pohjalta seuraavan kuvion mukaisesti:

Kuvio 1 Kontekstuaalisen kasvu malli (Hujala ym. 1998, 15)

Bronfenbrennerin (1979) mukaan lapsen välitön ympäristö, *mikrosysteemi*, muodostuu niistä toiminnoista, rooleista ja henkilöiden välisistä suhteista, joita lapsi kokee omassa lähiympäristössään. Lapsen tärkein kasvu ympäristö ovat koti ja perhe, joihin lapsella on syvimmat ja pysyvimmat siteet. Kun lapsi kasvaa, hänelle muodostuu uusia vuorovaikutussuhteita päivähoitajiin, kavereihin, isovanhempiin. Näistä hänelle muodostuu useita erilaisia mikrosysteemejä, joissa hän on osallisena. (Bronfenbrenner 1979, 22.)

Lapsen erilaiset mikrosysteemit ovat läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään. Tätä vuorovaikutusta Bronfenbrenner (1979, 25) kutsuu *mesosysteemiksi*. Kasvatuksen laadun näkökulmasta onkin olennaista juuri mesosysteemin toimivuus, erityisesti kasvatukselta vastaavien aikuisten yhteistyö ja vuorovaikutus (Hujala ym. 1998, 18-19.)

Lapsen lähiympäristön laajentuma, *eksosysteemi*, vaikuttaa lapseen välillisesti vanhempien, päivähoitajien, opettajien ja muiden kasvattajien ja aikuisten elämämpiirin kautta. Lapsi itse ei osallistu aktiivisesti eksosysteemin toimintaan, mutta se vaikuttaa suuresti siihen, mitä lapsen lähiympäristössä tapahtuu. Eksosysteemi muodostuu erilaisista lapsen kasvu ympäristön ulkopuolisista instituutioista, kuten vanhempien työelämä, sosiaalis-taloudelliset tekijät, tukipalvelut ja asumiseen ja vapaa-aikaan liittyvät tekijät. (Bronfenbrenner 1979, 25-26.) Hujalan ym. (1998, 19-20) mukaan päivähoiton eksosysteemi muotoutuu muun muassa päivähoiton työntekijöiden oman henkilökohtaisen elämän tekijöistä sekä ammatillisuutta muovaavista tekijöistä.

Yhteiskunnan ideologinen systeemi, *makrosysteemi*, määrittää muiden tasojen toimivuutta ja relevanssia lapsen elämän kannalta. Siihen kuuluvat kulttuurin tai osakulttuurin institutionaaliset mallit, kuten ekonomiset, sosiaaliset, kasvatukselliset sekä laki- ja poliittiset järjestelmät, jotka toimivat yhteiskunnan reunaehtoina. Makrotaso määrittää mm. yhteiskunnan sosiaali-, perhe- ja lapsipoliittiset toimenpiteet sekä työvoimapolitiikan. Makrotasolta heijastuu myös modernin yhteiskunnan työtehtävien jako kasvatuksen alueella perheen, päivähoiton ja koulun kesken. (Bronfenbrenner 1979, 26; Hujala ym. 1998, 20-21.)

Kontekstuaalisen kasvun näkökulman mukaan lapsen kasvua tulee aina tarkastella kasvattajan (aikuisen), lapsen ja systeemin (päivähoito, koulu, ympäristö jne) yhteisenä asiana. Mallia voidaan kuvailla päivänvarjoksi, joka kokoaa erilaiset kasvatus- ja opetusprosesseihin liittyvät teoriat ja näkökulmat kokonaisuudeksi. (Hujala ym. 1998, 23.)

Lapsilähtöisyys

Suomalainen varhaiskasvatus ja päivähoito on alusta asti perustunut fröbeliläiseen pedagogiikkaan. Kinoksen (1994) mukaan pienten lasten pedagogiikka on lapsikeskeisistä lähtökohdistaan huolimatta hyödyntänyt pedagogisissa käytännöissään aikuislähtöisiä periaatteita. Päivähoitolain tultua voimaan vuonna 1973 tarvittiin myös päivähoiton pedagogisiksi perusteiksi jotain uutta, jolloin peruskoulun didaktiikka loi pohjaa myös päivähoiton tavoitteiden ja toiminnan suunnittelulle. (Kinos 1994, 9.) Toiminnassa painottuivat aikuislähtöisyys sekä keskusaiheisiin sidotut tarkat suunnitelmat ja tavoitteet. Kärjistetysti lapsella oli Hujalan ym. (1998) mukaan enemmänkin passiivisen tiedon vastaanottajan rooli: oppimista tapahtuu vain oppimistilanteissa ja leikki on viihdyttävää toimintaa (Hujala ym. 1998, 34-36). Päivähoitolain myötä alettiin kehittää myös lastenseimien ja alle 3 -vuotiaiden päivähoiton toimintaa (Munter 1984). Vaikka toiminta alle 3 -vuotiaiden lasten kanssa painottui enemmän perushoitoon, haluttiin myös tähän toimintaan saada lisää opetuksellista ja kasvatuksellista sisältöä.

1980-luvun lopulla alkoi päivähoiton toiminnan kriittisempi tarkastelu. Silloin käynnistettiin kaksi suurta kehittämishanketta: yhteispohjoismainen Basun-projekti ja sosiaalivaltion *Voisiko jokin olla toisin päivähoitossa*. Molemmat projektit tähtäsivät päivähoiton käytäntöjen, myös pedagogisten periaatteiden, kehittämiseen. (Kinos 1994, 9.)

Konstruktivistinen ja humanistinen oppimiskäsitys ovat pohjana *lapsikeskeiselle ja lapsilähtöiselle* varhaiskasvatukselle. Konstruktivistinen kasvatuskäsitys pohjautuu Deweyn, Piagetin ja Vygotskyn ajatuksiin. Siinä keskeiseksi kasvattajan käytännön toimintaa ohjaavaksi näkökulmaksi nousee lapsilähtöisyys: lapsi aktiivisena oppijana ja oman oppimisensa subjektina. Lapsilähtöisyys rakentuu lapsen omalle todellisuudelle, ja aikuisen tehtävänä on mahdollistaa lapsen omaehtoinen oppiminen - tutkiminen, kokeilu ja oivaltaminen. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus tarkastelee varhaiskasvatusta lapsen kautta lapsen kasvuprosessina. (Hujala ym. 1998, 50-59; Kinos 1994, 11.)

Hytösen (1997) mukaan lapsikeskeisen kasvatustajattelu pohjana on yksilöllisyyden kunnioittaminen ja yksilöiden välisen tasa-arvon ihanne: jokainen lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on. Lapsikeskeinen pedagogiikka pohjautuu muun muassa Rousseauin, Deweyn ja Freinet'n ajatuksiin. *Romanttinen lapsikeskeisyys* pohjautuu lähinnä humanistiseen oppimiskäsitykseen ja sen mukainen kasvatust muistuttaa lähinnä biologista tapahtumaa. Sitä on kritisoitu liiasta yksilökeskeisyydestä. Selvimmin tämä aate on toteutunut erilaisina vapaan koulun- ja avoimen kasvatustuksen liikkeinä. Tähän ajanjaksoon liittyy myös Reggio-Emilia-pedagogiikka. (Hujala ym. 1998, 57; Hytönen 1997, 14, 112; Kinon 1994, 11.)

Stakesin oppaassa Esiopetuksen suunnittelun lähtökohtia (1994) korostetaan lapsikeskeisyyttä ja lapsen aktiivista roolia oman tietorakenteensa jäsentäjänä. Käsitteitä lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys käytetään päivähoidossa usein toistensa synonyymeinä puhuttaessa kasvatustuksen näkökulmista. Lapsikeskeisyys on eräänlainen itsestäänselvä fraasi, jonka käytännön sisältö ei ole avautunut kaikille kasvattajille (Hujala ym. 1998, 57). Kinon (1994) mukaan lapsilähtöisyyttä luonnehtii voimakas usko lasten kykyihin ja potentiaaliin. Lapsille annetaan mahdollisuus itse suunnitella ja toteuttaa toimintojaan. Tästä seurauksena lapset voivat suunnitella ja toteuttaa suuriakin projekteja, joissa päivähoiton henkilökunta on mukana ja myös lasten vanhemmilla on mahdollisuus osallistua. Toiminnan aikuislähtöisyys ja lapsilähtöisyys ovat saman janan eri päitä. Todellisuudessa eli käytännön pedagogisessa toiminnassa on jatkuva, edestakainen liike näiden kahden välillä käyttökelpoisin. (Kinon 1994, 12-20.)

Hujalan ym. (1998) mukaan suomalainen päivähoito osana perhe-, sosiaali-, koulutus- ja työvoimapolitiikkaa on kansainvälisesti arvioiden huippuluokkaa. Päivähoitolaki on maailmanlaajuisesti tarkasteltuna ainutlaatuinen ja päivähoiton erityisesti kasvatustuksen toteutusta säätelevien puitetekijöiden osalta laadultaan korkeatasoista. Myös fyysiset puitteet ja resurssointi ovat meillä laadukkaita. Suomalaisen, ja yleensä pohjoismaalaisen, päivähoiton vahvuusalueena onkin kasvatustellisen ja sosiaalipalvelullisen tehtävän yhteenliittyminen, jota kutsutaan myös nimellä *educare* -malli, jossa esiopetus (varhaislapsuuden pedagogiikka) ja perheille tarjottava sosiaalipalvelu yhdistyvät. (Hujala ym. 1998, 3-4.)

2.3 Päivähoidon kehityksen tarkastelua

Suomalainen päivähoito ulottaa juurensa 1860-luvulle, jolloin Uno Cygnaeus toi Suomeen fröbeliläisen lastentarha-aatteen tutustuttuaan lastentarhojen toimintaan ja lastentarhanopettajien koulutukseen Pohjois- ja Keski-Eurooppaan suuntautuneella opinto- ja tutkimusmatkallaan. Vuonna 1863 perustettiin Jyväskylään opettajia valmistavan seminaarin yhteyteen mallikoulu, jossa oli tyttökoulun lisäksi alle 4-vuotiaille tarkoitettu lastenseimi ja 4-10 vuotiaille tarkoitettu lastentarha. Cygnaeuksen mielestä lastentarhoilla tuli olla Fröbelin ajatusten mukaisesti kasvatustellisen ja kansansivistyksellisen tehtävä. Varsinainen lastentarhatoiminta alkoi vuonna 1888, jolloin Hanna Rothman perusti ensimmäisen kansanlastentarhan Helsinkiin. Tällä Helsingin Fröbel-laitoksella, joka oli perustettu *heikoimmista oloissa elävien lasten*

auttamiseksi, oli enemmänkin sosiaalihuollollinen tarkoitus, mutta sen taustalla oli fröbeliläinen kasvatustajatus. (Ojala 1993, 23-26.)

Lastentarhat levisivät harvakseltaan koko maahan vuoteen 1912 mennessä ja ne olivat yksityisiä laitoksia. Vuonna 1913 otettiin ensimmäiset lastentarhat mukaan kunnan talousarvioihin, mutta varsinaista kunnallistamista alettiin toteuttaa vasta 1930-luvulla. Säännöllistä valtionavustusta alettiin maksaa lastentarhoille vuonna 1917. (Hänninen & Valli 1986, 106, 121-123, 142.)

Toisen maailmansodan jälkeen oli lastentarhoja ja -seimiä sekä muita päivähoitoa järjestäviä laitoksia tarpeeseen nähden liian vähän sekä siihen liittyvä lainsäädäntö puutteellista: laki lastentarhojen valtionavustusta oli vuodelta 1927 ja lastensuojelulaki vuodelta 1936. 1950-luvulla tehdyt komiteamietinnöt eivät kuitenkaan menneet eteenpäin, ja vasta 1960-luvulla aloitettu päivähoiton suunnittelu johti päivähoitolain säätämiseen vuonna 1973. Siinä päivähoitolla tarkoitetaan

1. lapsen hoitoa tätä varten perustetussa laitoksessa, josta käytetään nimitystä *päiväkoti*
2. lapsen hoitoa yksityiskodissa tai muissa perheenomaisissa olosuhteissa, josta käytetään nimitystä *perhepäivähoito* ja hoitokodista nimitystä *perhepäiväkoti* sekä
3. *leikkitoimintaa* tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa.

(Hänninen & Valli 1986, 193-198; Laki lasten päivähoitosta 1973/36; Ojala 1993, 176-178.)

Päiväkotihoido voi olla osa- tai kokopäiväistä toimintaa. Päiväkotien lapsiryhmät on jaettu pääosin lasten iän perusteella alle 3 -vuotiaiden ja yli 3 -vuotiaiden ryhmiin, mutta on myös niin sanottuja sisarusryhmiä, joissa lasten ikä vaihtelee 1 - 6 -vuoden välillä. Lapsiryhmän koko on riippuvainen lasten iästä ja henkilökunnan määrästä, peruseriaatteena on kuitenkin ollut, että alle 3 -vuotiaiden ryhmässä on 12, iältään 1 - 3 -vuotiasta lasta, yli 3 -vuotiaiden kokopäiväryhmissä 21 3 - 6 -vuotiasta lasta ja osapäiväryhmissä 25 lasta. Asetuksen mukaan päiväkodeissa tulee olla vähintään yksi henkilö, jolla on säädetty ammatillinen kelpoisuus, enintään seitsemää kokopäivähoitossa olevaa yli kolmevuotiasta lasta kohden, alle kolmevuotiaita voi olla enintään neljä lasta aikuista kohden. Osapäivähoitossa voi olla 13 yli 3 -vuotiasta yhtä aikuista kohden. (Asetus lasten päivähoitosta 1992/806, 6§.)

Perhepäivähoitoa voidaan järjestää useammalla eri tavalla. Perinteisin näistä on perhepäivähoitajan omassa kodissa tapahtuvana *perhepäivähoitona*. *Kolmiperhehoidossa* kunnan palkkaama hoitaja hoitaa sovitun rytmin mukaisesti (esimerkiksi vuoroviikoin) useamman perheen lapsia näiden kodeissa. *Lapsen kotona tapahtuvassa perhepäivähoitossa* hoitaja hoitaa vain yhden perheen lapsia heidän omassa kodissaan. *Ryhmäperhepäivähoitossa* voi joko kaksi hoitajaa hoitaa enintään kahdeksaa kokopäivähoitossa olevaa ja kahta osapäivähoitossa olevaa alle kouluikäistä lasta tai kolme hoitajaa, joista yhdellä on kasvatushenkilöltä edellytetty

ammattillinen kelpoisuus, hoitaa 12 kokopäivähoidossa ja kolmea osapäivähoidossa olevaa lasta. (Kivioja, Koskenrouta & Valpola 1991, 18-19.)

Leikkitoimintaa voidaan toteuttaa myös useammalla tavalla. *Leikkikerhotoiminta* on yleensä yli 3-vuotiaille tarkoitettua säännöllistä leikki- ja harrastustoimintaa. Kerhot voivat kokoontua yhtenä tai useampana päivä viikossa ja toiminta kestää alle neljä tuntia kerrallaan. Yhdessä ryhmässä on yleensä korkeintaan 15 lasta. Tätä toimintaa voivat toteuttaa monet eri tahot, esimerkiksi seurakuntien leikkikerhotoiminta, musiikkileikkikoulut, askartelukerhot ja kielileikkikoulut. Leikkitoimintaa voidaan järjestää myös *leikkikenttätöimintana*, joka on eri ikäisille lapsille tarkoitettua, säännöllistä leikki- ja harrastustoimintaa. Se voidaan käynnistää, jos lähialueella on 5-10 toimintaan osallistuvaa lasta. Myös *leikki- ja toimintavälinelainaamot* kuuluvat leikkitoiminnan piiriin. Ne on tarkoitettu eri ikäisille lapsille ja heitä ohjaaville aikuisille, esimerkiksi perhepäivähoitajille. (Ojala 1993, 185-186.)

Perhepäivähoitoa on järjestetty yksityisesti pitkään. Ennen päivähoitolain voimaan tuloa Mannerheimin Lastensuojeluliitto aloitti ohjatun perhepäivähoitotoiminnan Helsingissä vuonna 1966, ja samana vuonna Kotka aloitti kunnallisen perhepäivähoidon. Laki lasten päivähoitosta asetti perhepäivähoidon yhtäläiseen asemaan päiväkotihoidon kanssa sekä valtionapujen että toiminnan kehittämisen suhteen. Perhepäivähoitoa tarvittiin kattamaan päivähoitopaikkojen tarvetta; päivähoitolain keskeinen tavoite ensivaiheessa oli lisätä päivähoitopaikkojen määrää. Ohjatun perhepäivähoidon toiminnan periaatteeksi tuli, että kunta valitsi perhepäiväkodit, sijoitti niihin lapset, peri hoitomaksut vanhemmilta ja maksoi hoitajan palkan, ohjasi ja valvoi hoitajien työtä. (Sipilä, Ketola, Kröger & Rauhala 1996, 146-147.)

Hoitopaikkojen määrän kasvu ei kuitenkaan ratkaissut päivähoito-ongelmaa. Vuonna 1977 aloitettiin kotihoidon tuen kokeilut, jotka vakiintuivat 1980-luvulla valtakunnallisten kokeilujen sarjaksi. Siinä aluksi maksettiin tukea perheille, joissa oli vähintään kolme alle kouluikäistä lasta, siitä, että alle 2½ -vuotiasta lasta ei viety kunnalliseen päivähoitoon. Vähitellen tuki laajeni koskemaan pienempiäkin perheitä ja ikäraja nousi kolmeen vuoteen. Vuonna 1984 annettu laki lasten kotihoidon tuesta, joka tuli voimaan asteittain vuoteen 1990 mennessä, takasi jokaiselle alle kolmivuotiaan lapsen huoltajalle oikeuden valita lapsensa hoitomuodon: huoltajalla oli oikeus joko kotihoidon tukeen tai kunnalliseen päivähoitopaikkaan. (Sipilä ym. 1996, 193-194.)

Vuonna 1996 voimaan tulleen päivähoitolain säännöksen (11,a §) mukaan kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus kunnalliseen hoitopaikkaan vanhempainrahakauden päättymisestä siihen asti, kunnes lapsi siirtyy peruskoululaissa tarkoitettuna oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun. Tämä niin sanottu subjektiivinen oikeus ei anna kunnille mahdollisuutta harkita lapsen todellista päivähoitotarvetta silloin, kun päivähoitoasetuksessa säädetty määräaika paikan hakemisesta on kulunut umpeen. Kunnallisen päivähoitopaikan vaihtoehtona vanhemmilla on oikeus valita joko lasten kotihoidon tuki tai yksityisen hoidon tuki. (Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen valintaopas vanhemmille 1997.)

Suomalaisella päivähoitolla on alusta asti ollut vahvasti sosiaalihuollollinen leima. Se on hallinnollisesti liittynyt kiinteästi aina sosiaalitoimen alaisuuteen. Viime vuosina on kuitenkin päivähoiton kasvatuksellista tehtävää alettu korostaa enemmän, päivähoiton toiminnan sisältöön ja sen laatuun on kiinnitetty huomiota. Koulun ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön sekä esiopetuksen kehittämiseen panostetaan laajalti. Eduskunta on säätänyt lain maksuttomasta esiopetuksesta, johon kaikilla kuusivuotiailla on oikeus vuonna 2001. Esiopetusta voidaan järjestää joko koulun tai päiväkodin yhteydessä. Tästä osaltaan on virinnyt keskustelu siitä, tulisiko päivähoiton ja varhaiskasvatuksen kuuluakin koulu- ja sivistystoimen alaisuuteen. Esimerkiksi Imatralla ja Keravalla on päivähoito siirretty jo koulutoimen alaisuuteen. Voimassa olevassa lainsäädännössä päivähoito on osa sosiaalipalveluja.

2.4 Kodin ja päivähoiton yhteistyö

Uudenlainen vanhempien primaarisuutta päivähoiton yhteistyössä painottava kehitys on ollut yhteydessä kasvatustieteelliseen teorianmuodostukseen, jossa suppeasta kasvattajan ja kasvatettavan välisen vuorovaikutuksen tarkastelusta on siirrytty laajempien kasvatuskontekstien huomioon ottamiseen. Kontekstuaalisessa kasvatuskäsitelmässä kasvatusta nähdään kaikkien kasvatukseen osallistuvien ihmisten yhteistyöprosessina. (Hujala, ym.1998, 8.) Varhaiskasvatuksessa se korostaa perheen ja päivähoiton yhteistyötä päivähoitokasvatuksen perustana. Hujala-Huttusen ja Nivalan (1996, 34) mukaan yhteistyö perheiden kanssa oli itsestäänselvyys 1960 ja 1970 -luvulle asti lastentarhapedagogiikassa. Yhteistyön suunta ja vanhempien asema on kuitenkin vaihdellut vuosikymmenien aikana. Vanhempien suhde päivähoitohenkilöstöön ja asema yhteistyössä ei ole ollut tasavertainen, vaan siinä on korostunut päivähoitohenkilöstön ammatillisuus ja auktoriteettiasema.

Perinteisiä kodin ja päivähoiton välisiä yhteistyömuotoja ovat olleet vanhempainillat ja erilaiset juhlat, joissa vanhempien rooli on ollut melko passiivinen. 1980 -luvun lopulla käynnistynyt Voisiko jokin olla toisin lasten päivähoitossa -projektin yhtenä osana oli kodin ja päivähoiton välisen yhteistyön, erityisesti vanhempien osallistumisen ja yhteistyömuotojen kehittäminen (Rusanen 1990b). Lähtökohtana oli hyväksyä vanhemmat tasavertaisina aikuisina mukaan toimintaan, saada vanhemmat osallistumaan päivähoiton toimintaan esimerkiksi olemalla mukana lapsen päivähoitopaikassa yhden päivän. Päivähoitohenkilöstö vieraili puolestaan lapsen kotona ja tutustui näin lapsen elämään hoitopaikan ulkopuolella. Yhteistyömuodoista korostettiin myös vanhempien ja henkilökunnan keskusteluja erityisesti lapsen hoitosuhteen alkaessa, mutta myös päivittäisissä tuomis- ja hakemistilanteissa. (Lahikainen & Rusanen 1992, 22.)

Kärrbyn ja Giotan (1995) tekemässä tutkimuksessa vanhemmat arvioivat omaa osallistumistaan ja halukkuuttaan osallistua lastensa päiväkotien toimintaan. Yli puolet vanhemmista (55,3 %) oli seurannut toimintaa ja kolmasosa oli ollut auttamassa retkillä. Vähiten vanhemmat olivat osallistuneet toiminnan suunnitteluun (3 %) ja myyjäisten ym. järjestelyyn (7,6 %). Vanhemmat halusivat osallistua eniten toiminnan

suunnitteluun (46,3 %) sekä auttaa toiminnassa (42,6 %) ja retkissä (42,2 %). Myyjäisten järjestelyt kiinnostivat vanhempia vähiten, sillä 26,2 prosenttia vanhemmista halusi osallistua järjestelytoimintaan, 30,4 prosenttia ei pitänyt mahdollisena osallistumistaan ja 35,3 prosenttia ei ollut kiinnostunut. Monet vanhemmat eivät saaneet mielestään tarpeeksi tietoa lapsen kehitystä koskevista asioista (43 %), ristiriitatilanteiden ratkaisusta (51 %) ja tärkeistä päivittäisistä tapahtumista (41 %). Kuitenkin useimmat vanhemmat saivat mielestään tarpeeksi tietoa yleistä tavoitteista, päiväjärjestyksestä ja perushoidosta. Vanhempien osallistuminen toimintaan on tutkimuksen mukaan Ruotsissa vähäistä verrattuna moniin muihin maihin. Tämä johtuu siitä, että suuri osa vanhemmista käy kokopäivätyössä, eikä heillä ole mahdollisuuksia osallistua toimintaan. (Kärrby & Giota 1995, 10-11.)

Suomessa on paljolti vastaavanlainen tilanne kuin Ruotsissa, sillä valtaosa päivähoitossa olevien lasten vanhemmista on työssä tai opiskelee. Yhteisen ajan löytäminen keskusteluille tai osallistumiselle toimintaan voi olla vaikeaa. Vanhempien tarpeet ja voimavarat yhteistyön suhteen voivat vaihdella paljon perheiden tilanteista johtuen. Vanhempien tietoisuus oikeudesta lapsen päivähoitopaikkaan on lisännyt vanhempien aktiivisuutta, he ovat kiinnostuneita lapsen hoitopaikasta ja siitä mitä hoitopaikka tarjoaa. Vanhemmat kertovat yhä enemmän omista odotuksistaan ja toiveistaan hoitopaikan suhteen eivätkä nämä aina kohtaa päivähoiton arkea. Myös päivähoitohenkilöstön suhtautuminen vanhempiin ja yhteistyöhön vaikuttaa yhteistyöhön ja sen onnistumiseen: koetaanko vanhemmat tasavertaisina, oman lapsensa asiantuntijoina vaiko oman ammattitaidon arvostelijoina (katso Pettygrove & Greenman 1984, 84-105).

2.5 Päivähoidon laatu - määritelmien viidakko

Päivähoidon laatu -käsitteen määrittely on Pascalin ja Bertramin (1994, 104) sekä Mossin (1994) mukaan hyvin suhteellista ja subjektiivista sekä sidoksissa arvoihin ja asenteisiin. Määritelmät kuvastavat niitä arvoja ja uskomuksia, tarpeita ja tärkeysjärjestyksiä sekä niitä vaikutusmahdollisuuksia, joita laadun määrittelijöillä on. Laatu -käsitteellä voidaan nähdä kaksi eri merkitystä: *kuvaileva (analyttinen)* ja *arvioiva*. *Kuvaileva* näkemys pyrkii selvittämään toiminnan luonnetta, näkemään pinnan alle, kun taas *arvioiva* pyrkii selvittämään kuinka hyvin asetetut tavoitteet on saavutettu. Nämä näkökulmat voivat toimia toisiaan täydentävästi: arvioinnin tuloksia voidaan selittää kuvailun avulla. (Moss 1994, 1-2.)

Laatua voidaan kuvata joko *dynaamisena* tai *staattisena* ilmiönä. Staattisena, objektiivisuuteen pyrkivänä laadunmäärityksenä voidaan pitää esimerkiksi yritysmaailmassa käytettävää ISO 9000-standardisointia. Päivähoitoon soveltaen näkökulman voisi olettaa edustavan kansallisesti tai yleismaailmallisesti päteviä päivähoitolaatukriteereitä, joiden avulla voidaan laatua arvioida ja vertailla. Näihin ovat tähänneet 1980-luvulla pääosin Yhdysvalloissa kehitellyt erilaiset mittarit, joilla on pyritty löytämään *virallinen, objektiivinen laatu*. Silenin (1998) mukaan on kuitenkin vaarana, että erilaiset laatu järjestelmät ja laatu kriteerit muodostuvat

itsetarkoitukseksi sen sijaan, että tulisivat osaksi innovatiivista kehittämistoimintaa. (Hujala ym. 1998, 182; Hujala & Parrila-Haapakoski 1998,49-50; Silen 1998,9-11.)

Dynaamisena määrittäminen päivähoiton laadulle on mm. Mossin (1994) esittämä käsitys laadusta aina arvovälitteisenä, subjektiivisena ja muuttuvana käsitteenä, jonka merkitys riippuu sekä ajasta että paikasta. Laadun määrittelyssä on keskeistä tehdä näkyväksi *kuka* laatua määrittää, *missä* yhteydessä ja *miten*. Euroopan Komission lasten päivähoitoverkoston ensimmäisessä raportissa korostetaan laadun yhtenäisen määrittämisen epätarkoituksenmukaisuutta: ”Kaikkalainen laadun määrittäminen on hetkittäistä, koska laatu ja sitä kuvaavat tekijät nähdään jatkuvasti muuttuvana prosessina, joka koskee erilaisia osallistujaryhmiä” (Moss 1997, 39-43).

Pascal ja Bertram (1994) korostavat laadun määrittelyssä demokraattista lähestymistapaa, joka ottaa eri osapuolien käsitykset laadusta huomioon. Samalla he kuitenkin kyseenalaistavat laadun mittaamisen ja arvioinnin sekä toimintana että käsitteenä. (Pascal & Bertram 1994, 103-109.) Myös ruotsalaiset Johansson ja Anderson ovat kyseenalaistaneet laatu käsitteen käyttöä ja ehdottaneet sille ”käyttökieltoa pienten lasten päivähoitotutkimuksissa muutamien vuosien ajaksi” (Moss 1997, 40).

Pascal ja Bertram (1994) esittävät 10 kohtaa, joiden avulla laatua voidaan määrittellä. Nämä eivät itsessään ole laatumäärittelyksiä, vaan luovat viitekehyksen laadun kuvailulle ja määrittelylle :

1. päämäärät ja tavoitteet
2. opetussuunnitelma
3. oppimis- ja opetusmuodot
4. suunnittelu, arviointi ja kirjaaminen
5. henkilöstö
6. fyysinen ympäristö
7. vuorovaikutus ja ihmisten väliset suhteet
8. tasavertaiset mahdollisuudet
9. vanhempien osallistuminen, yhteistyö ja koordinointi
10. seuranta ja arviointi. (Pascal & Bertram 1994,105-106.)

Mossin (1997) mukaan päivähoitotutkimuksessa on alkanut hahmottua kaksi erilaista lähtökohtaa pienten lasten palvelujen laadun määrittelyyn ja kehittämiseen. Ne ovat

1. Lähtökohta, jossa asiantuntijat hakevat laatu kriteereitä objektiivisesta todellisuudesta. Tätä näkökulmaa voi nimittää *ulkopuoliseksi*, koska siinä päivähoiton laatua kuvaavat ja arvioivat pääsääntöisesti hallitusten, tiettyjen ammattien ja tutkimuksen asiantuntijat. Tähän sisältyy myös vallan ja kontrollin ominaisuuksia.
2. Vaihtoehtoinen näkökulma, joka painottaa laadussa toimintaa ja osallistumista. Se perustuu kaikkien osaanottajien mielipiteiden ja arvojen huomioonottamiseen sekä uskomusten ja kiinnostuksen kohteiden ensisijaisuuteen (Moss 1997, 39-40.)

Nämä lähtökohdat ovat lähellä Mossin ja Pencen (1994) käsityksiä *ekslusiivisesta* ja *inklusiivisesta* lähestymistavasta laatuun. Ekslusiivinen lähestymistapa nähdään lähinnä hallinnon, rahoittajien ja tutkijoiden tekemänä laadun määrittelyä ja arviointina, kun taas inklusiivisessa lähestymistavassa pyritään ottamaan huomioon kaikkien niiden ryhmien näkemykset, joita päivähoito koskettaa. Inklusiivisen lähestymistavan taustalla ovat Bronfenbrennerin kehityksen ekologinen malli sekä yleisimmin feministinen ja postmodernistinen kritiikki tieteellistä, arvovapaata ja objektiivista tutkimusta ja positivistista paradigmaa kohtaan. (Moss ja Pence 1994, 172-179; Moss 1996, 17-31.)

Kokonaisvaltaisessa laatuajattelussa yhdistetään staattinen ja dynaaminen ajattelu, jolloin näitä tarkastellaan toisiaan täydentävinä osapuolina. Staattinen laadun ulottuvuus varhaiskasvatuksessa käsittää tutkimuksen esiin nostamat varhaiskasvatuksen peruselementit, joista on päästy yksimielisyyteen. Näiden elementtien tarkemmat arvot ja painotukset sen sijaan vaihtelevat eri päivähoitokulttuureissa, jolloin muodostuu laadun arvo- ja kulttuurivälitteinen, dynaaminen ulottuvuus. (Hujala ym. 1998, 183.)

Myös Kärrby (1992) korostaa laadun määrittelyä ja arviointia usealla eri tasolla: poliittisella, hallinnollisella ja pedagogisella sekä niin sanotulla eksistentiaalisella tasolla, jolla pohditaan laadun merkitystä vanhempien elämäntilanteelle ja lapsen tulevaisuudelle (Kärrby 1992, 17). Laadun määrittelyssä painottuvat aina ne arvot ja lähtökohdat, joita määrittelijä pitää tärkeinä. Hallinnon ja rahoittajien määritellyssä laadusta korostuvat talouteen ja tuottavuuteen liittyvät tekijät, joita päivähoidossa ovat esimerkiksi kustannukset, hoitopaikkojen käyttö- ja täyttöasteet sekä kattavuus. Asiantuntijoiden ja henkilöstön näkemys laadusta korostaa yleensä taas toiminnan sisältöä, koulutusta, pedagogisia näkökulmia. Entäpä asiakkaan näkökulma, miten lapset ja vanhemmat määrittelevät päivähoidon laadun? Kun kokonaisvaltaiseen laatuajatteluun yhdistetään vielä Mossin (1997) kuvailema vaihtoehtoinen näkökulma, jossa laadun määrittelyyn otetaan mukaan kaikkien niiden näkemykset, niiden joita päivähoito koskettaa, voidaan saada kattava määrittely päivähoiton laadusta.

2.6 Päivähoidon tutkimus laadun näkökulmasta

Kolme aaltoa

Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon laadun tutkimuksessa on ollut viime vuosikymmeninä kolme erilaista lähestymistapaa eli tutkimusaaltoa. Ensimmäisessä vaiheessa 1970-luvulla tehtiin pääasiassa *kehityksen seurantatutkimuksia* vertailemalla kotihoitoa ja kodin ulkopuolista hoitoa. Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan otettu huomioon kummankaan laatutekijöitä, vaan niissä pohdittiin kodin ulkopuolisen hoidon hyötyjä ja haittoja verrattuna kotihoitoon. Toisen aallon tutkimuksissa 1980-luvulla perehdyttiin selkeämmin päivähoidon *yksittäisiin laatutekijöihin* vertailemalla erilaisia päivähoito-ohjelmia (mm. Schweinhart ym. 1986) sekä erilaisten päivähoitomuotojen yhteyttä lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tällä toiminnalla vakiinnutettiin laadun arviointi yhdeksi keskeiseksi varhaiskasvatuksen ja päivähoidon kehittämisen perustaksi. Päivähoidon laadun kolmas, meneillään oleva tutkimusaalto pyrkii tutkimaan *päivähoitoa kokonaisvaltaisesti* ekologisesta näkökulmasta, jolloin erilaisten

hoitoympäristöjen laatu, perheen ominaisuudet, lasten yksilölliset erot ja näiden yhteisvaikutus otetaan huomioon. Näissä tutkimuksissa on tullut esiin laatuun liittyviä tekijöitä, esim. lapsiryhmän koko, aikuisten määrä ryhmässä sekä hoitaja tai opettaja itse. Kokonaisvaltaisesta tutkimusotteesta huolimatta on rajoitettu lähes pelkästään juuri hoitoympäristöjen laadun tarkasteluun. (Hujala ym. 1998, 179-180; Ojala 1994, 247-250.)

Taloutta ja tuottavuutta

Päivähoidon laatua on tutkittu pääasiassa hallinnon tarpeista käsin (esimerkiksi Vartiainen 1992 ja Paananen 1994). Tämä laadun *eksklusiivinen* tarkastelutapa on usein yksipuolista hallinnon ja tutkijoiden tekemää laadun arviointia (Moss & Pence 1994, 172). Laatua tarkastellaan yleensä taloudellisesta näkökulmasta, ja kiinnitetään huomiota lähinnä päivähoidon puitteisiin liittyviin tekijöihin, kuten tiloihin, henkilöstön ja lasten väliseen suhdeluun, lapsiryhmän kokoon. Vartiainen (1992) on tutkinut päivähoidon määrää ja laatua entisessä Vaasan läänissä tilastojen ja päiväkotien johtajille suunnatulla kyselyllä. Siinä tarkasteltiin päivähoidon tuottavuutta kustannustuottavuuden, tarjonnan tason ja käyttöasteen kautta. Päivähoidon laatua kartoitettiin kunnallisten päiväkotien johtajille tehdyllä kyselyllä, jossa päivähoidon laadullisia ilmiöitä tarkasteltiin laatua kuvaavien mittareiden ja laatuun vaikuttavien tekijöiden kautta. Päivähoidon laatua kuvaavina mittareina tutkimuksessa käytettiin lapsiryhmiä, niiden kokoa ja henkilökunnan määrää; tavoitteita ja keinoja, tyydyttävyyttä, suunnittelua ja kasvatustavoitteita. Päivähoidon laatuun vaikuttavina tekijöinä arvioitiin henkilöstöön, hoitotilanteeseen, päivähoitoyksikön kokoon, ulkoisiin puitteisiin ja työilmapiiriin liittyviä tekijöitä. (Vartiainen 1992, 86-94, 127-160.) Myös liike-elämän puolelta tulleet asiakastyytyväisyyskyselyt ovat usein eksklusiivisen tarkastelun piiriin kuuluvia. (Moss & Pence 1994, 172; Tauriainen 1997, 81).

Onhan muutakin laatua

Vähitellen ollaan siirtymässä enemmän kohti *inklusiivista* tarkastelua, joka ottaa huomioon kaikki ne osapuolet, joita päivähoito koskettaa: tutkijat, kouluttajat, hallinnon ja henkilökunnan lisäksi myös lapset ja heidän vanhempansa. (Tauriainen 1997, 81; Moss & Pence, 1994, 173.) Tästä esimerkkinä ovat muun muassa pohjoismainen BASUN-projekti (Langsted, 1994) ja belgialainen LIS-YC mittari (Leuven Involvement Scale for Young Children), jotka pyrkivät tarkastelemaan päivähoidon laatua lasten toiminnan kautta (Laevers, 1994). Hujala-Huttunen ja Tauriainen (1995) ovat tehneet varhaiskasvatuksen pedagogisen laadun arvioinnista suomalaisen piloottitutkimuksen, jossa arvioitiin päiväkodin pedagogista toimintaa ja ryhmän tunneilmastoa (Hujala-Huttunen & Tauriainen 1995). Vanhempien osuus laadun määrittelyssä ja arvioinnissa korostuu eniten kodin ja päivähoidon välisessä yhteistyössä, jota pidetään tärkeänä päivähoidon laatutekijänä (esim. Kärrby & Giota 1995, Lerner & Philips 1994, Pettygrove & Greenman 1984). Vartiainen (1994) on käyttänyt väitöskirjassaan monitahoarviointia, jossa päivähoidon tuloksellisuutta arvioidaan tilastojen, dokumenttien, henkilöstön ja perheiden näkökulmasta. Näitä tutkimuksia käsitellään tarkemmin kohdassa 3.2 Laadun arviointimenetelmiä, 3.3 Näkökulmia laadun arviointiin ja 3.4 Vanhempien näkemyksiä päivähoidon laadusta .

2.7 Päivähoidon tavoitteet - laadun pohja

Moss (1996, 21) painottaa tavoitteiden merkitystä päivähoiton laadun määrittelyssä: *tavoitteiden määrittely - siitähän päivähoiton laadun määrittelyssä on loppujen lopuksi kyse*. Kuitenkin hän korostaa, että täytyy olla näkemys, visio, siitä, mitä halutaan saavuttaa, jotta laatua voitaisiin määrittellä. Tavoitteiden määrittelyssä on oleellista se, kuka tavoitteet määrittelee ja mitä halutaan saavuttaa. Eri ryhmillä voi olla hyvin erilaisia tavoitteita päivähoidolle, jotka tulisi ottaa huomioon laadun määrittelyssä ja arvioinnissa. Myös Kärrby (1992) korostaa tavoitteiden merkitystä laadun määrittelyn ja arvioinnin lähtökohtana. Laatu voidaan nähdä suhteessa niihin tavoitteisiin, joita yhteiskunta asettaa julkisille toiminnalle. Sosiaalipoliittiset tavoitteet on sisällytetty niihin palveluihin, joita julkinen sektori järjestää. Yhteiskunnan näkökulmasta laatu voidaan nähdä mittana, miten hyvin yhteiskunnan asettamat tavoitteet toteutuvat määrällisesti ja sisällöllisesti. (Kärrby 1992, 13-16.)

Päivähoitolaissa (1973/36, §2a) todetaan, että

päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävissä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä ja eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta. Edistäessään lapsen kehitystä päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan.

Laissa on määritelty myös päivähoito-oikeutta, saatavuutta ja päivähoiton puitteisiin liittyviä tekijöitä. Lakia täydentää vuonna 1980 julkaistu Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö, joka antoi yhteistä tavoite- ja suunnittelupohjaa suomalaiselle päivähoidolle. Siinä on käyty läpi kasvatuksen eri osa-alueet, joita ovat 1) fyysinen, 2) sosiaalinen, 3) emotionaalinen, 4) esteettinen, 5) älyllinen, 6) eettinen ja 7) uskonnollinen kasvatusta sekä niihin liittyvät tavoitteet. Lasten päivähoiton sisällön työryhmä laati puolestaan tavoitteiden toteuttamisen tueksi oppaat Kuusivuotiaiden lasten esiopetussuunnitelma (1984), Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoiton toimintasuunnitelma (1986), 3 - 5 -vuotiaiden lasten päivähoiton toimintasuunnitelma (1988) ja Leikin välineet (1988). Niirasan (1993) mukaan näiden oppaiden näkemys päivähoitokasvatuksesta perustuu toisaalta päivähoiton toiminnan keskusaiheisiin, toisaalta kasvatuksen osa-alueisiin. Ne pohjaavat pääasiassa aikuislähtöiseen toimintaan keskusaiheineen ja toimintavihjeineen. (Niirasan 1993, 11-13.)

Konstruktivistisen kasvatuskäsityksen myötä toiminnan suunnittelun painopisteet ovat muuttumassa toimintatuokioita ja henkilökunnan ammatillisuutta korostavasta suunnittelusta lapsikohtaiseen ja yhteistyöhön pohjautuvaan suunnitteluun (Hujala ym.

1998, 66-68). Tämä toimii pohjana myös esiopetuksen opetussuunnitelmalle ja sen tavoitteille (vertaa Lummelahti 1995; Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 1996; Esiopetuksen suunnittelun lähtökohtia 1994).

Euroopan yhteisö (1996) on tehnyt ehdotuksen lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteista. Tavoitteita on yhteensä 40, jotka jakaantuvat seuraaviin alueisiin

1. Toimintalinjat ja niitä koskevat tavoitteet
2. Toimintalinjoihin sisällytettävät taloudelliset tavoitteet
3. Toimintalinjoihin sisällytettävät palvelutasojen ja -muotojen tavoitteet
4. Kasvatus- ja esiopetustavoitteet
5. Henkilökunnan määrää koskevat tavoitteet
6. Henkilökunnan koulutusta ja työtä koskevat tavoitteet
7. Ympäristölliset ja terveystavoitteet
8. Vanhempia ja yhteiskuntaa koskevat tavoitteet
9. Suoritustavoitteet.

Nämä tavoitteet heijastavat laatijoiden lähestymistä toisiinsa pienten lasten palveluja koskevien periaatteiden ja päämäärien suhteen, mikä on yhdistetty erilaisuuden tunnustamiseen ja arvostamiseen kaikilla tasoilla. Tavoitteet eivät vaadi palvelujärjestelmien, työn peruseriaatteiden tai -menetelmien standardisointia, vaan tukea yleisille päämäärille ja sitoutumista työskentelemään niiden soveltamiseksi palveluissa. (Lasten päivähoidon ja varhaiskasvatuksen laatutavoitteet 1996.)

3 LAADUN ARVIOINTI

3.1 Laadun hallinta - kehittämistyön perusta

Laatukeskustelun yleistymisen myötä on myös sosiaalihuollossa sekä valtakunnan että paikallistasolla kiinnitetty yhä enemmän huomiota laatupolitiikkaan ja *laadunhallintaan*. Laadunhallinnan keinoja ovat *laadunvarmistus*, suunnittelu ja parantaminen. Laadunvarmistukseen kuuluvat *laadun mittaus*, *laadun arviointi*, ennalta ehkäisevät toimenpiteet sekä laadun korjaaminen (Laadun hallinta sosiaali ja terveyden huollossa, 1995). Palvelualoilla yhtenä keskeisenä laadun arvioinnin ja mittauksen osana nähdään asiakaspalaute: palvelun onnistumisen relevantein mittapuu on läsnäolevan ihmisen arvio tuotetusta palvelusta (Sipilä, 1995, 23). Myös Haverinen (1995) painottaa asiakaskyselyjen merkitystä asiakasodotusten ja tavoiteltavan laadun tunnistamisessa sekä systemaattisessa laadun parantamisessa (Haverinen, 1995, 89). Mäntysaari ja Maaniittu (1995) kuvailevat laadunvarmistusta sosiaalihuollossa seuraavasti:

1. Kyse on tarpeentyydytyksen optimitason asettamisesta ja asetetun tavoitetason saavuttamisesta. Laadun kehittäminen sosiaalityön tutkimuksen kohteena merkitsee organisaation toiminnan evaluaatiota asiakkaiden tarpeentyydytyksen näkökulmasta.
2. Kysymys on asiakastutkimuksesta; vasta asiakastutkimus tekee palvelujen evaluoinnista laadun tutkimusta. Asiakkuus on määriteltävä huolellisesti: sekä sisäiset että ulkoiset asiakkaat mukaan tutkimukseen.
3. Kyse on ensisijaisesti kehittämistutkimuksesta, organisaation toiminnan kehittämisestä. Tavoitteena on, että palvelujen laatu paranee. Laadunvarmistus on käytännön toimintaa.
4. Kyse on organisaation toiminnan evaluaatiosta, tavoitteena löytää niinsanotut kriittiset pisteet toiminnasta. Lopputulosten arviointi ei yksin riitä, tulisi keskittyä myös työprosessien tarkasteluun.
5. Kyse on johtamisen seurausvaikutusten tutkimisesta, johtaminen liittyy keskeisesti laatuun ja laadun kehittämiseen. (Mäntysaari, & Maaniittu 1995, 13-14.)

Perälän ja Räikkösen (1994) mukaan *laadunvarmistus* on jatkuva prosessi, joka sisältää 1) arvolähtökotien pohdinnan sekä laatuvaatimusten ja kriteerien asettamisen, 2) mittaamisen menetelmien kehittämisen, olemassaolevan tilanteen arvioinnin ja 3) sen perusteella tehtävän toiminnan korjaamisen. Laadunvarmistusta voi tapahtua joko ylhäältä alaspäin (hallinnosta lähtevää) tai alhaalta ylöspäin etenevää, osallistavaa laadunvarmistusta. Osallistavalle laadunvarmistukselle on ominaista kaikkien mukana olevien aktiivinen osallistuminen ja sitoutuminen laadunvarmistukseen. Erityisesti osallistava laadunvarmistus etenee edellä mainittujen kolmen vaiheen kautta. (Perälä & Räikkönen, 1994, 16-19.)

Myös varhaiskasvatuksessa laadun arvioinnin päämääränä on pyrkimys päivähoidon kasvatustoiminnan kehittämiseen ja laadukkaan toiminnan ylläpitämiseen, *laadunhallintaan*. Saadun arviointitiedon merkitystä voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Arviointitiedon tulisi toimia *kehittämistyön perustana*, jolloin arviointitiedon avulla analysoidaan toimintaa, sen vahvuuksia ja heikkouksia, rakennetaan kehittämistyötä vahvuuksien perustalle ja kannustetaan yksilöitä parempiin suorituksiin kehittämistä kaipaavilla alueilla. Arvioinnin toisena merkittävänä tehtävänä voidaan pitää *asiakkaiden näkökulman esiinnostamista* päivähoiton laadun määrittäjänä ja päivähoiton vaikuttajana. (Hujala ym. 1998, 176). Asiakaskeskeisyys vanhempien suorittamassa arvioinnissa nousee keskeiseksi näkökulmaksi, vaikka päivähoiton asiakaspiiri voidaan määrittää koskemaan lasta, perhettä, päivähoiton henkilökuntaa, hallintoa ja kaikkia niitä kansalaisia, joille päivähoidolla on jotain merkitystä (Hujala ym. 1998, 177).

Arviointitiedon yhtenä tehtävä on tehdä *päivähoitokasvatus näkyväksi* ja samalla avoimeksi *yleiselle keskustelulle*. Arvioinnin avulla voidaan myös selkeyttää arvioinnin *yhteisiä päämääriä*, luoda yhteinen arviointiperusta ja arviointikriteerit. Luotettava varhaiskasvatuksen tutkimukseen kytketty arviointitieto toimii myös *kehittämistyöhön* liittyvän yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisen päätöksenteon perustana. Se mahdollistaa myös varhaiskasvatuksen laadullisen tasa-arvon toteutumisen. (Hujala ym. 1998, 178.)

Arviointi- käsitteen rinnalla käytetään usein käsitettä evaluointi. Englannin kielisiä vastineita arvioinnille ovat *estimation*, *assessment* ja *evaluation* (Tauriainen, 1997, 79). Estimointi (*estimation*) tarkoittaa Tauriaisen (1997) mukaan mahdollisimman totuuden mukaisen arvion antamista tarkastelun kohteena olevasta asiasta, sen tietystä ominaisuudesta. Sen tarkkuus ja yksiselitteisyys riippuu mittavälineestä ja siitä, voidaanko asiaa kuvailla määrällisesti vai laadullisesti. Arviointi (*assessment*) voi tarkoittaa yksittäisten arvioiden perusteella muodostettavaa määrittystä tietyn asian tilasta. Evaluoinnissa, arvottavassa arvioinnissa (*evaluation*) arviointituloksiin liittyy myös arvotarkastelu, vertaillaan arvioinnin tuloksia odotuksiin ja tavoitteisiin, pohditaan saadun tiedon oikeellisuutta ja kattavuutta, arvoa ja merkitystä. Varhaiskasvatuksen laadun arviointi on evaluointia, sillä Dahlbergin ja Åse'nin (1994) ja Mossin (1994) mukaan jo itse laadukkaan toiminnan määrittely perustuu arvoihin ja arvostuksiin. (Dahlberg & Åse'n 1994, 151-171; Moss 1994, ; Tauriainen 1997, 79-80.)

3.2 Laadun arviointimenetelmiä

Varhaiskasvatuksen laadun tutkimuksen kasvun myötä on myös kehitelty erilaisia mittareita laadun arviointiin. Tutkimus ja mittareiden kehittäminen on lähtenyt liikkeelle Yhdysvalloista, mutta myös Euroopassa on alettu kehitellä erilaisia laatumittareita. Päivähoito-oloista ja -järjestelmästä johtuen eurooppalainen tutkimus painottaa kokonaisvaltaisempaa ja monipuolisempaa otetta laadun arviointiin kuin yhdysvaltalainen tutkimus. (Hujala ym. 1998, 197.)

Paljon käytetty ja eri maihin soveltuvaksi muokattu laadun arviointiin tarkoitettu mittari on Harmsin & Cliffordin Yhdysvalloissa kehittelemä Early Childhood Environment Rating Scale (ECERS). Se sisältää seitsemän eri osa-alueetta, joita arvioidaan 7-portaisella asteikolla. Nämä osa-alueet ovat:

1. Perushoitotilanteet
2. Välineet ja varusteet
3. Kieli- ja päättelykokemukset
4. Hieno- ja karkeamotoriset toiminnot
5. Luovat toiminnot
6. Sosiaalinen kehittyminen
7. Aikuisten tarpeet.

Mittari on kehitelty asiantuntijoiden käyttöön itsearviointiin ja tutkimusvälineeksi. Sen käyttö vaatii tarkkaa perehtymistä ja koulutusta. Arviot ovat koko päivähoitoympäristöstä ja käytännön järjestelyistä, eivät yksittäisestä lapsesta tai henkilöstöstä. Kärrbyn ja Giotan (1994) mukaan käyttäessään ECERS:iä yhdessä muiden mittareiden kanssa, ovat tutkijat saaneet hyvin ristiriitaisia tuloksia; joissakin tutkimuksissa ECERS:illä saaduilla tuloksilla on esimerkiksi ollut positiivinen yhteys päiväkodeissa olevien lasten sosiaalisiin ja kielellisiin taitoihin, toisissa tutkimuksissa on tilanne ollut päinvastoin. (Hujala ym. 1998, 202-203; Kärrby & Giota, 1994, 1-22.)

Kärrby ja Giota (1994) ovat mukailleet ECERS:iä tutkimuksessaan, joka oli osa projektia, missä selviteltiin päiväkotien kustannustehokkuutta suhteessa laatuun. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka hyvin mittari soveltuu päivähoiton laadun arviointiin. Aiemmassa, vuonna 1990 tehdyssä tutkimuksessa, oli mukana 17 Göteborgin 200 päiväkodista. Siinä selviteltiin eri alueilla olevien ja kustannustehokkuudeltaan erilaisten päiväkotien laatua. ECERS:illä mitattuna ongelma-alueiden päiväkotien laadulla oli yhteyttä kustannuksiin, mutta ei keskitason alueilla. Kärrbyn ja Giotan tutkimuksessa oli mukana 40 göteborgilaista päiväkotia, joista valittiin satunnaisesti yksi yli 3-vuotiaitten ryhmä arvioitavaksi ECERS:illä. Tässä käytetty versio oli käännetty alkuperäisestä mahdollisimman tarkaksi, mutta päiväkotien erilaisista perinteistä ja kulttuurisista arvoista johtuen joitakin käsitteitä muutettiin vastaamaan paremmin ruotsalaisia oloja. Ennen varsinaista tutkimusta mittaria testattiin ja sitä muuteltiin toimivammaksi, jolloin alkuperäisistä 37 osiosta jäi jäljelle 28.

Tutkimusta varten koulutettiin arvioitsijoita, jotta heidän arvionsa olisivat mahdollisimman tarkkoja ja reliaabeleja. Tuloksien mukaan ECERS osoittautui luotettavaksi ja yhtenäiseksi ammatillisen laadun mittariksi. Päiväkotien laatu oli kokonaisuutena hyvä ja korkeampi kuin Yhdysvalloissa verrattuna sikäläisiin tutkimuksiin, mikä ei ollut tutkijoille yllätys. Arvioitsijat pystyivät havaitsemaan laadullisia eroja päiväkotien välillä. (Kärrby & Giota, 1994, 1-22.) Tutkimukseen liittyi myös luvussa 3.4 esiteltävä tulosten vertailu vanhempien käsityksiin päiväkotien laadusta.

Mooney, Munton, Rowland ja McGurk (1997) ovat kehittäneet ECERS:in pohjalta materiaalia englantilaiselle päivähoitohenkilöstölle omaa laadun tarkkailu- ja kehittämisjärjestelmää varten. He kritisoivat ECERS:iä, koska heidän mukaansa se on luotu amerikkalaisiin oloihin ja heijastaa paikallisia päivähoitojen suuntauksia, eikä näin sovellu suoraan toisiin maihin. Lisäksi se keskittyy enemmän tutkimukselliseen laadun tarjonnan tarkkailuun ja arviointiin, eikä ole tarkoitettu niinkään henkilöstön käyttöön. Materiaalin kehittämisprojekti oli kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa oli kolme osaa, joista ensimmäisessä perehdyttiin *laadun määrittelyyn käsitteenä*. Ryhmä sovelsi tässä inklusiivista otetta, sillä se konsultoi mahdollisimman monia erilaisia ryhmiä, jotka olivat yhteydessä päivähoitoon. Seuraavassa osassa käsitteiden ympärille pyrittiin muodostamaan *käsitteellinen runko*. Tämän rungon muodostavat *rakenne, prosessi ja tulos*. Materiaalin laatimisessa kiinnitettiin erityisesti huomiota rakenteeseen ja prosessiin. Kolmannessa osassa käytettiin *kasvatus- ja oppimisteorioita* materiaalin muodostamisen pohjana. Materiaalien tulisi antaa päivähoitoon parissa työskenteleville tarkkaan määritellyt oppimistavoitteet, mahdollisuuden itsetarkkailuun ja itsenäiseen pohdiskeluun, metodit systemaattiseen aineistonkeruuseen ja selkeät esitykset niistä teorioista ja ideoista, jotka tukevat opittavaa käyttäytymistä. Näistä lähtökohdista aloitettiin toinen vaihe, *materiaalien kehittäminen, testaus ja lopullinen valmistaminen*. Tehokasta itsearviointimateriaalin keräämistä varten tarvittiin strukturoituja tiedonhankintamenetelmiä. Päivähoitoon rakenteellisten piirteiden kartoitusta varten laadittiin kyselylomake. Prosessitekijöitä varten tehtiin 2-osainen havainnointilomake, jossa keskityttiin esimerkiksi aikuisen ja lapsen vuorovaikutukseen ympäristön kanssa, lasten keskinäiseen sekä lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen, jota arvioitiin aina viiden minuutin havainnoimisen jälkeen. Jokainen henkilökunnasta suorittaisi 10 viiden minuutin tarkkailujaksoa saadakseen laajemman kuvan päiväkodissa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Perhepäivähoitoon suunniteltiin hieman erilainen arviointitapa, koska hoitajat työskentelevät yksin kotonaan. Prosessitekijöihin liittyvää arviointia mitattiin erilaisilla lastenhoitoon liittyvillä mallitilanteilla, joihin jokaiseen oli neljä vastausvaihtoehtoa. Vastaukset pisteytettiin ja samalla annettiin lyhyt selvitys niiden sopivuudesta. Materiaalien laadinnassa oli otettava huomioon päivähoitomuotojen erilaisuus, tilat ja henkilökunnan koulutus. Testausvaiheeseen osallistui kolme englantilaista aluetta; Lontoon sisäpiiristä, ulkopuolelta ja Etelä-Englannista. Siihen osallistui sekä julkisen, yksityisen ja vapaaehtoisen sektorin päivähoitoyksiköitä. Ennen varsinaista kokeilua lomakkeita tarkisteltiin ja täydennettiin, jonka jälkeen ne lähetettiin 30 päiväkotiin. Jokaisessa päiväkodissa lomakkeen täytti samanaikaisesti tutkija ja henkilökunnan edustaja. Osassa lomakkeista käytettiin viisiportaista arviointiasteikkoa, osassa kaksijakoista, sillä kaksijakoisen ajateltiin olevan helpompi käyttää. Kuitenkin palautteiden perusteella päädyttiin 5 -portaiseen asteikkoon, sillä se oli herkempi ja

käyttökelpoisempi. Perhepäivähoidon tarkistettu materiaali koostui kolmesta osasta: kyselylomakkeesta, jossa selviteltiin pätevyyttä, koulutusta, tarjottuja palveluita, turvallisuutta, päiväkirjanpitoa sekä yhteydenpitoa vanhempiin, mallitilanteista ja hoitajan omasta arviosta toiminnastaan suhteessa lasten oppimiseen ja kehitykseen. Tämä materiaali lähetettiin 40 perhepäivähoitajalle, joista 33 palautti sen. Vastaajilta pyydettiin palautetta materiaalista, mikä oli suurimmalta osaltaan positiivista. Suurin osa materiaalista jäi tähän alkuperäiseen versioonsa. Lopullisissa versioissa päiväkodeille tarkoitettu materiaali koostui kahdeksaan osaan jaetusta kyselylomakkeesta, kaksiosaisesta havainnointimateriaalista ja molempiin liittyvistä ohjekirjoista. Perhepäivähoidolle tarkoitettu materiaali koostui kolmesta osasta: kyselylomakkeesta, jossa oli kuusi osiota, kuudesta mallitilanteesta ja kysymyssarjasta jokapäiväisistä toiminnoista. Näihin liittyi myös ohjekirja, joka sisältää taustalla olevaa laatuajattelua, mutta antaa myös toimintaohjeita ja päämääriä palvelun kehittämiseksi. (Mooney, Munton, Rowland & McGurk 1997, 27-42.)

Leuven Involvement Scale for Young Children -mittari (LIS-YC) tarkastelee päivähoiton laatua lapsen ja pedagogisen prosessin näkökulmasta. Prosessissa kiinnitetään huomiota lapsen emotionaaliseen hyvinvointiin ja toimintaan paneutumiseen, *sitoutumiseen*. Mittarilla arvioidaan lasten toimintaa ja paneutumista asteikolla 1 (ei toimintaa, on poissaolevan näköinen) - 5 (on keskittynyt, nauttii toiminnasta). Mittaria on käytetty jo sen kehittämissä vaiheissa useissa tutkimusprojekteissa. Mittarilla tehty ensimmäinen systemaattinen tutkimus osoitti, että sitoutumisessa on eroja, mutta se yksinään ei Laeversin mielestä vielä riitä pitämään sitoutuneisuutta laatu tekijänä. Ympäristössä tapahtuva toiminta, opettajan ammatillinen sitoutuneisuus ja jaksaminen sekä päiväkodin toimintakulttuuri vaikuttavat lapsen mahdollisuuksiin sitoutuneeseen toimintaan. (Laevers 1994, 159-172; Laevers 1995.)

Laajempia suomalaisia laadunarviointihankkeita ovat muun muassa Oulun Yliopiston varhaiskasvatuskeskuksen *Laadun arviointi päivähoitossa* -projekti sekä Efektia Oy:n *Lapsi ja laatu* -hanke. Oulun yliopiston varhaiskasvatuskeskuksen projektiin vuosina 1997-2000 osallistuu 22 kokeilukuntaa, Jyväskylän, Lapin ja Vaasan yliopistot sekä yhteistyöryhmä, johon kuuluu asiantuntijaedustus Stakesista, Suomen kuntaliitosta ja Jyväskylän kaupungista. Projektin tavoitteena on kehittää suomalaisen päivähoiton laatu linjaukset ja menetelmiä laadun arvioimiseksi sekä yhdistää kiinteästi varhaiskasvatuksen teorian ja käytännön kehittäminen. Sen tehtävänä onkin rakentaa nimenomaan suomalaiseen päivähoitojärjestelmään ja varhaiskasvatustutkimukseen perustuva kansallinen laadunarviointijärjestelmä, joka palvelee yksittäisiä päiväkotia laadun kehittämistyössään sekä kuntia niiden vastuulla olevassa laadunarviointityössä. Laadunarviointijärjestelmän kehittäminen antaa pohjan suomalaisen päivähoiton ohjausjärjestelmän kehittämiseen. Tutkimusprojekti etenee seuraavien vaiheiden kautta:

1. *Analysointi*, jossa perehtymällä laadunarvioinnin tieteelliseen tutkimukseen pyritään löytämään laadukkaan päivähoiton keskeiset indikaattorit; kartoitetaan laadunarviointimittarit ja järjestelmät Suomessa ja muualla maailmassa; yhteistyöryhmän perustaminen ja kokeilukuntien valitseminen; kartoitetaan päivähoiton eri toimijoiden näkemyksiä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta

2. *Arviointimallin kehittäminen*, jossa luodaan saadun tiedon perusteella laadun arvioinnin kriteerit, joiden yhdessä arviointimallin kanssa tulee sisältää päivähoiton laadunarviointimallin eri tekijät kokonaisuudessaan ja pohjautua sekä varhaiskasvatustutkimukseen että vanhempien, lasten, henkilöstön ja hallinnon näkökulmiin päivähoiton laadusta
3. *Validointi*, jossa kokeilukuntien edustajat arvioivat ja kokeilevat kriteerejä oman kuntansa päivähoitossa sekä arviointimallia kehitellään palautteen pohjalta
4. *Arviointijärjestelmän käynnistäminen*, jossa laaditaan kunnille tuki- ja koulutusmateriaali päivähoiton laadun kehittämiseen ja arviointiin; kunnat saavat yhtenäisen päivähoiton laadunarviointimallin sekä laaditaan päivähoitoyksiköiden itsearviointi ja kehittämissuunnitelma
5. *Laadunarviointi ja johtopäätökset*, jossa kokeilukunnissa suoritetaan ulkopuolinen arviointi, jonka tarkoituksena on suomalaisen päivähoiton laadullisen tason ja kehittämistarpeiden peruskartoitus.

Osana projektia on myös pitkäkestoinen, Oulun yliopiston koordinoima päivähoiton laadunarvioinnin Professional Development - koulutus, johon osallistuu jokaisesta kokeilukunnasta päivähoiton laadun kehittämistä vastaava henkilö. Projektin teoreettisen kehikon muodostaa Hujalan ym. kehittämä päivähoiton laadunarviointimalli, jota esitellään tässä työssä luvussa 3.4. Tutkimukseen liittyen 22 kokeilukuntaa ovat julkaisseet keväällä 1998 omat laatupolitiikkaraporttinsa, joissa esitellään päivähoiton eri toimijoiden näkemyksiä laadusta. Näissä raporteissa nousevat korostetusti esille lasten, vanhempien, työntekijöiden ja hallinnon näkökulmat. (Hujala & Parrila-Haapakoski, 1998,97-101.)

Efektia Oy:n organisoima Lapsi ja laatu -hanke toteutettiin 1997-1998. Projektiin osallistuivat Lohjan, Seinäjoen ja Suonenjoen kaupunkien päivähoito-organisaatiot. Hanke oli suunnattu koko kunnan päivähoitolle ja siinä otettiin huomioon kunkin kunnan päivähoiton erityistarpeet. Projektissa hyödynnettiin verkostokehittämisen periaatetta, jossa kukin kunta loi yhteistyössä oman, omiin tarpeisiinsa perustuvan laatujärjestelmän. Tähän työskentelyyn osallistuivat mukana olleiden päivähoitoyksiköiden koko henkilöstö. Hankkeen taustalla oli sekä laatujärjestelmä - ajattelu, joka pohjautuu ISO 9000 standardeihin, että laatupalkintoajattelu, joka pohjautuu Suomen laatupalkinnon arviointikriteereihin. Näitä malleja ei käytetty kuitenkaan sellaisenaan, vaan jäsentämään ajattelua. Tavoitteena oli luoda päivähoitoon soveltuva malli. Hanke vietiin läpi kahdella tasolla:

1. Kunnat loivat ohjatusti konsultin avustuksella laatujärjestelmän, joka käsitti laatutavoitteiden ja laatupolitiikan määrittelyn, laatuongelmien kartoituksen sekä prosessien kehittämisen näiden pohjalta. Hankkeen myötä laadittiin päivähoiton laatukäsikirjat kuhunkin osallistuvaan kuntaan.
2. Hankkeessa luotiin yleiset laadun arviointiperusteet lasten päivähoitoon perustuen laatupalkintokriteeristöön sekä soveltuvin osin Opetustoimen laadun arviointikriteeristöön. Työskentelyt osallistuivat kuntien projektivastaavat yhteistyössä konsultin johdolla. *Päivähoiton laadun*

arviointiperusteet julkaistiin helmikuussa 1999.
([Http://www.efektia.fi.lalahank.htm](http://www.efektia.fi.lalahank.htm).)

Päivähoidon laadun arviointiperusteet on tarkoitettu työvälineeksi päivähoiton itsearviointiin ja se soveltuu sekä kuntatason päivähoiton organisaation että yksikkötason arviointiin kaikissa päivähoitomuodoissa. Tavoitteena on päivähoiton aiempaa systemaattisempi arviointi ja kehittäminen sekä toiminnan ja tulosten tekeminen näkyväksi. Arviointiperusteet koostuvat kahdeksasta arviointialueesta, jotka ovat 1) johtajuus, 2) strateginen suunnittelu, 3) asiakassuuntautuneisuus, 4) tiedot ja niiden analysointi, 5) henkilöstön kehittäminen, 6) prosessien hallinta, 7) toiminnan tulokset ja 8) yhteiskunnalliset vaikutukset. Arviointialueista osa (kohdat 1 - 6) tarkastelee päivähoitoyksikön toimintaa ja osa (kohdat 7 ja 8) toiminnan tuloksia. Arviointialueet jakautuvat arviointikohtiin. Toimintaa arvioitaessa tarkastellaan kyseisen arviointikohdan esittämän asian hallitsemiseksi valittuja menettelyjä, niiden soveltamista sekä menettelyjen ja soveltamisen kehittämistä. Tulokset ovat puolestaan päivähoitoyksikön suorituskykyä kuvaavia tunnuslukuja, esimerkiksi asiakastyytyväisyys, kustannukset, käyttö- ja täyttöaste. Kullekin arviointialueelle ja arviointikohdalle on määritelty oma pistemääränsä, jonka saavuttamista, pisteytystä (tietty prosenttiaste 0 - 100%) arvioidaan erillisten ohjeiden mukaan. (Päivähoidon laadun arviointiperusteet 1999.)

Jyväskylän kaupunki on julkaissut oman *Laatua lapselle* -käsikirjan, jossa on kuvailtu hyvän päivähoiton tunnusmerkkejä lapsen, vanhempien ja kasvattajien näkökulmasta. Nämä toimivat päivähoiton sisällön arviointiperusteina ja niiden laatiminen aloitettiin vuonna 1994. Arviointikohteita on 15: 1) päivähoiton kasvatuksen suunta (johtoajatukset), 2) kodin ja päivähoiton yhteistyö, 3) lapsi vaikuttajana, 4) päivän kulku, 5) erilaisuuden hyväksyminen ja suvaitsevaisuus, 6) luonto- ja ympäristökasvatus, 7) lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus, 8) päivähoiton aloitus, 9) päivittäiset saapumiset ja lähdöt, 10) lapsen työt, 11) leikki, 12) ulkoilu, 13) ruokailu, 14) puhtaus ja 15) sisällöt. Tähän liittyy kiinteästi myös päivähoiton toimintayksiköiden itsearviointi, jossa yksiköt arvioivat oman toimintansa toteutumista suhteessa näihin arviointiperusteisiin asteikolla 1 (vain muutama laadun tunnusmerkki toteutuu työssä) - 4 (toiminta täyttää lapsen, aikuisen ja kasvattajan kannalta katsottuna laadun tunnusmerkit). (Laatua lapselle 1999.)

3.3 Näkökulmia laadun arviointiin

Mossin (1996) mukaan laadun määrittelyssä ja arvioinnissa on oleellista, *kuka* määrittelee ja arvioi laatua (Moss 1996, 17). Perinteisesti laatua on arvioitu hallinnon ja virkamiesten näkökulmasta keskittyen lähinnä taloudellisiin näkökohtiin ja ulkoisiin puitteisiin. Vähitellen arviointi on kuitenkin laajentunut selvittelemään päivähoiton työntekijöiden, lasten ja heidän vanhempiansa näkemyksiä ja tyytyväisyyttä päivähoiton laatuun. Kärkkäinen (1998) pitää tärkeänä, että palvelujen laatua voidaan tarkastella eri viitekehyksistä: rahoittajan, palveluja tuottavan organisaation, eri professioiden ja palveluja käyttävien asiakkaiden näkökulmista. Olisi tärkeää saada

mukaan myös lasten näkökulma laadunarviointiin ja määrittelyyn. (Kärkkäinen 1998, 36-39.)

Katz (1994) esittelee viisi erilaista näkökulmaa päivähoiton laadun arviointiin:

1. *Ylhäältä alas* eli perinteinen hallinnon ja tutkimuksen näkökulma, jossa kiinnitetään huomio päivähoiton puitteisiin, henkilöstön määrään ja koulutukseen, materiaaleihin ja tiloihin.
2. *Alhaalta ylös*, jossa laatua lähestytään lapsen näkökulmasta, lasten kokemusten kautta; tuntee lapsi itsensä hyväksytyksi ja miten hän kokee toiminnan omalta kannaltaan.
3. *Ulkoa sisään* eli vanhempien näkemys päivähoiton laadusta, miten päivähoito vastaa lapsen ja perheen tarpeisiin, minkälainen on henkilökunnan ja vanhempien välinen suhde ja vuorovaikutus.
4. *Sisältä päin* eli henkilöstön oma näkemys päivähoiton laadusta, jossa painottuvat henkilöstön keskinäiset suhteet, henkilöstön ja vanhempien väliset suhteet ja organisaation ilmasto.
5. *Ympäristön näkökulma* eli ympäröivän yhteiskunnan, koulujen ja muiden yhteistyötahojen näkemys, miten päivähoito on järjestetty ja miten se palvelee perheitä, ovatko resurssit riittävät, päivähoiton saatavuus, henkilöstöön liittyvät tekijät.

Näiden erilaisten näkökulmien sovittaminen yhteen ei aina ole helppoa, sillä esimerkiksi päivähoito, joka on hallinnon (ylhäältä alas) näkökulmasta laatukriteerit täyttävää, ei ole sitä välttämättä vanhempien tai lasten näkökulmasta. On pohdittava tarkoin, millainen painoarvo eri näkökulmille annetaan laadun arvioinnissa, sillä on tuskin mahdollista koskaan päästä kaikkia osapuolia täysin tyydyttävään ratkaisuun. Myös eri tekijöiden arviointi voi olla erilaista, esimerkiksi ulkoisten piirteiden arviointi on helpompaa, kun taas lasten näkökulman selvittäminen vaatii paljon enemmän sekä tutkijalta että menetelmiltä. (Katz 1994, 200-205.)

Pohjoismaissa toteutetussa BASUN-projektissa selvitettiin lasten näkökulmaa päivähoiton laatuun. Langsted (1994) tutki tanskalaisia 5-vuotiaita lapsia perehtyen heidän kahteen erialaiseen maailmaansa: *perheen kotiin ja lapsen päiväkotiin*. Haastatteluissa käytettiin niin sanottua eilispäivän menetelmää, jossa lapselta kysyttiin, mitä hän teki tietynä päivänä edeten aamusta iltaan. Haastattelut suoritettiin aina siinä tilassa, mistä keskusteltiin, esimerkiksi aloitettiin makuuhuoneesta ja edettiin sieltä päivän tapahtumien mukaan eri paikkoihin; lapsi vei haastattelijan tutustumiskierrokselle omaan elämäänsä. Haastattelujen materiaali luokiteltiin kolmen analyyttisen kysymyksen mukaan:

1. Kummanko kahdesta maailmasta lapset asettivat etusijalle ja mistä he pitivät perheessään ja hoitopaikassaan?
2. Kuka päättää ja mitä lapset itse saavat päättää kummassakin maailmassaan?
3. Mitkä säännöt pätevät molemmissa maailmoissa?

Lasten oli vaikea määritellä, mistä he pitivät perheessään, sillä perhe sinällään oli heille laatua ja muita asioita arvioidaan suhteessa perheeseen. Vaikka lapsilla olisi vaikeuksia perheessä, he ovat kuitenkin lojaaleja vanhemmilleen ja perheilleen. Sen sijaan hoitopaikan laadusta lapsilla oli paljon enemmän sanottavaa ja tärkeimpänä he painottivat toisia lapsia. Lapset nimesivät tärkeinä tekijöinä myös toiminnan, lelut ja mukavan henkilökunnan. Päätöksentekoon lapset saivat omasta mielestään osallistua enemmän kotona, vaikka tiesivät vanhempien päättävän asioista viimekädessä. Tämä johtuu viimekädessä kummankin maailman erilaisista säännöistä, minkä eron lapset yllättävän hyvin huomaavat ja ymmärtävät. Langsted pitää tärkeänä lasten näkemysten esiintuomista vanhempien ja muiden aikuisten lisäksi. Kuitenkin lasten käsitysten selvittäminen on vaikeaa; mitä pienemmistä lapsista on kyse, sitä epäsuorempia menetelmiä joudutaan käyttämään. Tästä johtuen erilaisten menetelmien kokeilu ja kehittäminen on tärkeää. (Langsted 1994, 28-42.)

Hännikäinen, de Jong ja Rubinstein Reich (1997) raportoivat pohjoismaisesta projektista (ks Berg-de Jong, Broström, Hännikäinen, Rubinstein Reich & Tryssen 1993), jossa tutkittiin lasten elämän laatua päiväkodeissa. Kritiikkinä aiemmille päivähoiton laadun tutkimuksille, joissa on tarkasteltu vain joitakin laadun osa-alueita ja kasvatuksen yleisille laatumäärittelyille, tutkijat pyrkivät paneutumaan *konkreettisempaan laadun tutkimukseen*, selvittämään lasten elämän laatua päiväkodeissa. Laatua määriteltiin lasten sitoutumisena, syventymisenä ja lumoutumisena toimintaan sekä ystävällisyytenä, eloisuutena ja kiinnostuksena toisiin ihmisiin. Laadun oletettiin näkyvän lapsen ja lapsiryhmän toiminnassa, toimintojen kohteissa ja vuorovaikutussuhteissa; näihin kiinnitettiin erityistä huomiota. Tutkimuksessa havainnoitiin lapsia seitsemässä päiväkodissa, joista neljä oli tanskalaisia, yksi suomalainen ja kaksi ruotsalaisia päiväkoteja. Päiväkoteja pidettiin laadultaan hyvinä, mutta ne eivät kuitenkaan ratkaisevasti poikenneet maiden yleisestä päiväkotien tasosta. Havainnoitavat lapset olivat noin viisivuotiaita tyttöjä ja poikia, jotka olivat säännöllisesti läsnä päiväkodissa. Havainnoinnin kohteena oli lapsen toiminta jatkuvana prosessina. Jokaista lasta havainnoitiin kolmena päivänä kaksi tuntia kerrallaan. Havainnointien lisäksi haastateltiin päiväkotien henkilökuntaa Pascalin ja Bertramin laatukriteerien pohjalta. Tarkoituksena oli saada taustatietoa päiväkotien toiminnasta sekä siitä, kuinka tyypillisiä havainnoidut tilanteet olivat. Myös joitakin havainnoituja lapsia haastateltiin. Havainnoidut tilanteet ja toiminnat olivat erilaisia tavoitteiden, osallistumisen lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisten suhteiden suhteen. Ainakin lasten onnellisuutta ja sitoutumista esiintyi useissa tilanteissa. Tutkijat löysivät myös monia sellaisia päiväkotitoiminnan piirteitä ja teemoja, jotka kuvailevat lasten elämää ja luovat pohjaa sekä laadun käsitteen että itse laadun ymmärtämiselle. Tutkimuksessa pyrittiinkin myös selvittämään niitä olosuhteita, joissa laatua ilmenee. Lapset itse toimivat aktiivisesti näiden olosuhteiden luomisessa havainnoiduissa päiväkodeissa, joten he voivat vaikuttaa näin oman elämänsä laatuun. (Hännikäinen, de Jong & Rubinstein Reich 1997, 7-14, 17-18, 62-67.)

3.4 Vanhempien näkemyksiä päivähoidon laadusta

Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa on tutkittu jo jonkin verran päivähoiton laatua *vanhempien* näkökulmasta. Larner ja Philips (1994) ovat tarkastelleet eri tutkimusten kautta amerikkalaisia vanhempia päivähoiton laadun määrittelijöinä ja arvioitsijoina. Päivähoitojärjestelmän kirjavuus ja tukien vähäisyys saa aikaan sen, että rahalla on suuri merkitys vanhempien päivähoitovalinnoille. Päivähoito yritetään järjestää perhepiirissä tai sukulaisten ja tuttavien avulla mitä pienemmästä lapsesta on kyse; vasta yli 3 -vuotiaiden kohdalla harkitaan päiväkotia hoitomuotona. National Care Surveyn mukaan vuonna 1990 noin 50 prosenttia alle 5 -vuotiaista lapsista hoidettiin perhepiirissä, 25 prosenttia päiväkodeissa ja noin 20 prosenttia perhepäivähoidossa. Vanhempien mielestä tärkeimpiä laatutekijöitä päivähoidossa olivat turvallisuus, terveellisyys, lasten kokemukset sekä perheen tarpeisiin vastaaminen. Harvat vanhemmat korostivat henkilökunnan koulutusta ja hoitopaikan lisensoitumista tai kuulumista niin sanottuihin laatupäiväkoteihin, joita päivähoitoalan ammattilaiset ja asiantuntijat pitivät tärkeinä. Heidän näkemyksissään korostuvat enemmän päivähoiton rakenteelliset piirteet eli puitteisiin liittyvät tekijät. (Larner & Philips 1994, 43-59.)

Cryer ja Burchinal (1997) ovat tutkineet Yhdysvalloissa vanhempia päivähoiton käyttäjinä. Tutkimus oli osa suurempaa projektia (Cost, Quality and Child Outcomes in Child Care Centers) neljän osavaltion alueella. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten vanhemmat arvioivat niitä päivähoiton tekijöitä, joita asiantuntijat pitävät tärkeinä sekä onko vanhemmilla oikeaa tietoa lapsen päivästä päiväkodissa. Tutkimuksessa arvioitiin päiväkotiryhmiä ECERS- (yli 2½ -vuotiaat lapset) ja ITERS- (alle 2½ -vuotiaat lapset) mittareilla ja vanhemmat vastasivat näiden mittareiden pohjalta tehtyihin kyselylomakkeisiin. Tulosten mukaan vanhemmat pitivät tärkeinä samoja tekijöitä, joita asiantuntijatkin: terveellisyttä, turvallisuutta ja positiivista vuorovaikutusta. Eri-ikäisten lasten vanhempien vastauksissa oli pieniä eroja: alle 2½ -vuotiaitten vanhemmat pitivät tärkeimpinä vuorovaikutusta ja terveydellisiä tekijöitä kun taas vanhempien lasten vanhemmat asettivat etusijalle turvallisuuden ennen vuorovaikutusta ja terveellisyttä. Arvioidessaan päiväkodin toiminnan laatua vanhemmat antoivat positiivisempia arvioita kuin asiantuntijat, mikä tutkijoilla oli oletuksenakin. Erojen arveltiin osaksi johtuvan arviointimenetelmien eroista, vanhemmat käyttivät kapeampaa skaalaa arvioinnissaan kuin tutkijat sekä siitä, että vanhemmat katsovat ryhmää yksittäisen lapsen näkökulmasta, tutkijat taas koko lapsiryhmän kannalta. Tutkimuksessa pohditaan myös sitä kuinka tarkkaan tietoon vanhempien arviot päiväkodin toiminnasta perustuvat: ovatko taustalla vain toiveet ja oletukset, että heidän lapsellaan on hyvä hoitopaikka vai onko vanhemmilla alhaisemmat vaatimukset laadukkaalle hoidolle kuin tutkijoilla? Tutkimus suhtautuu hyvin kriittisesti päiväkotien hoidon laatuun, erityisesti alle 2½ -vuotiaiden osalta. (Cryer & Burchinal 1997, 35-57)

Williams ja Ainley (1994) ovat vertailleet Australiassa vanhempien, päivähoiton työntekijöiden ja tarkastajien käsityksiä päivähoiton laadusta. Tutkimuksessa annettiin 11 erilaista laatutekijää, joiden tärkeyttä arvioitiin asteikolla 1 (vähän tärkeä) - 7 (erittäin tärkeä) sekä niistä tuli valita 3 tärkeintä ja 3 vähiten tärkeintä tekijää.

Laatutekijät oli valittu asiantuntijoiden käymän laadun määrittelyn pohjalta ja nämä tekijät olivat: *hallinto, henkilöstön pätevyys, henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutus, pitkäntähtäimen suunnittelu, arviointi,, ravitseminen, henkilöstön ja lasten vuorovaikutus, fyysinen ympäristö, terveys ja turvallisuus, toiminnan suunnittelu sekä rutiinotoiminnat.* Sekä vanhemmat että työntekijät ja tarkastajat arvioivat kaikkia tekijöitä arvosanoilla 5, 6 ja 7, eli pitivät tärkeinä päivähoiton laadun tekijöinä. Jokainen ryhmä pitivät tärkeimpinä lasten ja henkilöstön välistä vuorovaikutusta sekä terveyttä ja turvallisuutta. Työntekijät ja tarkastajat painottivat vanhempia enemmän hallinnon, henkilöstön pätevyyden, arvioinnin sekä vanhempien ja henkilöstön välistä vuorovaikutusta osuutta laadun tekijöinä. Vanhempien näkökulmasta kolme tärkeintä laatutekijää olivat terveys ja turvallisuus, lasten ja henkilöstön sekä vanhempien ja henkilöstön välinen vuorovaikutus. Myös päivähoiton työntekijät valitsivat nämä tekijät kolmen tärkeimmän joukkoon, kun taas tarkastajat painottivat vuorovaikutuksen ohella henkilöstön pätevyyttä yhtenä tärkeimmistä laatutekijöistä. Vähiten tärkeimpänä tekijänä laadun kannalta nähtiin pitkäntähtäimen suunnittelu kaikissa ryhmissä, mutta muuten vastauksissa eri ryhmien välillä oli eroja. Vanhempien mielestä arviointi ja hallinto eivät ole tärkeitä tekijöitä; työntekijöiden näkemyksen mukaan hallinto ja rutiinotoiminnat kuuluivat tähän ryhmään; tarkastajien mukaan ravitseminen ja rutiinotoiminnat ovat vähiten tärkeitä mainituista laatutekijöistä. (Williams & Ainley 1994,43-47.)

Kärrby ja Giota (1995) ovat tarkastelleet ruotsalaisten vanhempien käsityksiä päiväkotien laadusta. Tutkimus oli osa kaksiosaista projektia, jossa selviteltiin taloudellisen tehokkuuden ja päiväkotien laadun välistä suhdetta Göteborgin alueella. Tutkimukseen valittiin satunnaisotannalla 40 päiväkotia, joissa arvioitiin päiväkodin laatua ECERS- mittarilla aina yhdellä 3-6 -vuotiaiden osastolla. Samaan aikaan vanhemmat täyttivät kyselylomakkeen, jossa keskityttiin kahteen laadun näkökulmaan, joista ensimmäinen selvitteli vanhempien tyytyväisyyttä heidän ja päivähoiton väliseen kommunikaatioon, kontaktiin ja tiedonkulkuun ja toinen näkemyksiin yhtäläisyyksiin siitä, mitä vanhemmat pitivät tärkeinä ja miten nämä toteutuivat vanhempien mukaan.

Yleensä ottaen vanhemmat pitivät päiväkotien laatua hyvänä tai erittäin hyvänä. Kuitenkin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että heiltä puuttui tietoa päiväkodin tärkeistä laadullisista tekijöistä eivätkä he pysty arvioimaan hyvin työn ammatillista laatua. Vanhempien mielestä heidän ja päiväkodin välisessä kommunikaatiossa perusarvoista ja asenteista on puutteita. Kuitenkin he olivat tyytyväisiä lasten sosiaalistumiseen liittyviin laadullisiin tekijöihin kuten leikkiin, yhteistyöhön ja sääntöjen noudattamiseen. Myös henkilökunnan ammatillista pätevyyttä pidettiin tärkeänä laadun tekijänä. Kun tuloksia verrattiin ECERS-mittarilla saatuihin tuloksiin, voitiin todeta, että niillä oli yhteyttä vanhempien erilaisiin käsityksiin päivähoiton laadun tekijöistä. Tärkeimpänä tekijänä nähtiin yleiseen sosialisatioympäristöön liittyvät piirteet. Ammatillinen pätevyys oli tärkeä laatukriteeri sekä vanhemmille että tutkijoille. Avoin vuorovaikutus vanhempien ja henkilökunnan välillä vaikuttaa välillisesti päivähoiton laatuun. Myös päivähoiton kasvatuksellinen tehtävä nähtiin tärkeänä. Tulosten mukaan parannettavaa olisi heikompilaatuisten päiväkotien ja vanhempien välisessä yhteydenpidossa. Lähes puolet vanhemmista ei tiennyt tärkeistä kasvatuseräiteistä ja vanhempien mielestä henkilökunta ei tiennyt heidän asenteistaan ja arvoistaan. Koska vanhemmat eivät

valitse hoitopaikkaa laadun perusteella, tulokset osoittavat, että vanhemmat voivat erotella samoja laadun asteita päiväkodeista kuin ulkopuoliset havainnoitsijat. (Kärrby & Giota 1995, 1-17.)

Portugalilaisten päivähoitolaisten vanhempien näkemyksiä lasten päivähoiton laadusta ovat tutkineet Folque, Ulric ja Siraj-Blatchford (1996). He halusivat selvittää tutkimuksellaan, osaavatko vanhemmat nimetä laadukkaan päivähoiton tunnuspiirteitä sekä mitä laatutekijöitä vanhemmat pitävät tärkeimpinä. Vanhempien näkemykset laadukkaasta päivähoitosta ovat monien tutkimusten mukaan erilaisia kuin päivähoiton työntekijöiden ja tutkijoiden näkemykset (esim. Lerner & Philips, 1994, Barraclough & Smith 1996). Vanhemmat ovat tyytyväisiä, jos ovat saaneet hoitopaikan ja lapsi viihtyy ja voi hyvin siellä.

Folquen ym. (1996) kyselytutkimus muodostui kolmesta osiosta, jossa selviteltiin päivähoitopaikan valintaan liittyviä tekijöitä, päivähoiton laatutekijöiden tärkeyttä ja käytettyjen palveluiden arviointia. Päivähoitopaikan valintaan vaikuttivat eniten käytännön syyt, hoitopaikan sopivuus perheen elämäntilanteeseen (72% vastauksista), esimerkiksi hoitopaikan sijainti, aukioloaika ja kustannukset; seuraavaksi palvelujen laatu (42%) kuten hyvä palvelu, lähtökohdat ja tilat, ammattimaisuus, opetusohjelmat. Kolmanneksi (40%) vaikuttivat lasten tarpeet esimerkiksi ikäryhmä, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät tekijät, lapsen kehitykseen ja yksilöllisyyden huomioimiseen liittyvät tekijät sekä neljäntenä ilmapiiriin ja suhteisiin liittyvät tekijät (21%) kuten luottamus, hyvä ilmapiiri. (Folque, Ulric & Sirjai-Blatchford, 1996, 37-48.)

Tärkeimpinä päivähoiton laatuun vaikuttavina tekijöinä vanhemmat pitivät lasten fyysisten tarpeiden täyttämistä, esimerkiksi ruoka, lepo ja ilman laatu. Toiseksi tärkeimpänä pidettiin lapsen kognitiivisen, sosiaalisen ja fyysisen kehityksen takaamista. Myös rakenteellisia tekijöitä, kuten koulutettu henkilökunta, pidettiin tärkeänä. Vähemmän tärkeinä laadun tekijöinä pidettiin kasvatuksellisia tekijöitä, ilmapiiriin ja suhteisiin sekä sopivuuteen liittyviä tekijöitä. Arvioidessaan lapsen hoitopaikkaa vanhemmat antoivat positiivisempia arvioita sopivuuteen sekä ilmapiiriin ja suhteisiin liittyvistä asioista, seuraavana olivat lapsen kehitykseen ja fyysisiin tarpeisiin liittyvät asiat. Vähiten tyytyväisiä vanhemmat olivat rakenteellisiin ja kasvatuksellisiin tekijöihin. Yleisesti ottaen vanhemmat olivat tyytyväisiä lastensa päivähoitoon kokonaisuutena, vaikka saattoivat antaa kriittisiä arvioita joistakin erillisistä osioista. (Folque ym. 1996, 37-48.)

Folquen ym. (1996) mukaan vanhempien vastaukset, mitä he pitävät tärkeänä, miten toimivat ja arvioivat kokemustensa perusteella, olivat jossain määrin ristiriitaisia mutta myös yhteneviä. Vaikka lasten fyysisten tarpeiden täyttäminen on vanhemmista tärkeää, se ei kuitenkaan vaikuta heidän hoitopaikan valintapäätökseen. Folque ym. arvelevat, että vanhemmat olettavan sen olevan jokaisen mielestä niin tärkeä asia, että pitävät sitä itsestäänselvänä. Myös rakenteellisia tekijöitä vanhemmat pitivät tärkeinä, erityisesti koulutettu henkilökunta mainittiin tärkeänä laatutekijänä yli puolessa vastauksista. Aikuisten ja lasten lukumäärän välistä suhdetta ei pidetty niinkään tärkeänä, mutta vanhemmat olivat huolissaan lapsen yksilöllisestä huomioimisesta. Vaikka vanhemmat eivät pidä kasvatuksellisia tekijöitä tärkeinä päivähoiton laadun kannalta, esimerkiksi

eivät näe päivähoitoa kouluun valmistavana asiana, he arvioivat kriittisesti päiväkotien opetussuunnitelmia ja kasvatuksellisia tekijöitä. Yleisesti ottaen portugalilaiset vanhemmat pitävät päivähoiton laadun tärkeimpinä tekijöinä samoja asioita kuin tutkijat ja alan ammattilaiset. (Folque ym. 1996, 37-48.)

Vartiainen (1992 ja 1994) on tutkinut suomalaisen päiväkotihoidon laatua ja määrää entisen Vaasan läänin alueella. Väitöskirjassaan (Vartiainen 1994) esittelee päivähoitoon, erityisesti päiväkoteihin kohdistuvaa monitahoarviointia. Siinä toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan eri avainryhmien kautta. Tässä tutkimuksessa avainryhminä ovat päiväkotien henkilöstö ja lasten vanhemmat, joiden mielipiteistä ja käsityksistä muodostetaan arvolausekkeita päivähoiton toiminnasta. Niiden lisäksi päiväkotihoidon tarkastellaan myös tilastoevaluoinnin ja dokumenttievaluoinnin valossa. Tutkimustaan varten Vartiainen haastatteli 100 päiväkotilapsen vanhempaa. Haastattelu muodostui kolmesta osa-alueesta: vanhempien käsitys päivähoiton laadusta, päivähoiton tarpeet ja tyytyväisyysmittaus.

Päiväkotien henkilöstöä tutkimuksessa edustivat päiväkotien johtajat, joille lähetettiin kyselylomake. Oman tutkimukseni kannalta olivat kiinnostavia erityisesti vanhemmille tehdyn haastattelun tulokset, *vanhempien käsitykset laadukkaasta päivähoitosta*. Sillä voitiin selvittää, millaisia seikkoja vanhemmat korostavat kuvatessaan päivähoiton laadukkuutta yleensä ja muodostaa kuva vanhempien päivähoitoon kohdistuvista odotuksista. Tulosten mukaan vanhempien kommentit olivat Vartiaisen mielestä yllättävän samansuuntaisia keskenään, sillä eniten laadukkaan päivähoiton tunnuspiirteinä vanhemmat pitivät hoidon *turvallisuutta, virikkeellisyttä, lapsen yksilöllistä huomioimista, hoidon pätevyyttä ja sopivia ryhmäkokoja sekä kodin ja päivähoiton yhteistyötä*.

Lähes 80 prosentissa vastauksia käytettiin yhtä tai useampaa näistä kriteereistä. Päivähoitoa kuvattiin turvallisiksi silloin, kun lapsi menee mielellään päivähoitoon ja viihtyy siellä. Lasten henkiseen turvallisuuteen liittyvät seikat korostuivat materiaalisempien, esimerkiksi pysyvää hoitosuhdetta kuvaavien, turvallisuusodotusten sijasta. Virikkeellistä ja lapsen luovuutta edistävää päivähoitoa kuvailtiin erilaisia kädentaitoja ja taiteellisia ominaisuuksia kehittäväksi toiminnaksi. Vastauksissa korostettiin myös lasten leikkiä, laulua ja askartelua sekä johdetusti että ilman aikuisten ohjausta. Kaikkein suurimmat odotukset vanhemmat asettivat päiväkotihoidon yksilöllisyydelle. (Vartiainen 1994, 125-127, 132-135.)

Päiväkodin johtajille tehdyn kyselyn tuloksien mukaan päiväkotihoidon laatu johtajien näkökulmasta on luokiteltavissa seuraaviin laatutekijöihin: päiväkotien toimintaedellytykset, yhteistyö vanhempien kanssa, toiminnan vaihtoehtoisuus, henkilökunnan pätevyys ja koulutus ja päiväkotien työilmapiiri. Päiväkotien toimintaedellytyksissä mainittiin monia erityyppisiä asioita. Yhtenä tärkeimmistä toimintaedellytyksiin vaikuttavista tekijöistä mainittiin hoitoryhmien koko; hoitoryhmiä pidettiin yleisesti liian suurina, jotta toimintaa voitaisiin viedä lasten kannalta yksilöllisempään suuntaan. Muita tärkeitä edellytyksiä olivat muun muassa hoitotyön ohjaus, sijaisten saaminen ja kasvatustavoitteiden toteuttaminen. Yhteistyö kodin ja

päiväkodin välillä nähtiin tärkeänä laatutekijänä, kuten myös vanhempien vastauksissa. Päiväkodin johtajien mukaan yhteistyö toimii parhaiten silloin, kun suhteet vanhempiin ovat avoimet ja rehelliset. Yhteistyön monipuolistamista pidettiin tärkeänä, mutta sen esteenä pidetään usein henkilökunnan ja vanhempien kiireisyyttä. Toiminnan vaihtoehtoisuus nähtiin sekä päivähoitomuotojen (vanhemmilla mahdollisuus valita sopiva päivähoitomuoto) että päivähoiton sisällön vaihtoehtoisuutena. Henkilökunnan pätevyys ja jatkuva koulutus oli johtajien mielestä tärkeä päivähoiton laatutekijä; myös työnohjausta pidettiin tarpeellisenä. Päiväkotien työilmapiirissä korostuivat henkilökunnan keskinäiset suhteet, jonka Vartiainen kiteyttää ajatukseen *jos aikuiset viihtyvät, viihtyvät myös lapset.* (Vartiainen 1994, 137-141.)

Edellä esitettyjen tutkimusten tuloksista löytyy paljon yhteisiä piirteitä, mutta myös eroja. Taulukossa 1 esitetään tiivistetysti vanhempien mukaan tärkeimmät päivähoiton laatutekijät:

Taulukko 1 Yhteenvedo vanhempien nimeämistä laatutekijöistä aiemmissä tutkimuksissa

	Larner & Philips 1994	Cryer & Burchinal 1997	Williams & Ainley 1994	Kärrby & Giota 1995	Folque ym. 1996	Vartiainen 1994
Tärkeimmät laatutekijät	- turvallisuus - terveellisyys - lasten kokemukset - perheen tarpeet	- terveellisyys - turvallisuus - positiivinen vuorovaikutus	- lasten ja henkilöstön välinen vuorovaikutus - terveys - turvallisuus - vanhempien ja henkilöstön välinen vuorovaikutus	- sosialisaa- tioympäristöön liittyvät tekijät - henkilöstön ammattillinen pätevyys - Henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutus - kasvatukselliset tehtävät	- fyysiset tarpeet - kehityksen tukeminen - rakenteelliset tekijät (koulutettu henkilökunta) - lapsen yksilöllinen huomioiminen	- hoidon turvallisuus - virikkeelli- syy - lapsen yksilöllinen huomioiminen - hoidon pätevyys ja sopiva ryhmä- koko - kodin ja päivähoiton yhteistyö

Edellä esiteltyjen tutkimusten (Vartiainen 1994, Kärrby & Giota 1995, Folque, Ulrich & Siraj-Blatchford, 1996) perusteella vanhemmilla Suomessa, Ruotsissa ja Portugalissa on hyvin yhteneväisiä käsityksiä siitä, mitä laadukas päivähoito pitää sisällään. Vanhemmat arvioivat laatua aina omasta näkökulmastaan perheen ja lapsen kannalta. Vanhemmat muodostavat käsityksensä laadun hyvydestä tai huonoudesta vertaamalla toisiinsa odotuksiaan ja kokemuksiaan saamistaan palveluista (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 34). Näissä maissa on ehkä yhteneväisempi ja kattavampi päivähoitojärjestelmä kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, missä vanhemmat käyttävät enemmän perheitä ja sukulaisia päivähoitojärjestelyissä. Vanhemmilla ei aina ole välttämättä tarpeeksi tietoa päivähoiton toiminnan sisällöistä, päivän tapahtumista ja kasvatuksellisista menetelmistä, joita voi olla vaikea arvioida.

Jyväskylän kaupunki teki toukokuussa 1998 lasten päivähoiton palvelukyvyyn asiakaskyselyn päivähoitossa olevien lasten perheille. Kyselyyn valittiin satunnaisotannalla kolmasosa perheistä. Tuloksia verrattiin vuonna 1996 samalla lomakkeella suoritettuun kyselyyn. Kyselyyn vastanneista perheistä 57 prosenttia arvioi päivähoiton erittäin hyväksi ja 39 prosenttia melko hyväksi eli 96 prosenttia perheistä oli erittäin tai melko tyytyväisiä. Tulokset olivat hieman heikentyneet edellisestä

kyselystä, jolloin 63 prosenttia perheistä piti päivähoitoa erittäin hyvänä ja 34 prosenttia melko hyvänä. Kun vertaillaan päiväkoteja ja perhepäivähoitoa, sai perhepäivähoito hieman paremmat arviot, mutta niiden välinen ero tasoittui edellisestä kyselystä. 58 prosenttia perhepäivähoidossa olevien lasten perheistä antoi yleisarvosanaksi erittäin hyvä ja 40 prosenttia melko hyvä, kun päiväkodeissa olevien lasten perheistä 56 prosenttia antoi yleisarvosanaksi erittäin hyvä ja 39 prosenttia melko hyvä. Melko huonoksi arvioi perhepäivähoitoa 0,3 prosenttia ja päiväkoteja 0,8 prosenttia vastanneista. Kysely jakaantui seitsemään kysymysryhmään, jotka esitetään arviointeinen taulukossa 2.

Taulukko 2 Palvelukykykyselyn tulokset kysymysryhmittäin, Jyväskylän kaupunki

	Erittäin hyvä %	melko hyvä %	melko huono %	erittäin huono %	ei osaa sanoa %
aukioloajat	63	22	5	1	9
hoitopaikan saanti ja hakeminen	53	37	4	0,5	5,5
lapsen kasvatusta ja huomioiminen yksilönä	47	40	2	0,3	10,7
lapsen perushoito	55	34	2,2	0,3	8,5
tilojen toimivuus ja turvallisuus	25	57	7	1	10
toiminnan puitteet	43	38	7	1	11
yhteistyö ja vaikuttamien	39	43	5	1	14

Verrattuna vuoden 1996 kyselyn tuloksiin oli eniten muutosta tapahtunut huonommaksi tilojen arvioinnissa, johon osaltaan ovat vaikuttaneet päiväkotien homeremontit. Myös aukioloaikoihin suhtauduttiin aikaisempaa kriittisemmin. (Lasten päivähoiton palvelukyky 1998.)

3.5 Kokonaisvaltainen laadunarviointi

Laadun arvioinnissa on yhä enemmän alettu kiinnittämään huomiota taloudellisten ja hallinnollisten näkökulmien sijaan siihen mitä laatu on ja miten sitä määritellään. Mossin inkluusiivinen laadunarviointi ja Vartiaisen esittämä monitahoarviointi korostavat kaikkien osapuolien, avainryhmien näkemysten ja arvioiden ottamista huomioon määriteltäessä ja arviotaessa päivähoiton laatua. Usein laatua arvioidaan perinteisen *panos-tuotos* -ajattelun pohjalta, unohdetaan tärkein itse prosessi, päivähoiton toiminta. Mooney ym. (1997) esittävät laadun arvioinnin kohteiksi päivähoiton *rakenteen, prosessin ja tuloksen*. Näissä huomioitavia piirteitä ovat vaikuttavuus, sopivuus, tehokkuus, saatavuus, oikeudenmukaisuus ja merkittävyys (Mooney ym. 1997, 30).

Yksi malli kokonaisvaltaiseen laadun arviointiin on Hujalan ym. (1998) esittämä, Hujalan analysoimien erilaisten tutkimusten pohjalta kehittelemä malli (kuvio 2), jossa eri osapuolten näkökulmat laatu keskusteluun otetaan huomioon neljän näkökulmiltaan erilaisen *laatutekijän* avulla. Nämä tekijät muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jonka pohjalta päivähoiton laatua voidaan arvioida kokonaisvaltaisesti. Tämän *laadunarviointimallin tekijät* ovat:

1. *Puitetekijät* (laadukkaan päivähoidon reunaehdot)
2. *Välilliset tekijät* (toiminnallisesti laatua säätelevät tekijät)
3. *Kasvuprosessin tekijät*
4. *Vaikutukselliset tekijät* (tuotoksen taso) (Hujala ym. 1998, 187.)

Hujalan mukaan laatutekijät ovat riippuvaisia siten, että laadukkaiden vaikutusten edellytyksenä on laadukas prosessi, joka ohjautuu välillisesti vaikuttavista tekijöistä ja on lopulta ns. puitetekijöiden säätelemä (Hujala ym. 1998, 187).

Kuvio 2 Päivähoidon laadunarviointimalli (Hujala ym. 1998, 188)

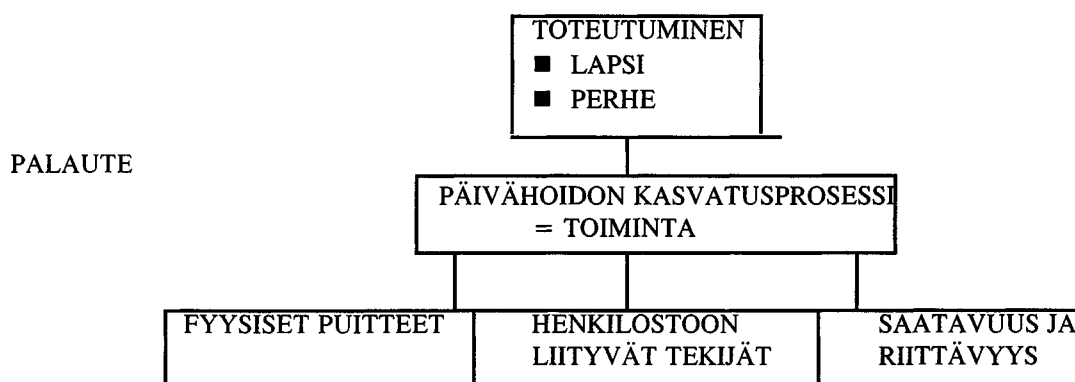
Päivähoidon laadun puitetekijät muodostuvat ryhmäkoosta ja aikuisten määrästä suhteessa lapsiryhmän kokoon, hoitoaikojen sopivuudesta ja hoitosuhteen pysyvyydestä. Päivähoitolaissa on määritelty suomalaisen päivähoidon osalta aikuisten määrä suhteessa lapsiryhmän kokoon. Hoitoaikojen sopivuus on vanhempien kannalta tärkeä päivähoidon puitetekijä. (Hujala ym. 1998, 188- 190.)

Välillisesti ohjaaviin tekijöihin kuuluvat yhteistyö ja työyhteisötekijät (koulutus ja ammatillinen kasvu, työkokemus ja johtajuus). Yhteistyö kodin ja päivähoidon välillä on suomalaisessa päivähoidossa noussut keskeiseksi laatutekijäksi, jonka merkitystä eri maissa tehdyt tutkimukset tukevat. Myös henkilöstön keskinäinen yhteistyö on tärkeä laatutekijä. (Hujala ym. 1998, 73, 190-191.)

Kasvatuksen laadun prosessitekijät säätelevät tuotoksia (lapsen viihtyminen, kasvu ja kehitys sekä vanhempien tyytyväisyys). Prosessitekijöitä puolestaan säätelevät puite- ja välilliset tekijät. Laatukeskustelussa huomio tulisi kiinnittää juuri kasvatusprosessiin, sillä kasvatustavoiteajattelu suomalaisessa päivähoidossa pyrkii tukemaan lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista kehitystä tukevia prosesseja tuotosten määrittelyn sijaan. Varhaiskasvatusprosessin keskeisiin elementteihin kuuluvat Melhaisin (1993) mukaan aikuinen-lapsi-vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, kehityksellisesti sopiva toiminta ja turvallinen ympäristö (Hujala ym. 1998,191-193.)

Vaikutustekijöihin kuuluva *vanhempien tyytyväisyys* on viime vuosina muodostunut tärkeäksi varhaiskasvatuksen laatututkimuksen kohteeksi. Vanhempien mielipiteiden ja käsitysten tutkiminen laatututkimuksessa on lisännyt juuri varhaiskasvatuksen *asiakasnäkökulman ja dynaamisen laatu-näkökulman* korostumisen myötä, jolloin kaikkien osapuolten näkemykset ovat tärkeitä laatua arvioitaessa. (Hujala ym. 1998, 196.)

Hujala(1998) esittää laatutekijöiden välillä olevan suoraa riippuvuutta, muuta mielestäni laatutekijöiden välinen yhteys ei ole niin suoraviivaista. Kasvatusprosessin vaikutukset, tuotokset pohjaavat perinteiseen panos - tuotos -ajatteluun, mutta eikö kasvatusprosessissa ennemminkin ole kyse toteutumisesta, josta saatavan palautteen puolestaan tulisi vaikuttaa taas muihin laatutekijöihin? Myös lapsi ja perhe vaikuttavat omalta osaltaan kasvatusprosessin sisältöön *väliintulevina tekijöinä*. Päivähoidon *fyysiset puitteet, henkilöstöön liittyvät/välillisesti ohjaavat tekijät* sekä *saatavuus ja riittävyys* muodostavat pohjan *päivähoidon kasvatusprosessille/toiminnalle*, joka puolestaan ilmenee *toteutumisena/vaikutuksellisina tekijöinä* sekä *lapseen että perheeseen*. Eri tasoilta tuleva *palaute* puolestaan vaikuttaa sekä toimintaan, puitteisiin, henkilöstöön että saatavuuteen ja riittävyyteen. Päivähoitolain muutoksen myötä voimaan tullut subjektiivinen oikeus hoitopaikkaan takaa periaatteessa perheille päivähoidon saatavuuden ja hoitopaikkojen määrällisen riittävyyden. Olen muotoillut Hujalan ym (1998) laadun arviointimallia oma näkemykseni mukaisesti, ja käytän mallia (kuvio 3) kehikkona tutkimuksen mittarin kehittämisessä ja tulosten tarkastelussa. On mielenkiintoista nähdä, miten vanhempien määritelmät päivähoidon laadusta sijoittuvat tähän malliin ja korostuuko jokin osa-alue erityisesti vai ovatko vanhempien näkemykset aivan jotain muuta. Tämä tutkimus ja sen tulokset ovat osa palautetta, joka on keskeistä päivähoidon kehittämistyölle.

Kuvio 3 Päivähoidon laatutekijät

4 JYVÄSKYLÄN MAALAIKUNNAN PÄIVÄHOITO

4.1 Mistä kaikki alkoi...

Jyväskylän maalaiskunta on Suomen suurimpia maalaiskuntia; joulukuussa 1997 sen asukasluku oli 31.050. Maalaiskunta jakaantuu kolmeen isoon taajamaan: Vaajakoski-Jyskä, Palokka ja Tikkakoski sekä näihin liittyviin haja-asutusalueisiin. Vaajakoski on ollut teollisuuspainotteinen alue SOK:n myötä ja sinne perustettiin maalaiskunnan ensimmäinen lastentarha Asevelinaisten toimesta vuonna 1943. Vuonna 1945 lastentarha siirtyi SOK:n omistukseen. Sen toiminta lakkautettiin Vaajakosken lastentarhan ja Vaajakosken seimen (yhdessä nykyisin Vaajakosken päiväkoti) aloittaessa toimintansa 1.10.1965 Vaajakosken lastentalossa. Molemmat olivat kunnallisia, sosiaalilautakunnan alaisia päivähoitolaitoksia ja kummassakin oli 25 kokopäiväistä hoitopaikkaa. Sekä lastenseimellä että lastentarhalla oli omat johtokunnat ja niissä työskenteli seimessä johtajatar, 2 lastenhoitajaa, keittäjä, talousapulaisia ja harjoittelijoita ja lastentarhassa johtajatar, lastentarhanopettaja, tarpeelliset apulaiset sekä lääkäri. (Vaajakosken päiväkodin historiaa -kansiot) Seuraavat päiväkodit Jyväskylän maalaiskuntaan perustettiin vuosina 1973 (Tikkakosken päiväkoti) ja 1976 (Pappilanrinteen päiväkoti Palokkaan).

Tultaessa 1970-luvulle päivähoiton tarve kasvoi naisten työssäkäynnin lisääntymisen myötä. Jyväskylän maalaiskunta laajensi päivähoiton tarjontaa vuonna 1971 ”kunnallistamalla” yksityistä perhepäivähoitoa ottaen perhepäivähoitajat kunnan työntekijöiksi ja järjestämällä ohjattua perhepäivähoitoa ensin 16 perhepäivähoitokodissa. Toiminta laajeni nopeasti, ja helmikuussa 1972 oli ohjatun perhepäivähoiton piirissä 54 perhepäivähoitokotia ympäri maalaiskuntaa. Perhepäivähoiton ohjaajana toimi sosiaali-ohjaaja, jonka toimenkuvaan kuului perhepäivähoiton valvonnan lisäksi kehitysvammaisten avohuolto. Toiminnan laajetessa tarvittiin myös kokopäiväisiä perhepäivähoiton ohjaajia. (Jyväskylän maalaiskunnan sosiaalilautakunnan pöytäkirjat vuosilta 1971-1973.)

4.2 ... missä ollaan tänään

Maalaiskunnan väestömäärä on kasvanut jatkuvasti ja sen myötä on myös päivähoidon tarve lisääntynyt vuosien mittaan. Keväällä 1998 toimi Vaajakosken sosiaalikeskuksen alueella seitsemän erikokoista päiväkotia, yksi ryhmäperhepäiväkoti ja 45 perhepäivähoitajaa. Hoitopaikkoja on päiväkodeissa ja ryhmäperhepäivähoidossa noin 380 ja perhepäivähoidossa noin 180. Alueella toimi myös yksi yksityinen päiväkotia, joka tarjoaa ympärivuorokautista hoitoa. Palokan sosiaalikeskuksen alueella (Palokka - Tikkakoski) on 12 erikokoista päiväkotia, neljä ryhmäperhepäiväkotiä ja 67 perhepäivähoitajaa, hoitopaikkoja on päiväkodeissa ja ryhmäperhepäiväkodeissa noin 550 ja perhepäivähoidossa 280. Sekä Vaajakoskella että Palokassa toimii erityispäiväkoti, joissa molemmissa on integroidut erityisryhmät. Myös Palokassa toimii yksityinen päiväkotia, joka tarjoaa ympärivuorokautista hoitoa.

Aiemmin päivähoitoon tulevat lapset valittiin toimintavuodeksi kerrallaan ja hoitoryhmät olivat melko pysyviä. Tämän päivän arkea ovat kuitenkin vanhempien lyhytaikaiset työsuhteet ja kurssit, jolloin lasten hoitosuhteet päivähoitossa saattavat olla määräaikaista ja muutamien kuukausien mittaisia. Myös lain velvoite järjestää hoitopaikka tarvittaessa kahden viikon kuluessa on lisännyt vaihtuvuutta lapsiryhmissä ja välillä vaikuttanut myös ryhmäkoko (Asetus lasten päivähoitosta 1995/882). Nämä tekijät ovat osaltaan asettaneet päivähoitoa uusien haasteiden eteen. Jyväskylän maalaiskunnan päivähoiton käyttöastetavoite on jo useana vuonna ollut 90 prosenttia. Vuonna 1997 päiväkotien käyttöaste oli koko kunnan alueella 90,43 prosenttia ja perhepäivähoidon käyttöaste 96,16 prosenttia. Päivähoitomenojen osuus vuonna 1997 oli sosiaaliosaston menoista 44 prosenttia.

Syksyllä 1997 aloitti Palokassa ja Tikkakoskella uusina toimintamuotoina päivähoitossa kerhot, jotka oli tarkoitettu lapsille, joilla ei ole kokopäivähoidon tarvetta. Kerhot toimivat neljänä päivänä viikossa joko aamu- tai iltapäivätoimintana noin 2½ tuntia kerrallaan. Kerhotoiminta alkoi syyskuussa 1998 myös Vaajakoskella. Syksystä 1998 Jyväskylän maalaiskunta on ollut mukana myös valtakunnallisessa esiopetuskokeilussa, johon osallistuu kolme 15 lapsen esiopetusryhmää koulujen alaisuudessa (Tikkakoskella, Palokassa ja Vaajakoskella). Myös yksityinen päivähoitotoiminta laajeni vuoden 1998 aikana, kun Palokkaan valmistui Steiner-päiväkoti ja Tikkakoskella aloitti toimintansa Päiväkoti Tarina.

Jyväskylän maalaiskunnassa on suunniteltu tehtäväksi palvelusitoumukset eri hallintokuntiin. Sosiaalipalveluissa on valmisteilla palvelusitoumukset vuoden 1999 aikana lasten päivähoitoon ja vanhuspäivähoitoon. Palvelusitoumusten tekemistä koskevat seuraavat periaatteet:

1. Asiakkaalle annettavien lupauksen on oltava realistisia. Lupauksen konkreettisuus ja laaja julkistaminen on koko sitoumusajattelun lähtökohta.
2. Palvelutuotannon on oltava asiakaslähtöistä ja palvelujen joustavia. Joustavuusvaatimus edellyttää asiakkaan mahdollisuutta valita eri palveluvaihtoehdoista.

3. Palvelusitoumuksiin on aina liityttävä asiakaspalaute ja virheiden korjaaminen.
4. Palvelusitoumuksessa palvelu kuvataan palveluselosteena, josta asiakas voi nähdä, mitä hän voi palvelulta odottaa ja miten hänen itsensä tulisi menetellä saadakseen palvelun.
5. Palvelut tuotetaan tehokkaasti ja niin, että veronmaksaja saa rahoilleen täyden vastineen.

Päivähoidon osalta palvelusitoumusten valmistelussa noudatettavia periaatteita ovat *osallisuus* (henkilöstö, asiakkaat, yhteistyökumppanit; sitoutuminen), *toimintamuodot* (mitä tarjotaan, esimerkiksi eri hoitomuodot), *hoidon reunaehdot* (mihin sitoudutaan, mitä pystytään tuottamaan, aikataulut), *hoidon laadullinen sisältö* (päivähoidon pedagogiset tavoitteet, arviointi, palaute) ja *palvelusitoumuksen sitoutumisen taso ja määräaika*.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Yhteenvedona voidaan todeta, että laatukeskustelu, laadun määrittely ja arviointi on noussut esille viime vuosina yhä useammilla aloilla, myös sosiaalitoimessa. Laadun määrittely ja arviointi ovat aina sidoksissa aikaan ja paikkaan. Varhaiskasvatuksen laadullinen tutkimus on vielä paljolti keskittynyt hallinnon ja tutkijoiden tarpeista lähtevään laadun määrittelyyn, vasta viime aikoina on perehdytty myös henkilöstön ja asiakkaiden (vanhempien ja lasten) näkökulmaan, mitä heidän mielestään on laadukas päivähoito. Tämä näkyy myös aiemman tutkimusmateriaalin määrässä; vasta 1990 - luvulla on alettu kiinnittää enemmän huomiota päivähoiton henkilöstöön ja asiakkaisiin. Erilaiset mittarit on kehitelty yleensä päivähoitoympäristöjen laadun tarkasteluun ja nekin ovat pääasiassa keskittyneet päiväkoteihin.

Yhä useammat tutkijat (esimerkiksi Hujala ym. 1998; Katz, 1994; Moss ja Pence 1994; Vartiainen 1994) korostavat eri näkökulmien tärkeyttä laadun määrittelyssä ja arvioinnissa, puhutaan muun muassa inklusiivisesta laadun määrittelystä ja monitahoarvioinnista, kokonaisvaltaisesta laatuajattelusta. Näiden näkökulmien sovittaminen yhteen ei aina ole helppoa, sillä esimerkiksi hallinnon näkökulmasta laatukriteerit täyttävä päivähoito ei ole välttämättä laadukasta perheen näkökulmasta. Kuinka hyvin päivähoiton arki tänä päivänä kohtaa tehokkuuden ja taloudellisuuden vaatimusten ja lainmuutoksen sekä työelämän muutosten myötä tulleiden uusien paineiden alla eri tahojen asettamat laatukriteerit? Myös vanhempien odotukset ja vaatimukset päivähoiton suhteen ovat muuttumassa. Tähän vaikuttaa osaltaan perheiden subjektiivinen oikeus lasten päivähoitopaikkaan.

Tutkimuksissa on yhä enemmän perehdytty myös vanhempien näkemyksiin päivähoiton laadusta (esimerkiksi Cryer ja Burchinal 1997; Folque ym. 1996; Kärrby ja Giota 1995; Lerner ja Philips 1994; Vartiainen 1994; Williams ja Ainley 1994) ja vertailtu niitä tutkijoiden, työntekijöiden ja hallinnon näkemyksiin. Tulokset ovat olleet välillä hyvinkin ristiriitaisia, sillä vanhemmat painottavat usein eri asioita kuin tutkijat. Vanhemmilla ei ole tarkkaa tietoa päivähoiton toiminnasta ja sen sisällöstä. Toisaalta vanhemmat arvioivat päivähoitoa oman näkemystensä ja kokemustensa mukaan, voiko se olla sen oikeampi tai väärempi kuin tutkijoiden ja ammattilaisten? Olisiko

vanhempien näkemys juuri se, minkä kuvan päivähoito antaa itsestään ulkopuolisille tahoille?

Päiväkodin johtajana ja päivähoitoikäisen lapsen äitinä olen kiinnostunut vanhempien näkemyksistä ja käsityksistä päivähoidon laadusta, onhan siinä kysymys omasta työstäni mutta myös oman lapseni päivähoidosta. Aiemmissa päivähoidon laatua käsittelevissä tutkimuksissa on keskitytty lähinnä päiväkotihoitoon. Kuitenkin päiväkotien ohella on muitakin päivähoitomuotoja (perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito), joista olisi tärkeää saada vastaavaa tietoa. Tässä tutkimuksessa olivat mukana kaikki Jyväskylän maalaiskunnan kunnalliset päivähoitomuodot: päiväkodit, perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito sekä uusi, kerhomuotoinen toiminta. Halusin tässä tutkimuksessa keskittyä yksinomaan kunnalliseen päivähoitoon. Tutkimuksen ulkopuolelle jäivät maalaiskunnassa toimivat yksityiset päiväkodit, myös ne joiden kanssa kunnalla on ostopalvelusopimus; näissä päiväkodeissa järjestetään ympärivuorokautista hoitoa.

Jyväskylän maalaiskunnassa on vuosia monella päivähoitoyksiköllä ollut käytössä erilaisia lomakkeita vanhempien antamia arviointeja varten. Näiden aiemmin käytettyjen lomakkeiden pohjalta on tavoitteena tehdä kunnan päivähoidon käyttöön toimiva ja yhtenäinen kyselylomake, jota voitaisiin käyttää myös tulevaisuudessa.

Tutkimuksen tarkoituksena on *nostaa esiin päivähoitoikäisten lasten vanhempien näkökulma päivähoidon laatuun ja päivähoidon kehittämiseen*. Tätä selvitetään seuraavien tutkimusongelmien avulla:

1. Millaiseksi vanhemmat arvioivat lastensa päivähoidon laadun?
2. Mitä vanhempien mielestä on laadukas päivähoito?
3. Millaisia näkemyksiä vanhemmilla on päivähoidon kehittämisestä?

Kodin ja päivähoidon välinen yhteistyö on tärkeä päivähoidon laadun tekijä, jota painottavat aiempien tutkimusten mukaan sekä tutkijat että vanhemmat. Tästä johtuen tämän tutkimuksen yhtenä osa-alueena onkin selvittää myös vanhempien näkemyksiä tehtävästä yhteistyöstä. Neljäs tutkimusongelma on:

4. Mitä kodin ja päivähoidon yhteistyömuotoja vanhemmat pitävät tärkeinä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Esitutkimus

Kyselylomakkeen laadintaa varten toteutin esitutkimuksen eräässä Jyväskylän maalaiskunnan päiväkodissa maaliskuussa 1998. Päiväkodissa toimii 20 paikkainen 3 - 6 vuotiaitten lasten kokopäiväryhmä, jossa tutkimushetkellä oli 23 kokopäivälästä. Koska osa lapsista on sisaruksia, kyselylomake jaettiin 19 perheeseen, joista sen palautti 15; palautusprosentti oli 78,9.

Lomakkeen pohjana toimi Jyväskylän maalaiskunnassa aiemmin käytetyt kyselylomakkeet ja Guide to Accreditation by the National Academy of Early Childhood Programsin(1991) kyselylomake vanhemmille päiväkotien laatunimityksen hakemista varten. Kyselylomakkeen kysymyksistä strukturoituja oli 17, (arviointi skaala 1 - 5, 1 = huono - 5 = erinomainen) ja avoimia kysymyksiä 3. Strukturoitujen kysymysten yhteydessä pyydettiin vanhemmilta myös kehittämisehdotuksia.

Strukturoiduista kysymyksistä kuului Hujalan ym. (1998) mallin mukaisiin laadun puitetekijöihin kuusi kysymystä, välillisesti ohjaaviin tekijöihin kuusi ja prosessitekijöihin viisi kysymystä. Avoimissa kysymyksissä kysyttiin

1. Millainen kodin ja päivähoiton yhteistyö on vanhempien mielestä tärkeää?
2. Mikä on vanhempien mielestä tärkeintä päivähoitossa ja toteutuuko se lapsen hoitopaikassa?
3. Minkälaista on vanhempien mielestä laadukas päivähoito?

Kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat vastasivat myös avoimiin kysymyksiin. Neljän vastaajan mielestä se mikä on tärkeintä päivähoitossa oli myös laadukasta päivähoitoa. Kaksi vastaajaa ei vastannut kysymykseen laadukkaasta päivähoitosta. Tämän pohjalta varsinaisesta kyselylomakkeesta jätettiin pois kysymys mikä on tärkeintä päivähoitossa. Vanhempien vastauksissa painottuivat selvästi eniten kasvatusprosessiin liittyvät tekijät.

Laadukas päivähoito on

”Turvallisuutta, virikkeistä, monipuolista toimintaa osittain lasten ehdoilla. Lasten ideoiden toteuttamista.”

”Turvallinen ympäristö ja luotettava henkilökunta, virikkeet, täyttää lapsen perustarpeet, toimii yhteistyössä kodin kanssa.”

Strukturoituja kysymyksiä lisättiin ja niistä tehtiin yksityiskohtaisempia varsinaista kyselylomaketta varten. Kysymykset muutettiin suoraan Likert-tyyppiselle asteikolle. Myös kodin ja päivähoiton yhteistyötä koskevaan kysymykseen tuli valmiit strukturoidut vaihtoehdot. Avoimiksi kysymyksiksi jäivät

1. Minkälaista on vanhempien mielestä laadukas päivähoito?
2. Toteutuuko se lapsen hoitopaikassa?
3. Mitä kehitettävää/parannettavaa on lapsen hoitopaikassa?

Ennen kyselyn toteuttamista muutamat lasten vanhemmat ja päivähoiton työntekijät kävivät läpi varsinaista kyselylomaketta. Sain heiltä arvokkaita kommentteja ja muutosehdotuksia ennen lopullisen version tekemistä.

6.2 Tutkimusmenetelmä, tutkimuksen toteuttaminen ja aikataulu

Tutkimusta varten anoin tutkimuslupaa Jyväskylän maalaiskunnan sosiaalijohtajalta. Kysely toimi samalla päivähoiton asiakaskyselynä, josta päivähoitoyksiköt saivat itselleen omasta toiminnastaan arvokasta tietoa. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka jaettiin kaikille Jyväskylän maalaiskunnassa kunnallisessa päivähoitossa olevien lasten vanhemmille päivähoitopaikkojen välityksellä toukokuussa 1998. Lomakkeiden (1358 kpl) mukana vanhemmille jaettiin kirjekuoret, joissa he saivat palauttaa vastauksensa hoitopaikkaan viikon kuluessa. Vanhemmat saivat vastata kyselyyn nimettöminä. Muutama yksittäinen vanhempi, jotka ottivat yhteyttä tutkijaan, eivät pitäneet hyvänä palauttamista suoraan hoitopaikkaan, erityisesti perhepäivähoidon osalta eivätkä sen vuoksi vastanneet kyselyyn. Monilapsisilla perheillä saattoi olla lapsia hoidossa eri hoitomuodoissa tai esimerkiksi päiväkodin eri ryhmissä. Näille perheille jaettiin useampi lomake, mutta osa vanhemmista palautti vain yhden lomakkeen yhteisesti kaikista lapsista. Tämä saattoi hieman laskea palautusprosenttia, mutta ei olennaisesti.

Kyselylomakkeessa oli 34 strukturoitua kysymystä, joilla vanhempia pyydettiin arvioimaan lastensa nykyistä hoitopaikan laatua asteikolla 1 (huono) - 5 (erinomainen). Nämä kysymykset liittyivät ensimmäiseen tutkimusongelmaan. Kodin ja päivähoiton yhteistyömuotoja (tutkimusongelma 4) arvioitiin 4 -portaisella asteikolla 1 (ei ole tärkeää) - 4 (erittäin tärkeää). Vanhempien käsityksiä päivähoiton laadusta, sen toteutumisesta (tutkimusongelma 2) ja kehittämisestä (tutkimusongelma 3) kysyttiin avoimilla kysymyksillä. Päivähoitopaikan toiminnan arviointiin liittyvät kysymykset jakautuivat eri tutkimuksen taustana oleviin laatutekijöihin seuraavasti:

- kysymykset 1 - 11: puitteet, saatavuus ja riittävyys
- kysymykset 12 -17, 20 - 23: kasvatusprosessi, päivähoidon toiminta
- kysymykset 18, 19, 25 - 27: välillisesti ohjaavat, henkilöstöön liittyvät tekijät
- kysymykset 24, 38, 40: toiminnan toteutuminen
- kysymykset 28 - 36, 25 - 27: tiedottaminen sekä kodin ja päivähoidon välinen yhteistyö

Kyselylomake ja saatekirje ovat liitteessä 1.

Kyselylomakkeista 804 jaettiin Palokan sosiaalikeskuksen alueella ja 544 Vaajakosken sosiaalikeskuksen alueella. Lomakkeita palautettiin yhteensä 733 (palautusprosentti 54), joista oli Palokan alueelta 487 (alueen palautusprosentti 60,6) ja Vaajakosken alueelta 240 (alueen palautusprosentti 43,3); 6 lomakkeessa ei ollut aluetta. Taulukossa 3 esitetään Palokan ja Vaajakosken sosiaalikeskusten alueilla jaetut ja palautetut kyselylomakkeet hoitomuodoittain.

Taulukko 3 Jaetut ja palautetut kyselylomakkeet alueittain ja hoitomuodoittain

	Palokan sosiaalikeskus			Vaajakosken sosiaalikeskus		
	jaetut lomakkeet	palautetut lomakkeet	%	jaetut lomakkeet	palautetut lomakkeet	%
päiväkoti	486	257	44,9	339	142	41,9
perhepäivähoito	232	174	75	203	91	44,8
ryhmäperhepäivähoito	40	31	77,5	12	7	58,3
kerhot	46	25	54,4			
yhteensä	804	487	60,6	554	240	43,3

Kyselylomakkeiden käsittely alkoi heti kesäkuussa ja syyskuussa ne palautettiin päivähoitoyksiköihin (päiväkodit, perhepäivähoidon esimiehet, ryhmäperhepäivähoidot) omia asiakaspalautteita ja jatkotyöskentelyjä varten. Tässä vaiheessa kyselyistä oli poistettu taustatiedot, joten vastauksia ei pystytty yksilöimään. Alustavia tuloksia on jo esitelty lasten vanhemmille Palokan sosiaalikeskuksen päivähoitoutisissa sekä Lapsi päivähoitossa -lehdessä.

6.3 Aineiston analyysi

Analysoinnissa käytettiin SURVO -käsittelyohjelmaa. Numeerisille vastauksille laskettiin ensin frekvenssit, prosenttijakaumat ja keskiarvot. Myös yksi avoin kysymys, numero 38 (Toteutuuko laadukas päivähoito lapsesi hoitopaikassa), muunnettiin vastausten alustavan analysoinnin jälkeen Likert-asteikolle, koska vastaukset jakautuivat selkeästi niin, että ne oli helppo muuttaa numeeriseen muotoon ja näin käsitellä. Tutkimuksen kvantitatiivisen osan (toiminnan arviointi, ensimmäinen tutkimusongelma) reliabiliteettia tarkasteltiin faktorianalyysin avulla, mikä on SURVO - ohjelman mukaan luotettavampi reliabiliteetin arviointimenetelmä kuin esimerkiksi

Cronbachin alfa - kerroin. Aineistoa tarkasteltiin neljän faktorin avulla. Näille laskettiin suuntaa-antavat reliabiliteetit ja faktoripistemäärille reliabiliteetit:

	Faktorien suuntaa-antavat reliabiliteetit	faktoripistemäärien reliabiliteetit
faktori 1	0,96	0,89
faktori 2	0,93	0,83
faktori 3	0,96	0,86
faktori 4	0,93	0,78

Tutkimuksen reliabiliteetti on näin tarkasteltuna melko korkea, joten virhemuuttujien osuus on pieni.

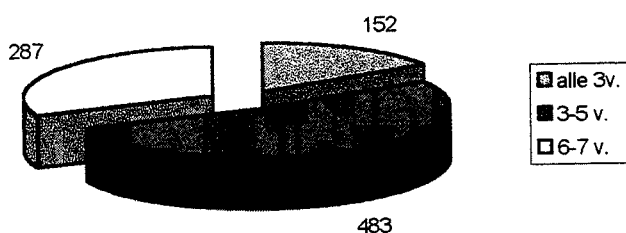
Muiden avoimien kysymysten analysointi aloitettiin lukemalla vastauksia läpi. Vanhempien vastauksissa oli paljon samansuuntaisia määrittelyjä päivähoiton laadulle. Sen jälkeen käytiin tarkemmin läpi noin 200 lomaketta, joista kirjattiin erilaisia laatumääritelmiä yhteensä 70. Määritelmät numeroitiin ja sen jälkeen koodattiin kaikkien vastausten laatumääritelmät näiden mukaan. Laatumääritelmät muodostivat selkeitä kokonaisuuksia ja ne oli helposti luokiteltavissa taustalla oleviin *päivähoiton laatutekijöihin: puite- sekä saatavuus- ja riittävyystekijät, välillisesti ohjaavat ja henkilöstöön liittyvät tekijät, kasvatustekijät, välillisesti ohjaavat ja vaikutukselliset tekijät/toteutuminen*. Laatutekijöiden luokittelussa yhdistettiin saatavuus ja riittävyys yleisesti puitetekijöihin, sillä hoitopaikan saamista sinänsä tai hoitopaikkojen riittävyttä ei mainittu erikseen, vaan se liittyi perheiden tarpeisiin vastaamiseen. Jyväskylän maalaiskunnassa on hoitopaikka pystytty järjestämään perheille lain määrittelemässä ajassa. Tämän jälkeen laskettiin jokaisesta laatumuuttujasta laatutekijöiden määrät ja prosenttiosuudet.

Kolmas avoin kysymys käsitteli vanhempien näkemyksiä siitä, miten päivähoitoa tulisi kehittää. Nämä vastaukset analysoitiin samalla tavalla: erilaisia kehittämisehdotuksia kirjattiin 47, ja ne oli mahdollista jakaa laatutekijöitä vastaaviin luokkiin: *puitteisiin* sekä *saatavuuteen ja riittävyteen, välillisesti ohjaaviin ja henkilöstöön liittyviin* sekä *kasvatustekijöihin liittyviin tekijöihin*. Laatutekijöiden ja kehittämisehdotusten luokittelut ovat liitteessä 2.

Sekä strukturoitujen että avoimien kysymysten vastauksia voitiin analysoida *kontekstuaalianalyysin* avulla. Kontekstuaalianalyysi tarkoittaa yhteisöjen ja sosiaalisten ympäristöjen ominaisuuksien systemaattista käsittelyä survey-tutkimuksissa (Valkonen 1981,123). Tässä tutkimuksessa *selitettäviä yksilömuuttujia* olivat vanhempien arvioinnit ja määrittelyt sekä *selittävinä yhteisömuuttujina* lasten ikä, lasten päivähoitomuoto ja hoitopaikan sijaintialue. Muuttujien välistä yhteyttä, riippuvuutta, tarkasteltiin *khin neliön* (χ^2) avulla.

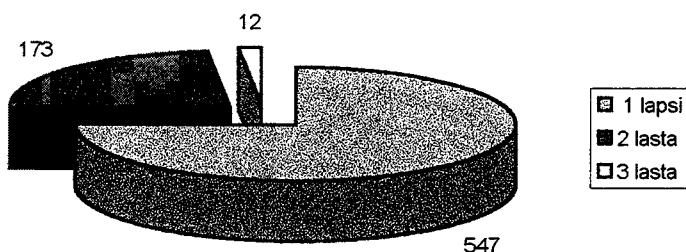
Kyselylomakkeessa kysyttiin vanhemmilta monia taustatietoja, koska saatuja tuloksia voidaan käyttää laajemminkin päivähoiton kehittämistyöhön Jyväskylän maalaiskunnassa. Yleensä tutkimuksissa on taustamuuttujina esimerkiksi perheen

sosiaalista asemaa ja vanhempien koulutustasoa kuvaavia muuttujia. Koska tämän tutkimuksen tarkoituksena selvittää vanhempien näkökulmaa eikä sinällään luoda mitään uutta tietoa, halusin kuitenkin saada tutkimukseeni perinteisestä hieman poikkeavaa näkökulmaa ja siksi valitsin tärkeimmiksi taustamuuttujiksi lasten iän, päivähoitomuodon ja hoitopaikan sijaintialueen. Lapset jaettiin iän mukaan kolmeen ryhmään: alle 3 vuotiaat, 3 - 5 vuotiaat ja 6 - 7 vuotiaat. Nuorin lapsista oli 10 kuukauden ikäinen ja vanhimmat 7 vuotiaita. Tutkimukseen osallistuneiden perheiden päivähoitossa olevien lasten jakautuminen ikäryhmiin esitetään kuviossa 4.

Kuvio 4 Lasten jakautuminen ikäryhmiin.

Lasten määrä (yhteensä 922) on hieman suurempi kuin vastausten määrä (733), mikä selittyy sillä, että osalla perheistä oli useampia lapsia päivähoitossa. Kuviossa 5 esitetään perheiden päivähoitossa olevien lasten määrät.

Kuvio 5 Perheiden päivähoitossa olevien lasten määrä.

Koska tutkimukseen osallistuivat kaikissa päivähoitomuodoissa olevien lasten vanhemmat, on perusteltua valita hoitomuoto yhdeksi taustatekijäksi. Useimmat aiemmat tutkimukset ovat yleensä rajoittuneet vain päiväkotien laadun tutkimiseen. Hoitopaikan sijaintialue valittiin alueelliseksi taustatekijäksi, sillä lasten päivähoitopaikat sijaitsevat yleensä perheiden asuinalueiden lähellä ja päivähoitoalueita on vähemmän kuin luetteloituja asuinalueita. Alueittain selviteltyjä tuloksia ja kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää myös käytännön kehittämistyössä.

7 TULOKSET

7.1 Vanhempien arvioinnit lastensa päivähoidosta

Tutkimuksen tulosten mukaan Jyväskylän maalaiskunnan päivähoitolaisten vanhemmat olivat yleensä tyytyväisiä lastensa päivähoitoon, sillä 57,3 prosenttia (420) vastaajista antoi lapsensa hoitopaikalle arvosanan hyvä ja 38,2 3 prosenttia (277) arvosanan erinomainen.

Laatutekijöittäin tarkasteltuna vanhemmat suhtautuivat kriittisimmin päivähoiton *puutteisiin liittyviin tekijöihin*: hoitopaikkojen toiminta-aikoihin (ka 3,8), pihojen ja sisätilojen toimivuuteen sekä pihojen turvallisuuteen (keskiarvot 3,7 - 3,8), lapsiryhmien kokoon (keskiarvo 3,7), henkilökunnan määrään päiväkodeissa ja ryhmäperhepäivähoitossa (keskiarvo 3,5) ja varahoitopaikan saantiin perhepäivähoitossa (keskiarvo 3,8).

Henkilöstöön ja päivähoiton kasvatusprosessiin liittyviä tekijöitä vanhemmat arvioivat selvästi paremmiksi. Henkilökunnan suhtautumista lapsiin (keskiarvo 4,5) ja lasten vanhempiin (keskiarvo 4,4) sekä henkilökunnan ammattitaitoa (keskiarvo 4,4) vanhemmat pitivät hyvänä. Myös perheen ja hoitopaikan välistä yhteistyötä arvioitiin hyväksi (keskiarvo 4,2). Päivähoiton toimintaa vanhemmat pitivät pääosin hyvänä (keskiarvot 4,0 - 4,4). *Toteutumisen* eli lastensa viihtymisen päivähoitossa vanhemmat arvioivat hyväksi (45%) tai erinomaiseksi (47,7%), keskiarvo 4,4.

Vanhempien arviot lastensa päivähoitopaikasta on koottu taulukoon 4, jossa esitetään vastausten prosentuaaliset jakaumat sekä keskiarvot puitteiden ja toiminnan osalta; yhteistyötä ja tiedottamista koskevat osiot esitellään luvussa 7.4.

Taulukko 4 Vanhempien arviot lastensa hoitopaikan toiminnasta, koko kunta

	n	erinomainen %	hyvä %	tydyttävä %	välttävä %	huono %	keskiarvo
avautuminen aamuisin	729	58,3	37,6	2,7	1	0,4	4,5
aukiolon riittävyys iltaisin	713	41,1	42,8	10,9	3,6	1,5	4,2
toiminta-ajat	722	19,0	52,2	21,6	5	2,2	3,8
sijainti	732	49,3	38,8	9,8	1,6	0,4	4,3
pihan toimivuus	728	13,3	53	26,9	5,8	1	3,7
tilojen toimivuus	718	15,2	57	23,3	3,6	1	3,8
pihan turvallisuus	728	12,8	62,1	21,6	2,6	1	3,8
tilojen turvallisuus	715	18	70,2	10,8	0,7	0,3	4,1
lapsiryhmän koko	728	13,6	52,2	26,4	5,8	2,1	3,7
henkilökunnan määrä	516	8,1	45,5	33,5	10,7	2,1	3,5
henkilökunnan pysyvyys	513	20,5	57,7	15,8	4,5	1,6	3,9
varahoitopaikan saanti perhepäivähoidossa	395	17,5	52,4	22,8	6,1	1,3	3,8
henkilökunnan suhtautuminen vanhempiin	731	49,2	45,4	4,7	0,7	0	4,1
henkilökunnan ammattitaito	725	43,4	53,2	3,0	0,3	0	4,4
perheen ja hoitopaikan yhteistyö	726	36,1	51,9	10,6	1,4	0	4,2
mahdollisuus vaikuttaa hoitopaikan toimintaan	713	13,9	50,2	29	6,6	0,3	3,7
halukkuus vaikuttaa hoitopaikan toimintaan	713	6,2	45,6	40,1	6,7	1,4	3,5
ruokailut	720	34,3	57,5	6,4	1,8	0	4,2
ulkoilu	730	45,6	49,5	3,7	1,1	0,1	4,4
siisteyskasvatus ja omatoimisuus	724	39,9	55,8	3,5	0,7	0,1	4,3
päivälepo	698	31,2	58	8,7	1	1	4,2
perheen erityistoivomusten huomiointi	720	36	51,5	10,7	1,7	0,1	4,2
henkilökunnan suhtautuminen lapsiin	731	54,2	42,8	2,6	0,4	0	4,5
toiminta- ja leikkimahdollisuudet	721	22,2	58,4	18	1,4	0	4,0
lapsen kehitystason huomioiminen	715	25	58,7	13,8	2,1	0,3	4,1
lapsen erityistarpeiden huomiointi	713	27,6	56,2	14,7	0,8	0,6	4,1
lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen	706	25,6	62	11	0,7	0,6	4,1
lapsen viihtyminen	729	47,7	44,7	6,7	0,7	0,1	4,4
arvosana hoitopaikalle	729	38	57,6	4,3	0,1	0	4,3

Tarkasteltaessa tuloksia lasten iän mukaan oli tilastollisesti merkitseviä eroja (merkitsevyytaso melkein merkitsevä $p < 0.05$, merkitsevä $p < 0.01$, erittäin merkitsevä $p < 0.001$) vain viiden kysymyksen kohdalla joista neljä liittyi päivähoiton puitteisiin ja yksi kasvatusprosesseihin. 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmat olivat jonkin verran tyytymättömämpiä päivähoitopaikan avautumiseen aamuisin ja aukioloaikaan iltaisin kuin alle 3 - vuotiaiden ja 3 - 5 - vuotiaiden lasten vanhemmat. Alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat olivat puolestaan tyytymättömämpiä lapsen hoitopaikan sijaintiin verrattuna 3 - 5 -vuotiaiden ja 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhempiin. Lapsiryhmien kokoa piti alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmista hyvänä tai erinomaisena 75,3 prosenttia vastanneista, kun vastaavat prosentit olivat 3 - 5 - vuotiaiden lasten vanhempien ryhmässä 67,1 ja 6 - 7 - vuotiaiden lasten vanhempien ryhmässä 57,8.

Päivähoidon kasvatusprosesseihin liittyvissä vastauksissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja vain päivälevon sopivuuteen liittyvässä kysymyksessä. 6 - 7 - vuotiaiden lasten vanhemmista 82,6 prosenttia piti päivälepoa hyvänä tai erinomaisena ja 2 prosenttia huonona. 3 - 5 - vuotiaiden 90,8 prosenttia ja 96 prosenttia alle 3 - vuotiaiden lasten vanhemmista arvioi päivälevon sopivuutta hyväksi tai erinomaiseksi. Taulukot 10 - 14 vastauksista, joissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja ovat liitteessä 3.

Kokonaisuutena vanhemmat olivat tyytyväisiä lastensa hoitopaikkaan, eikä eri-ikäisten lasten vanhempien välillä ollut kokonaisarvosanan suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja. Kaikkein tyytyväisimmiltä vaikuttavat kuitenkin alle 3 - vuotiaiden lasten vanhemmat. Taulukko 5 esittää vanhempien antamat arvosanat lapsen hoitopaikasta kokonaisuutena lasten iän mukaan jaoteltuna.

Taulukko 5 Vanhempien arvosana lasten hoitopaikasta kokonaisuutena prosentteina lasten iän mukaan

	n	erinomainen 5	hyvä 4	tydyttävä 3	välttävä 2	huono 1
alle 3 - vuotiaat	127	43,3 %	54,3 %	2,4 %	0 %	0 %
3 - 5 - vuotiaat	381	37,8 %	57,5 %	4,7 %	0 %	0 %
6 - 7 - vuotiaat	220	35,5 %	59,5 %	4,5 %	0,5 %	0 %

Kun tuloksia tarkasteltiin eri hoitomuotojen suhteen, oli eroja havaittavissa huomattavasti enemmän kuin lasten iän tai hoitopaikan alueen suhteen. Hoitopaikan toimintaan liittyvissä arvioinneissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja 24 osiossa, joista 10 liittyi päivähoidon puitteisiin, neljä henkilöstöön ja välillisesti vaikuttaviin, kahdeksan päivähoidon kasvatusprosesseihin ja kaksi toteutumiseen liittyviin tekijöihin. Nämä vastaukset on esitelty taulukoissa 15 - 36 liitteessä 3.

Arvioidessaan lapsensa hoitopaikkaa kokonaisuutena kaikkein tyytyväisimpiä olivat perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat, joista peräti 97,8 prosenttia arvioi lapsensa hoitopaikkaa arvosanalla erinomainen tai hyvä. Välttävänä lapsen hoitopaikkaa piti vain 0,4 prosenttia perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista. Taulukossa 6 esitetään vanhempien arvosana lapsen hoitopaikasta kokonaisuutena hoitomuodon mukaan.

Taulukko 6 Vanhempien arvosana lasten hoitopaikasta kokonaisuutena prosentteina hoitomuodon mukaan

	n	erinomainen 5	hyvä 4	tydyttävä 3	välttävä 2	huono 1
Päiväkoti	393	27,2 %	67,9 %	4,8 %	0 %	0 %
perhepäivähoito	272	54,8 %	43 %	1,8 %	0,4 %	0 %
ryhmäperhepäivähoito	38	31,6 %	55,3 %	13,2 %	0 %	0 %
kerho	25	36 %	56 %	8 %	0 %	0 %

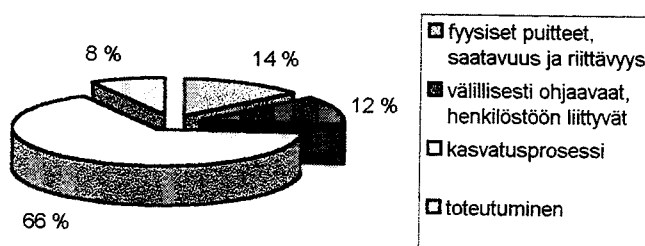
Alueellisesti tarkasteltuna vanhempien vastauksissa oli tilastollisesti melkein merkitseviä eroja vain päivähoidon puitteisiin liittyvissä kysymyksissä. Nämä liittyivät hoitopaikan avautumiseen aamuisin, toiminta-aikoihin, pihojen toimivuuteen ja turvallisuuteen. Vastausten jakautuminen on esitelty taulukoissa 37 - 40 liitteessä 3. Vanhempien arvosanassa hoitopaikalle kokonaisuutena ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja eri sosiaalikeskusten välillä. Arvosanojen jakautuminen esitetään taulukossa 7.

Taulukko 7 Vanhempien arvosana lasten hoitopaikasta kokonaisuutena prosentteina alueittain

	n	erinomainen 5	hyvä 4	tydyttävä 3	välttävä 2	huono 1
Palokan sosiaalikeskus	489	40,5 %	55,4 %	4,1 %	0 %	0 %
Vaajakosken sosiaalikeskus	239	33,1 %	61,9 %	4,6 %	0,4 %	0 %

7.2 Vanhempien määritelmät laadukkaalle päivähoidolle

Päivähoidon laatua määrittelevään avokysymykseen vastattiin 683 lomakkeessa (87,04%). Vanhemmat määrittivät päivähoidon laatua eniten kasvatusprosessiin liittyvinä tekijöinä, joista oli 1523 mainintaa. Päivähoidon puitteisiin sekä saatavuuteen ja riittävyyteen liittyvät laatutekijät saivat yhteensä 319 mainintaa. Lähes yhtä paljon vanhempien vastauksissa mainittiin henkilöstöön liittyviä/välillisesti ohjaavia tekijöitä, niitä oli 290. Toteutumiseen (toiminnan vaikutuksellisiin tekijöihin) liittyviä asioita mainittiin 196. Vanhempien vastausten jakautuminen eri laatutekijöihin on esitelty kuviossa 6.

Kuvio 6 Vanhempien määritelmien jakautuminen laatutekijöittäin.

Tärkeimpinä laadukkaan päivähoidon tunnuspiirteinä vanhemmat pitivät seuraavia asioita

1. Monipuolinen toiminta ja virikkeet *"virikkeellinen ja lapsen omia taipumuksia tukeva toiminta"*; *"lapsi saa virikkeitä ja oppii uusia asioita"*; *"musiikki ja satuilu mukana tekemisessä, tekemisellä on tavoitteita, ei vain malliaskartelua; lapsen kieli huomioidaan ja sitä rikastutetaan"*
2. Lapsen yksilöllinen huomioiminen *"huomioi lapset yksilöinä"*; *"yksilöllisyyden kunnioittaminen"*
3. Turvallisuus *"turvallisuutta luova ympäristö"*; *"lapselle turvallinen"*; *"lapsella on turvallinen ja hyvä olla"*
4. Lapsen viihtyminen *"laadukkaan päivähoidon paras mittari on lasten viihtyvyys päiväkodissa"*

5. Henkilöstön ammattitaito *"vanhemmat voi turvallisesti jättää lapsen hoitajien osaaviin käsiin"; " henkilökunta osaa ammattitaidolla ratkaista erilaiset konfliktit ja puuttuu ongelmakohtiin ja tilanteisiin"*
6. Kodin ja päivähoiton välinen vuorovaikutus *"tiedotus kodin ja päiväkodin välillä"; "avoin vuorovaikutus henkilökunnan ja vanhempien välillä"*.

Tämäkin kuvaa vastausten yleistä jakautumista eri laatutekijöihin, sillä edellä mainituista kolme ensimmäistä luokitellaan kasvatustieteeseen liittyviksi, lapsen viihtyminen liittyy puolestaan päivähoiton toteutumiseen ja henkilöstön ammattitaito sekä kodin ja päivähoiton välinen vuorovaikutus välillisesti vaikuttaviin laatutekijöihin. Tulokset ovat samansuuntaisia aiempien tutkimusten tulosten kanssa: Vartiainen (1994) tutkimuksessa vanhemmat määrittelevät laadukasta päivähoitoa samojen tunnuspiirteiden avulla kuin tähän tutkimukseen osallistuneet vanhemmat. Larnerin ja Philipsin (1994), Cryerin ja Burchinalin (1997) sekä Williamsin ja Ainleyn (1994) tutkimuksissa vanhemmat pitivät tärkeimpinä laadun tunnusmerkkeinä hoidon turvallisuutta ja henkilöstön ja lasten tai henkilöstön ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Kärrbyn ja Giotan (1995) ja Folquen ym (1996) tuloksissa mainitaan myös henkilöstön ammatillinen pätevyys.

Vanhempien vastausten mukaan laadukkaan päivähoiton puitteet (14 % laatumääritelmistä) muodostuvat siitä, kun päivähoito tapahtuu turvallisessa ympäristössä, riittävän pienessä lapsiryhmässä perheen tarpeita vastaavasti aukioloajoissa joustuen ja riittävällä määrällä henkilökuntaa. Nämä tekijät painottuvat selvästi päivähoiton puitetekijöihin liittyvissä määritelmissä.

"Ulkoiset puitteet ovat viihtyisät ja turvalliset."

"Ryhmäkoot ovat pieniä, päiväkodissa maksimissaan 15 lasta."

"Otetaan huomioon poikkeavat työajat."

"Joustavaa hoitoa kodin lähellä."

"Riittävästi henkilökuntaa."

Päivähoitossa olevan lapsen iällä ei ollut merkitystä siihen, miten paljon vanhemmat mainitsivat päivähoiton puitetekijöitä. Eniten niitä oli mainittu 6 -7 -vuotiaiden lasten vanhempien vastauksissa. Eri hoitomuotojen osalta oli havaittavissa eroja. Eniten päivähoiton puitetekijöihin liittyviä laadun tunnuspiirteitä mainitsivat päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat (14 %), ja vähiten kerhoissa olevien lasten vanhemmat (9,7 %). Alueellisesti tarkasteltuna Palokan sosiaalikeskuksen alueella asuvat vanhemmat (14,5 %), määrittivät laatua enemmän puitetekijöiden osalta kuin vaajakoskelaiset vanhemmat (12,1 %).

Päivähoiton laatua välillisesti ohjaaviin tekijöihin (12 % laatumääritelmistä) vanhempien vastauksissa oli henkilöstöön ja kodin ja päivähoiton väliseen vuorovaikutukseen liittyviä määritelmiä. Tärkeimpänä pidettiin henkilökunnan ammattitaitoa sekä avointa vuorovaikutusta henkilökunnan ja vanhempien välillä.

"Henkilökunnan koulutus ajantasalla."

"Osaava henkilökunta."

"Päiväkodissa lapsi on parhaan osan päivästänsä, sen tähden on tärkeää, että hoito on ammattitaitoista."

"Yhteispeli kodin kanssa, laaditaan yhteiset periaatteet, asioista yhdessä keskustelua ja sopimista."

"Henkilökunta tekee yhteistyötä vanhempien kanssa ja ottaa myös heidän toiveitaan huomioon."

Lasten iän mukaan tarkasteltuna päivähoiton välillisesti vaikuttaviin laatutekijöihin vastasivat eniten 3 -5 -vuotiaitten lasten vanhemmat (18,9 %), vähiten alle 3 -vuotiaiden vanhemmat (11,8 %). Eri päivähoitomuodoista eniten näihin tekijöihin kiinnittivät ryhmäperhepäivähoitossa olevien lasten vanhemmat (13,8 %) ja vähiten perhepäivähoitossa olevien lasten vanhemmat (10,7 %). Alueellisen jaon mukaan Palokan sosiaalikeskuksen alueella asuvat lasten vanhemmat mainitsivat välillisesti vaikuttaviin tekijöihin liittyviä tunnuspiirteitä 12,8 prosenttia ja vaajakoskelaiset 11,8 prosenttia.

Kaikkein eniten lasten vanhemmat määrittivät päivähoiton kasvatustekijöihin liittyviä laatutekijöitä (66 %). Keskeisiä alueita olivat ilmapiiri ja turvallisuus, pedagoginen toiminta, yksilöllinen huomiointi, lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, sosiaalisten taitojen oppiminen.

"Laadukas päivähoito on lapselle turvallinen, huomioi lapsen yksilönä, antaa mahdollisuuden lapsen luovuudelle, sopivat rajat, tasavertainen kaikille. Se tukee lapsen kasvua ja kehitystä ravitsevalla, monipuolisella ja puhtaalla ruualla, miellyttävällä ilmapiirillä, jossa leikkirauha ja tarvittaessa aikuisen syli ja tuki."

"Hoito, jossa huomioidaan yksilönä. Annetaan kädentaidoissa tilaa luovuudelle. Vastataan realistisella tasolla lapsen tarpeisiin. Kehitystä tuetaan kaikilla osa-alueilla. Aikuinen on myös lapsen mielestä aikuinen, johon voi turvata. Musiikki ja satuilu on mukana myös tekemisessä. Tekemisellä on tavoitteita, ei vain malliaskartelua. Lapsen kieli huomioidaan ja sitä rikastutetaan (lorut ja omat kerronnat)."

"Turvallinen, lapsen kehitystä tukeva, pysyvä hoitopaikka/hoitajat, ohjaa sosiaaliseen kanssakäymiseen."

"Lapsella on mahdollisuus saada tukea persoonallisuutensa kehittämiseen. Lapsella on turvallinen ja hyvä olla. Lapsi hyväksyyään omana itsenään."

"Lapsen persoonallisen kasvun ja kehityksen tukeminen. Yksilöllisyyden kunnioittaminen. Kannustus ryhmässä toimimiseen. Itsensä toteuttamisen mahdollisuus = onnistumisen elämykset."

Lasten iän mukaan tarkasteltuna vanhempien mainintojen määrissä oli jonkin verran eroja. Eniten kasvatusprosessiin liittyviä tekijöitä mainitsivat alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat (67,9 %) ja vähiten 3 - 5 -vuotiaiden lasten vanhemmat (58,8 %). 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhempien vastauksista 63,9 prosentissa oli kasvatusprosessiin liittyviä mainintoja.

Myös päivähoitomuotojen välillä oli eroja; kerhossa olevien lasten vanhempien vastauksista 42,7 prosentissa mainittiin kasvatusprosessiin liittyviä tekijöitä. Muissa päivähoitomuodoissa olevien lasten vanhemmat määrittivät päivähoiton laatua kasvatusprosessiin kuuluvina tunnuspiirteinä huomattavasti enemmän. Päiväkodeissa olevien lasten vanhempien vastauksista 65,3 prosenttia liittyivät näihin tekijöihin, perhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien vastauksista 67,5 prosenttia ja ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien vastauksista 68,7 prosentissa mainittiin kasvatusprosessiin liittyviä tekijöitä.

Alueellisesti verrattuna Vaajakosken sosiaalikeskuksen alueella asuvat vanhemmat mainitsivat hieman enemmän (66,7 %), päivähoiton kasvatusprosessiin liittyviä laatutekijöitä. Palokan alueella asuvien vastauksista 64,8 prosenttia liittyi näihin tekijöihin.

Toiminnan toteutumista eli päivähoiton vaikutuksellisia tekijöitä vanhemmat määrittivät kokonaisuutena vähiten (8 %). Niissä painottuivat lapsen viihtyminen hoidossa ja se, että lapsi menee mielellään hoitopaikkaan. Myös vanhempien tyytyväisyys liittyy näihin tekijöihin. Muutamassa vastauksessa mainittiin myös päivähoiton merkitys kouluvalmiuksille.

”Toiminta on monipuolista, jossa lapsi viihtyy.”

” Sellainen, kun lapsi tulee hoidosta kotiin, hän ei koskaan sano, että olipas tyhmä päivä, vaan on aina innokas menemään päiväkotiin.”

”Laatua on myös lapsen ilo, kun aamulla lähdetään.”

”Vanhemmat voivat turvallisina ja levollisina mielin jättää lapset päiväksi.”

”Laadukas päivähoito luo perustan koulun aloittamiselle.”

Päivähoiton toiminnan toteutumiseen liittyviä tekijöitä mainittiin eniten 6 - 7 -vuotiaitten lasten vanhempien vastauksissa (9,7 %). 3 - 5 -vuotiaiden lasten vanhempien määritelmistä 9 prosenttia ja alle 3 -vuotiaiden lasten vanhempien määritelmistä 7 prosenttia liittyi näihin tekijöihin.

Päivähoitomuodoista kerhossa olevien lasten vanhemmat mainitsivat eniten toiminnan toteutumiseen liittyviä tekijöitä, peräti 35,5 prosenttia. Sen sijaan ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien vastauksista vain 5 prosenttia liittyi toiminnan toteutumiseen. Päiväkotilasten vanhempien vastauksista 7,6 prosenttia ja perhepäivähoitolaisten vanhempien vastauksista 9,4 prosenttia liittyi näihin tekijöihin. Alueellisesti tarkasteltuna Vaajakosken sosiaalikeskuksen alueella asuvista vanhemmista 9,4 prosenttia mainitsi vastauksissaan toiminnan toteutumiseen liittyviä tekijöitä ja Palokan alueella asuvista vastaava luku oli 7,9 prosenttia. Vanhempien

määritelmien jakautuminen eri laatutekijöihin lasten iän, hoitomuodon ja alueen mukaan on esitelty pylväsdiagrammeina liitteessä 4.

Kysymykseen toteutuuko laatu lapsen päivähoitopaikassa vastattiin 625 lomakkeessa. Vanhemmista 64,6 prosenttia oli tyytyväisiä lapsen hoitopaikan laatuun ja laadun toteutumiseen ja 23,9 prosenttia mielestä laatu toteutuu melko hyvin. 1,4 prosenttia vanhemmista oli sitä mieltä, että laatu ei toteudu ja 0,8 prosentin mielestä toteutuu välttävästi.

Kun laadun toteutumista tarkasteltiin lasten iän mukaan, ei vanhempien vastausten välillä ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Parhaiten päivähoiton laatu toteutui alle 3 -vuotiaiden lasten vanhempien mielestä: 91,9 prosentin mukaan laatu toteutui hyvin tai melko hyvin. 3 - 5 -vuotiaiden lasten vanhemmista 87,7 prosenttia arvioi laadun toteutumista hyväksi tai melko hyväksi, mutta 1,5 prosenttia vanhemmista oli sitä mieltä, että laatu ei toteutunut lapsen hoitopaikassa. Vastaavasti 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmista 87,8 prosenttia arvioi toteutumisen hyväksi tai melko hyväksi, mutta 2,1 prosenttia mielestä laatu ei toteutunut.

Hoitopaikan mukaan tarkasteltuna vanhempien vastausten välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja. Kerhoissa olevien lasten vanhemmista 80 prosenttia piti laadun toteutumista hyvänä ja kenenkään mielestä laatu ei jäänyt toteutumatta. Vastaavasti ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista 57,6 prosentin mielestä laatu toteutui hyvin lapsen hoitopaikassa, mutta 3 prosentin mielestä laatu ei toteutunut. Suurin osa perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista, 72,6 prosenttia arvioi laadun toteutumista hyväksi, kun 1,2 prosentin mielestä laatu ei toteutunut lapsen hoitopaikassa. Päiväkodeissa olevien lasten vanhemmista 58,8 prosenttia arvioi toteutumista hyväksi, mutta 1,5 prosentin mielestä laatu ei toteutunut.

Alueellisesti tarkasteltuna vanhempien vastausten välillä ei ollut merkitseviä eroja. Palokan sosiaalikeskuksen alueella asuvista vanhemmista 64,7 prosenttia oli sitä mieltä, että laatu toteutuu hyvin lapsen hoitopaikassa ja 1,2 prosentin mielestä laatu ei toteutunut. Vaajakosken alueella asuvista vanhemmista 64,3 prosenttia piti laadun toteutumista hyvänä ja 1,9 prosentin mielestä se ei toteutunut lapsen hoitopaikassa.

Vertailtaessa vanhempien antamia arvosanoja lapsen hoitopaikalle heidän näkemyksiinsä laadun toteutumiseen (n = 625), 88,2 prosenttia arvosanan erinomainen antaneiden mielestä laatu toteutui hyvin ja 10,2 prosentin mielestä melko hyvin. Vastaavasti 55,7 prosenttia vanhemmista, jotka pitivät laadun toteutumista hyvänä, antoi hoitopaikalle arvosanan erinomainen ja 44,1 prosenttia arvosanan hyvä. Kukaan vanhemmista, joiden mielestä laatu ei toteutunut lapsen hoitopaikassa (9 vastaajaa), ei antanut arvosanaksi huonoa, sen sijaan arvosanan välttävä antoi 11,1 prosenttia, tyydyttävänä lapsen hoitopaikkaa piti 44,4 prosenttia, hyvänä 33,3 prosenttia ja erinomaisena 11,1 prosenttia. Vanhempien arviot laadun toteutumisesta lapsen hoitopaikassa lapsen iän, hoitomuodon ja alueen mukaan jaoteltuna on esitetty taulukossa liitteessä 5.

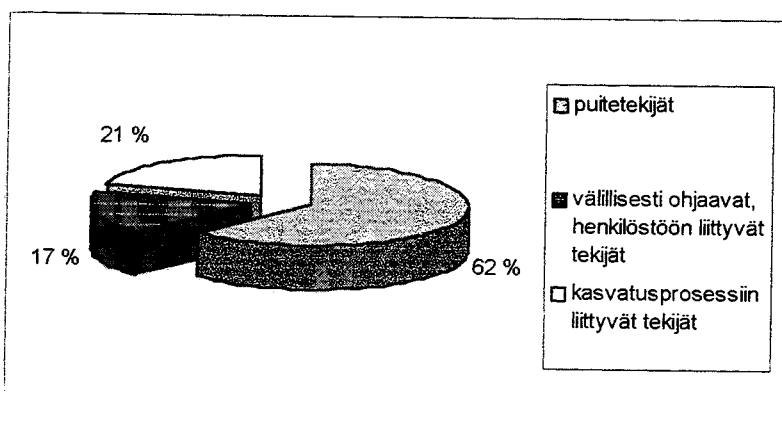
7.3 Vanhempien näkemyksiä päivähoidon kehittämisestä

Kysymykseen mitä kehitettävää tai parannettavaa on lastenne hoitopaikassa vastattiin 499 lomakkeessa (68,08 % vastanneista). Vastaajista 21,6 prosenttia oli tyytyväisiä eikä nähnyt mitään kehitettävää päivähoitopaikassa. Vastausprosentit ja vastausten jakautuminen ikäryhmittäin, hoitomuodoittain ja alueittain jaoteltuna esitetään taulukossa 8.

Taulukko 8 Vastausten jakautuminen kysymykseen mitä kehitettävää tai parannettavaa on lapsen hoitopaikassa.

	vastausprosentti	ei kehitettävää	kehitettävää
alle 3 - vuotiaat	65,1 %	29,3 %	70,7 %
3 - 5 - vuotiaat	67,7 %	22,6 %	77,4 %
6 - 7 - vuotiaat	72,5 %	12 %	88 %
päiväkoti	69,7 %	10,8 %	89,2 %
perhepäivähoito	67,9 %	40,6 %	59,4 %
ryhmäperhepäivähoito	71,7 %	7,4 %	92,6 %
kerhot	56 %	7,1 %	92,9 %
Palokan sosiaalikeskus	58,6 %	15,7 %	84,3 %
Vaajakosken sosiaalikeskus	75 %	31,1 %	68,9 %

Kehitettävää tai parannettavaa lapsen hoitopaikassa mainittiin 391 lomakkeessa; niissä oli yhteensä 692 erilaista kehittämisehdotusta, jotka jakaantuivat eri laatutekijöihin kuvion 7 mukaisesti.

Kuvio 7 Kehittämisehdotusten jakautuminen laatutekijöittäin.

Suurin osa (432) kehittämisehdotuksista liittyi päivähoidon puitetekijöihin. Eniten kehitettävää nähtiin päivähoidon fyysisissä puitteissa, tiloissa, pihossa ja toimintaympäristöissä, näitä oli 38 prosenttia maininnoista. Henkilökunnan määrään ja riittävyys sekä sijaisten saantiin liittyviä mainintoja oli 20,8 prosenttia. Lapsiryhmän kokoon ja ikärakenteisiin liittyviä ehdotuksia mainittiin 20,1 prosentissa vastauksista. Kehitettävää nähtiin myös päivähoitopaikkojen aukioloajoissa, sijainnissa sekä määrärahoissa; 21,1 prosenttia maininnoista liittyi näihin.

*"Tilat olisi hyvä olla suuremmat ja toimivammat, monipuolisemmat."
"Sisätilojen ajanmukaistaminen."*

*"Ulkoliikuntatilat voisivat olla talvella paremmat."
"Melko pieni piha isolle joukolle lapsia."
"Piha olisi saatava lasten kannalta toimivammaksi."*

"Pienemmät lapsiryhmät, työntekijöiden määrä suhteessa lapsiin suurempi; mahdollistaisivat yksilöllisemmän huomioon."
*"Joskus toivoisi pienempiä ryhmiä, kun melu tuntuu kovalta. Lapsikin sanoo illalla, että tarhassa on niin kova melu, ettei pysty ajattelemaan."
"Päiväkodin ryhmäkokoja tulisi pienentää."
"Liian suuri lapsimäärä (6) yhdelle hoitajalle."*

"Enemmän henkilökuntaa, että hoitajilla olisi voimia olla lasten kanssa."

"Hoitajia ei ole koskaan määrällisesti koskaan liikaa."

Eniten kehitettävää päivähoiton puitteissa lasten iän mukaan tarkasteltuna näkivät 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmat (63,2 %) ja vähiten alle vuotiaiden lasten vanhemmat (55 %). Päivähoitomuodoittain tarkasteltuna päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat (73,6 %) näkivät eniten kehitettävää päivähoiton puitteissa kun kerhoissa olevien lasten vanhempien kehittämis ehdotuksista liittyi 44,4 prosenttia puitetekijöihin. Alueittain tarkasteltuna Palokan sosiaalikeskuksen alueella asuvien lasten vanhempien mainitsemista kehittämis ehdotuksista liittyi puitteisiin 62,9 prosenttia ja Vaajakosken sosiaalikeskuksen alueella 60,4 prosenttia.

Päivähoiton laatua välillisesti ohjaavia, lähinnä päivähoiton henkilöstöön liittyviä kehittämis ehdotuksia mainittiin vähiten, yhteensä 117. Niistä 59, 8 prosenttia kohdistui kodin ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön ja 17,9 prosenttia eri päivähoitomuotojen väliseen yhteistyöhön sekä päivähoiton erityistyöntekijöihin. Henkilöstön koulutukseen ja ammattitaitoon liittyviä mainintoja oli 15,4 prosenttia ja 6,8 prosenttia toivoi lisää miehiä päivähoitoalalle.

*"Yhteisiä vanhempainiltoja/keskusteluja hoitavan henkilökunnan kanssa."
"Nuorten vanhempien ottaminen tosissaan."
"Yhteistoiminta myös toisten perhepäivähoitajien/päiväkodin kanssa sopivasti - henkireikä myös hoitajille."
"Henkilökunnan koulutustasosta pidettävä kiinni."*

Lasten iän mukaan tarkasteltuna eniten kehitettävää välillisesti ohjaavissa, henkilöstöön liittyvissä tekijöissä näkivät alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat, 23 prosenttia vastanneista; vähiten 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmat, 12,2 prosenttia. Hoitomuodoittain tarkasteltuna eniten näihin tekijöihin liittyviä kehittämis ehdotuksia prosentteittain esittivät kerhoissa olevien lasten vanhemmat, 27,8 prosenttia vastauksista ja vähiten päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat, 16,2 prosenttia. Sosiaalikeskuksittain tarkasteltuna Vaajakoskella asuvat vanhemmat esittivät enemmän

19,2 prosenttia välillisesti ohjaaviin tekijöihin liittyviä ehdotuksia kun taas Palokan alueella asuvat mainitsivat niitä 16,9 prosentissa vastauksista.

Erilaisia kasvatustilanteisiin liittyviä kehittämissuhteita vanhemmat mainitsivat vastauksissaan 143 (21 %). Näistä liittyi 30,1 prosenttia lasten sosiaaliseen kehitykseen, lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen ja yksilölliseen huomioimiseen, 58,1 prosenttia päivähoiton toimintaan ja 11,2 prosenttia ruuan laatuun.

”Ottaa huomioon lapset yksilöinä eikä massana.”

”Lapsen kehitys ikään nähden olisi otettava paremmin huomioon ja tästä tulevat tarpeet, jotta kehitys voisi jatkua. Lapset ovat yksilöitä, joiden tarpeet ovat erilaisia.”

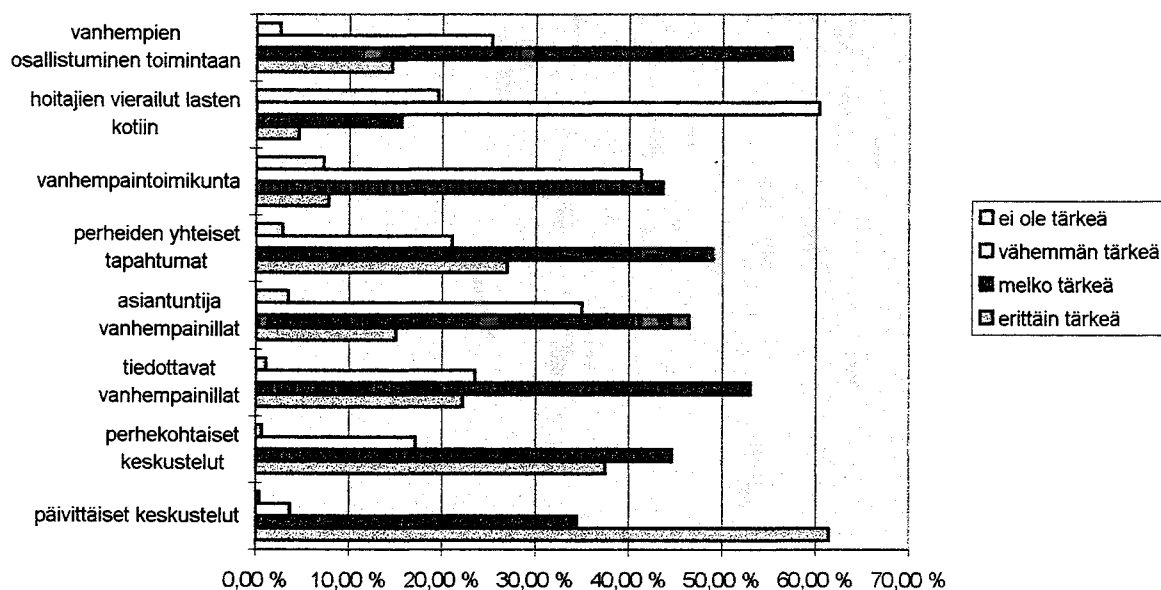
”Enemmän ohjattua toimintaa esimerkiksi yhteistyössä päiväkodin kanssa.”

Tarkasteltaessa vanhempien vastuksia lasten iän mukaan eniten kehitettävää kasvatustilanteisiin liittyvissä tekijöissä näkivät 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmat, joiden vastuksista 24,6 prosenttia liittyi näihin ja vähiten 3 - 5 -vuotiaiden lasten vanhemmat; heidän vastauksistaan 20,2 prosenttia liittyi näihin tekijöihin. Päivähoitomuodoittain tarkasteltuna perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat mainitsivat eniten (29,7 %), kasvatustilanteisiin liittyviä kehittämissuhteita. Vähiten niitä mainitsivat ryhmäpäivähoidossa olevien lasten vanhemmat (10,2 %). Alueittain tarkasteltuna Palokan sosiaalikeskuksen alueella asuvien vanhempien vastuksista 20,2 prosenttia oli kasvatustilanteisiin liittyviä kehittämissuhteita ja vastaava luku vaajakoskelaisten osalta oli 21,6 prosenttia. Kehittämissuhteiden jakautuminen eri laatutekijöittäin lasten iän, hoitomuodon ja alueen mukaan on esitetty pylväsdiagrammeina liitteessä 6.

7.4 Kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö

Kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö on tärkeä päivähoiton laadun osatekijä. Kyselyyn vastanneista vanhemmista enemmistö piti perheen ja hoitopaikan yhteistyötä hyvänä (52,4%) tai erinomaisena (35,8%). 10,4 prosentin mielestä yhteistyö oli tyydyttävää ja 1,4 prosentin mielestä välttävää. Tähän liittyviä kehittämissuhteita oli myös mainittu jonkin verran.

Yhteenveto vanhempien arvioinneista eri yhteistyömuotojen tärkeydestä esitetään kuviossa 8.

Kuvio 8 Vanhempain arviot kodin ja päivähoiton yhteistyömuodoista, koko kunta.

Tärkeimpänä kodin ja päivähoiton välisenä yhteistyömuotona pidettiin päivittäisiä keskusteluja vanhempien ja henkilökunnan välillä. Alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmista 77,8 prosenttia piti näitä keskusteluja erittäin tärkeinä. 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmista puolestaan 45,7 prosenttia arvioi päivittäisiä keskusteluja erittäin tärkeiksi. Eri päivähoitomuodoista perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista 72,5 prosenttia arvioi niitä erittäin tärkeiksi kun taas kerhoissa olevien lasten vanhemmista 44 prosenttia oli tätä mieltä. Alueellisesti tarkasteltuna ei ollut merkitseviä eroja, Palokan sosiaalikeskuksen alueen vanhemmista 63 prosenttia ja Vaajakosken alueen vanhemmista 58,3 prosenttia piti päivittäisiä keskusteluja erittäin tärkeinä.

Toiseksi tärkeimpänä yhteistyömuotona pidettiin perhekohtaisia keskusteluja. Ikäryhmittäin ja alueellisesti tarkasteltuna vanhempien vastauksissa ei ollut merkitseviä eroja, mutta hoitomuotojen välillä oli erittäin merkitseviä eroja. Päiväkodeissa (44,9 %) ja kerhoissa (44 %) olevien lasten vanhemmat arvioivat perhekohtaisia keskusteluja erittäin tärkeiksi, kun vastaavasti perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista 26,8 prosenttia ja ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista 32,4 prosenttia oli samaa mieltä. 1,1 prosenttia perhepäivähoidossa ja 0,5 prosenttia päiväkodeissa olevien lasten vanhemmista ei pitänyt perhekohtaisia keskusteluja tärkeinä.

Kolmanneksi tärkeimpänä yhteistyömuotona pidettiin perheiden yhteisiä tapahtumia, esimerkiksi juhlia. Ikäryhmien ja alueen mukaan tarkasteltuna ei tässäkään ollut merkitseviä eroja, sen sijaan hoitomuotojen välillä oli erittäin merkitseviä eroja. Erittäin tärkeinä perheiden yhteisiä tapahtumia pitivät päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat, 36,4 prosenttia vastanneista. Lähes kolmasosa ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista (29,7 %) piti niitä erittäin tärkeinä. Sen sijaan vain 13,4 prosenttia perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista piti yhteisiä tapahtumia erittäin

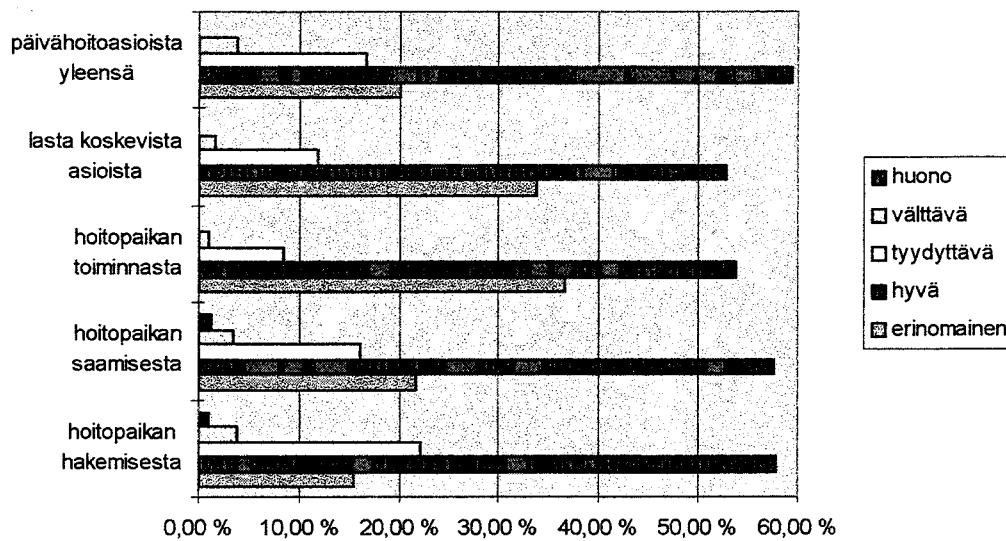
tärkeinä. Toisaalta 1,8 prosenttia päiväkodeissa olevien lasten ja 5,2 prosenttia perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista ei pitänyt perheiden yhteisiä tapahtumia tärkeinä.

Vähiten tärkeinä kodin ja päivähoiton yhteistyömuotoina pidettiin hoitajien vierailuja lasten koteihin, vanhempaintoimikuntia sekä vanhempien osallistumista toimintaan. Lasten iän ja alueen mukaan tarkasteltuna ei näissä ollut merkitseviä eroja. Eri hoitomuotojen välillä oli merkitseviä eroja hoitajien vierailujen kohdalla ja erittäin merkitseviä eroja vanhempaintoimikuntien kohdalla. Kerhoissa olevien lasten vanhemmista ei kukaan pitänyt hoitajien vierailuja erittäin tärkeinä, eniten niitä piti erittäin tärkeinä perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat, 8,2 prosenttia vastanneista. Kerholaisten vanhemmista 36 prosenttia ei pitänyt vierailuja tärkeinä. Samaan vaihtoehtoon oli päätyneet 22,8 prosenttia päiväkodeissa olevien, 14,6 prosenttia perhepäivähoidossa olevien ja 10,8 prosenttia ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista.

Vanhempien arvioinneissa erilaisten vanhempainiltojen tärkeydestä kodin ja päivähoiton välisenä yhteistyömuotona oli eri hoitomuotojen välillä merkitseviä eroja. Tiedottavia vanhempainiltoja piti erittäin tärkeänä erityisesti kerhossa olevien lasten vanhemmat (32 %); samaa mieltä oli 29,1 prosenttia päiväkodeissa olevien ja 29,7 prosenttia ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista. Sen sijaan vain 10,7 prosenttia perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista piti tiedottavia vanhempainiltoja erittäin tärkeänä ja 2,6 prosentin mielestä ne eivät ole tärkeitä.

Saman suuntaisia arvioita vanhemmat antoivat vanhempainilloista, joissa oli asiantuntijavieras. Päiväkodeissa olevien lasten vanhemmista 36,4 prosenttia ja kerhoissa olevien lasten vanhemmista 20 prosenttia piti näitä vanhempainiltoja erittäin tärkeänä yhteistyömuotona. Sen sijaan 10,1 prosenttia perhepäivähoidossa olevien ja 10,8 prosenttia ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista piti näitä vanhempainiltoja erittäin tärkeinä. Perhepäivähoitolaisten vanhemmista 5,2 prosenttia ja 1,5 prosenttia päiväkotilasten vanhemmista ei pitänyt näitä vanhempainiltoja tärkeänä yhteistyömuotona. Vanhempien arviot kodin ja päivähoiton välisistä yhteistyömuodoista on esitetty taulukoissa 41 - 58 liitteessä 7.

Tiedottaminen on tärkeä osa päivähoiton ja kodin välistä yhteistyötä. Vanhempien arviot tiedottamisesta vaihtelivat paljon, tyytyväisimpiä vanhemmat olivat hoitopaikan toimintaan ja lasta koskevien asioiden tiedottamiseen. Sen sijaan tiedottamista hoitopaikan hakemisesta ja saamisesta piti välttävänä tai huonona 4,8 prosenttia vastaajista. Vanhempien arvioita tiedottamisesta esitetään kuviossa 9.

Kuvio 9 Vanhempien arviot päivähoiton tiedottamisesta, koko kunta.

Lapsen iän mukaan tarkasteltuna oli vanhempien arvioinneissa tilastollisesti merkitseviä eroja kahdessa tiedottamiseen liittyvässä osiossa. Tiedottamiseen hoitopaikan hakemisesta suhtautuivat kaikkein kriittisimmin alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat, joista 11,5 prosenttia piti sitä välttävänä tai huonona, mutta kuitenkin 59 prosenttia antoi arvosana erinomainen tai hyvä. 3 - 5 -vuotiaiden vanhemmista 2,9 prosenttia piti tiedottamista hoitopaikan hakemisesta välttävänä tai huonona ja 75,5 prosenttia erinomaisena tai hyvänä. 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhemmista puolestaan kukaan ei pitänyt tiedottamista hoitopaikan hakemisesta huonona, 4,2 prosenttia antoi arvosanan välttävä ja 77,5 prosenttia arvioi sitä erinomaiseksi tai hyväksi. Hoitopaikan toimintaa koskevassa tiedottamisessa oli myös eroja eri ikäisten lasten vanhempien vastauksissa. Vaikka alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmista 29 prosenttia arvioi sitä erinomaiseksi, ei kukaan pitänyt sitä välttävänä tai huonona. 3 - 5 -vuotiaiden lasten vanhemmista arvosanan erinomainen antoi 36,4 prosenttia, eikä myöskään kukaan pitänyt sitä huonona, mutta arvosana välttävä oli 0,8 prosentissa vastauksista. Sen sijaan 6 - 7 -vuotiaiden lasten vanhempien vastauksissa oli eniten hajontaa: tiedottamista hoitopaikan toiminnasta piti erinomaisen 41,4 prosenttia vanhemmista mutta 2,3 prosenttia vastanneista antoi arvosanan välttävä ja 0,5 prosenttia arvosanan huono.

Hoitomuodoittain tarkasteltuna oli samoin tilastollisesti merkitseviä eroja kahdessa tiedottamiseen liittyvässä osiossa. Erityisesti kerhoissa olevien lasten vanhemmat suhtautuivat kriittisesti hoitopaikan saamista koskevaan tiedottamiseen: vain 4,3 prosenttia piti tiedottamista erinomaisena, hyvänä 73,9 prosenttia, mutta arvosanan välttävä antoi 4,3 prosenttia ja huono 8,7 prosenttia vastanneista. Päiväkodeissa olevien lasten vanhemmista 21,6 prosenttia piti tiedottamista hoitopaikan saamisesta erinomaisena ja huonona 1,3 prosenttia, perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista 23,8 prosenttia antoi arvosanan erinomainen ja 0,8 prosenttia arvosanan huono sekä ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmista 16,7 prosenttia piti tiedottamista erinomaisena eikä kukaan pitänyt sitä huonona tai välttävänä. Hoitopaikan toimintaa koskevassa tiedottamisessa oli tilastollisesti merkitseviä eroja eri

hoitomuotojen välillä. Päiväkodeissa olevien lasten vanhemmista 40,7 prosenttia piti toiminnasta tiedottamista erinomaisena, mutta 0,5 prosentin mielestä se oli huonoa. 31,6 prosenttia perhepäivähoidossa, 35,1 prosenttia ryhmäperhepäivähoidossa ja 29,2 prosenttia kerhoissa olevien lasten vanhemmista arvioi sitä erinomaiseksi, eikä kukaan pitänyt sitä huonona.

Sosiaalikeskuksittain tarkasteltuna vanhempien vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja, vanhempien arviot olivat hyvin samansuuntaisia. Vanhempien arviot tiedottamisesta koko aineiston osalta sekä lasten iän, hoitomuodon ja sosiaalikeskusien mukaan jaoteltuina on esitetty taulukoissa 59 - 72 liitteessä 8.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen toteutuksesta

Päivähoidon laadun arviointi on yhä kasvavan kiinnostuksen kohteena. Enää ei pyritä selvittämään päivähoiton laatua yksinomaan talouden ja tuottavuuden näkökulmasta tai pohtimalla vain kasvuympäristön laatua, vaan tavoitteena on saada kokonaisvaltainen ja monipuolinen näkemys päivähoiton laatuun. Yhdysvalloissa ja monissa Euroopan maissa on kehitelty 1980-luvulta alkaen useita erilaisia mittareita päivähoiton ja erityisesti päiväkotien laadun mittaamiseen. Suomalainen ja pohjoismaalainen päivähoitojärjestelmä on kuitenkin erilainen verrattuna monien muiden maiden järjestelmiin, eivätkä valmiit mittarit välttämättä sovellu suomalaiseen päivähoitoon. Viime vuosina on myös Suomessa kehitelty sopivampia välineitä laadun arviointiin. Määrittelyyn ja arviointiin osallistuvat yhä useammat *avainryhmät* (katso Vartiainen 1994), joita päivähoito koskettaa: hallinto, työntekijät, vanhemmat ja lapset. Laadun määrittely ja arviointi toimivat perustana kehittämistyölle, sillä kukapa ei haluaisi tarjota lapselle laadukasta päivähoitoa.

Kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö on tärkeä osa päivähoiton toimintaa; se painottuu niin kontekstuaalisessa kasvatuskäytännössä kuin osana päivähoiton laatutekijöitä. Tässä tutkimuksessa, joka on myös osa kodin ja päivähoiton välistä yhteistyötä, perehdyttiin vanhempien näkemyksiin päivähoiton laadusta ja heidän arvionteihin lasten hoitopaikasta. Asiantuntijat ovat usein epäilleet vanhempien kykyä arvioida ja määrittellä päivähoiton laatua perustuen lähinnä siihen, että vanhemmat eivät yleensä tiedä päivähoiton toiminnasta ja sisällöistä. Omien käsitysten ja näkemysten pohtiminen voi herättää mielenkiinnon siihen mitä päivähoiton arki todella on; toisaalta vanhemmat arvioivat päivähoitoa sen mukaan, minkä kuvan päivähoito antaa itsestään ulospäin. He tarkastelevat päivähoitoa oman perheensä ja lapsensa kannalta, kun taas päivähoiton työntekijät ja tutkijat tarkastelevat laatua kokonaisuuden, koko lapsiryhmän tai päiväkodin kannalta. Laadun määrittely ja arviointi perustuu aina jokaisen omiin, henkilökohtaisiin näkemyksiin ja kokemuksiin asioista, se voi olla hyvin tilannesidonnaista ja muuttuvaa. Tutkimuksen reliabiliteetin kannalta tämä voi olla ongelmallista; kuinka pysyviä ja luotettavia tulokset ovat.

Kyselylomakkeen laadinnassa hyödynnettiin sekä yhdysvaltalaista kyselyä että Jyväskylän maalaiskunnan eri päiväkotien vanhoja arviointikyselyjä. Ennen varsinaista tutkimusta suoritettiin esitutkimus, jonka pohjalta lomaketta vielä muokattiin selkeämmäksi ja helpommin vastattavaksi. Esitutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia varsinaisen tutkimuksen kanssa, mikä osaltaan loi tutkimukselle reliabiliteettia ja validiteettia.

Tämä tutkimus tehtiin kokonaistutkimuksena, jossa kaikille Jyväskylän maalaiskunnassa keväällä 1998 päivähoitossa olleiden lasten vanhemmille jaettiin kyselylomake lasten päivähoitopaikkojen välityksellä, minne vanhemmat saivat myös palauttaa lomakkeen halutessaan suljetussa kuoressa. Tarkoituksena oli saada myös päivähoitoyksiköille tietoa heidän omasta toiminnastaan. Tutkimuksessa olivat mukana kaikki Jyväskylän maalaiskunnassa toimivat kunnalliset päivähoitomuodot: päiväkodit, perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito sekä syksyllä 1997 toimintansa aloittaneet kerhot. Aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet lähinnä päiväkotien laadun arviointiin ja määrittelyyn. Ryhmäperhepäivähoidon ja kerhojen osuus oli suhteellisesti paljon pienempi kuin päiväkotien ja perhepäivähoidon, mutta tällä tavalla saatiin parempi kokonaiskuva Jyväskylän maalaiskunnan päivähoitosta. Muutamat vanhemmat kritisoivat palautustapaa, ja palauttivat lomakkeen suoraan minulle tai eivät vastanneet lainkaan. Olisivatko nämä olleet vanhempia, joilla olisi ollut kriittisempää palautetta päivähoitosta, eivätkä ehkä halunneet leimautua tai pelkäsivät vastusten vaikuttavan siihen, miten heidän lapseensa suhtaudutaan päivähoitossa? Päivähoitoyksiköt saivat lomakkeet myöhemmin omaan käyttöönsä, mutta siinä vaiheessa niistä oli poistettu taustatiedot, joista vastaajia olisi voinut tunnistaa. Saatekirje, palautusohjeet ja palautustavat ovat asioita, joita tulee pohtia vielä tarkemmin, jotta ne eivät vaikuttaisi vastaamiseen tai vastaamatta jättämiseen. Kyselyn palautusprosentti oli lomakkeina laskettuna 54 prosenttia; verrattaessa tutkimukseen osallistuneiden perheiden päivähoitossa olevien lasten määrää hoitopaikkojen määrään, saadaan prosentiksi hieman parempi (66,3 %), mikä on kohtalaisen hyvä kyselytutkimuksen vastausprosentiksi. Vastausten määrässä oli selviä eroja alueiden ja hoitomuotojen välillä. Palokkalaiset vanhemmat olivat selvästi aktiivisempia vastaajia; päivähoitomuodoista vastaavasti ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat sekä Palokan (vastausprosentti 77,5 %) että Vaajakosken (vastausprosentti 58,3 %) alueilla, tosin Palokan alueen perhepäivähoidossa olevien osalta vastausprosentissa (75 %) ei ollut kovin suurta eroa. Päiväkotien osalta vastausprosentti jäi yllättävän alhaiseksi molemmilla alueella, myös yksittäisten päiväkotien välillä oli suuria eroja vastausprosentteissa. Tähän voi vaikuttaa se, että joissakin päiväkodeissa oli suoritettu erilaisia kyselyjä hieman aiemmin, eivätkä vanhemmat enää motivoituneet vastaamaan. Vanhemmille ei lähetetty uusintakyselyjä, joilla olisi voinut ehkä hieman nostaa vastausprosenttia.

8.2 Mitä on laadukas päivähoito - onko sitä?

Tulosten mukaan suurin osa vanhemmista, yhteensä 95,6 prosenttia, arvioi lastensa päivähoitoa kokonaisuutena erinomaiseksi tai hyväksi, vain 0,1 prosenttia arvioi päivähoitoa välttäväksi. Verrattuna Jyväskylän kaupungin samoihin aikoihin tekemään

kyselyyn ovat tulokset saman suuntaisia: Jyväskylässä kyselyyn vastanneista perheistä 96 prosenttia arvioi päivähoitoa erittäin hyväksi tai melko hyväksi. Myös ero eri päivähoitomuotojen, lähinnä päiväkotien ja perhepäivähoidon osalta oli saman suuntainen, molemmissa kyselyissä perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat antoivat hieman parempia kokonaisarvosanoja kuin päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat.

Eniten tilastollisesti merkitseviä eroja toiminnan arviointikyselyssä oli päivähoitomuodon suhteen eli sillä, missä lapsi on päivähoidossa, on merkitystä vanhempien arvioineissa. Muutaman osion kohdalla myös lapsen iällä oli merkitystä, samoin alueella. Kokonaisarvosanan osalta tyytyväisimpiä olivat alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat, joskaan erot eri ikäryhmien välillä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Perhepäivähoidossa painottuu alle 3 -vuotiaiden lasten osuus, lisäksi lapsiryhmät ovat pienempiä ja yhteistyö ja vuorovaikutus on usein kiinteämpää kuin muissa päivähoitomuodoissa. Tämä selittää osaltaan perhepäivähoidon hieman parempaa kokonaisarvosanaa. Lähes kaikissa osioissa, joissa päivähoitomuodolla oli merkitystä, perhepäivähoito sai eniten erinomaisia arvosanoja; vain ryhmäkoon osalta ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat antoivat prosentuaalisesti useammin vastaukseksi erinomainen. Myös vanhempien arvioinneissa laadun toteutumisessa oli sama tendenssi: tyytyväisimpiä laadun toteutumiseen olivat alle 3 -vuotiaiden lasten vanhemmat, mutta hoitomuodoittain tarkasteltuna tyytyväisimpiä olivat kerhoissa olevien lasten vanhemmat sekä perhepäivähoitolaisten vanhemmat. Kun vanhempien arvioita tarkasteltiin lapsen hoidossaoloajan suhteen, ne vanhemmat, joilla oli yli kahden vuoden kokemus päivähoitosta, arvioivat jonkin verran kriittisemmin sekä päivähoitoa kokonaisuutena että laadun toteutumista päivähoitossa kuin vanhemmat, joiden lapset olivat olleet vähemmän aikaa päivähoitossa. Voidaan olettaa, että mitä enemmän vanhemmilla on kokemuksia päivähoitosta, sitä realistisemmin he pystyvät arvioimaan päivähoitotoimintaa ja sen laatua.

Sosiaalikeskusten välisessä tarkastelussa ei ollut kovin suuria eroja, vain muutamissa päivähoitotoimintoihin, kuten aukioloaikoihin ja pihoihin liittyvissä kysymyksissä oli tilastollisesti melkein merkitseviä eroja. Vaikka Jyväskylän maalaiskunnan päivähoito on laaja ja jakautunut hallinnollisesti ja alueellisesti kahteen eri sosiaalikeskukseen, on toiminta vanhempien näkökulmasta kuitenkin samanlaista ja saman laatuista alueesta riippumatta.

Päivähoidon laadun arvioinnissa ja määrittelyssä päivähoitotoiminnan laatu jakautuu eri tekijöihin: perustan luovat *päivähoidon saatavuus ja riittävyys, päivähoitotoiminnan fyysiset puitteet sekä henkilöstöön liittyvät, toimintaa välillisesti ohjaavat tekijät*. Näiden perustalle rakentuu *päivähoidon toiminta, kasvatusprosessi, jonka toteutuminen ilmenee lapsen ja perheen kautta*. Tämän tutkimuksen päivähoitotoiminnan arviointikyselyn kysymykset jakaantuivat samoihin osa-alueisiin. Vain saatavuus ja riittävyys jäivät pois, sillä päivähoitolaisten muutoksen myötä kaikilla lapsilla on oikeus hoitopaikkaan ja kunnilla on myös velvollisuus järjestää hoitopaikka määrätyn ajan kuluessa. Jyväskylän maalaiskunta on ainakin tähän asti pystynyt järjestämään hoitopaikan kaikille hakijoille, vaikka aina ei voida täyttää vanhempien toiveita ja odotuksia hoitopaikan suhteen.

Vanhemmat arvioivat lasten päivähoitoa kokonaisuutena hyväksi, mutta muutamia päivähoiton puitteisiin liittyviä kohtia he arvioivat keskimääräistä huonommiksi, vastausten keskiarvo oli alle hyvän. Näitä olivat *päivähoitopaikan toiminta-ajat, hoitopaikkojen pihojen ja sisätilojen toimivuus sekä pihojen turvallisuus, lapsiryhmien koko, henkilöstön määrä sekä pysyvyys päiväkodeissa ja ryhmäperhepäivähoidossa ja varahoitopaikan saaminen perhepäivähoidossa*. Vanhempien tyytymättömyyteen hoitopaikkojen toiminta-aikoihin vaikuttavat erityisesti päivähoiton toiminnan keskittäminen osaan päivähoitoyksiköistä koulujen loma-aikoina. Matkat ovat pidempiä eikä näissä niin sanotuissa päivystysryhmissä aina ole lapselle tuttuja lapsia tai henkilökuntaa. *Päivähoitopaikkojen pihossa ja sisätiloissa* on eroja, käytössä on vanhoja, pitkään toimineita yksiköitä ja uusia, vastavalmistuneita päiväkodeja, välillä toiminta on järjestetty tilapäisissä tiloissa. Pihojen kunto ja varustetaso vaihtelevat. Suurin osa vanhempien kehittämis ehdotuksista kohdistui juuri puitetekijöihin ja niistä erityisesti tiloihin, joita pidettiin usein ahtaina ja epäkäytännöllisinä sekä pihoihin, joita pidettiin kuraisina tai liian pieninä suurelle lapsijoukolla. Vanhempien laatumääritelmässä puitetekijöihin liittyvistä asioista mainittiin useimmin juuri ympäristön turvallisuus. *Lapsiryhmien kokoa* pidettiin yleensä liian suurena, myös kehittämis ehdotuksissa kiinnitettiin tähän huomiota ja laatutekijöissä mainittiin pieni lapsiryhmä. Päivähoidon käyttöastetavoitteet ovat nostaneet lasten lukumäärää lapsiryhmässä, myös lapsiryhmän muodostaminen henkilöstömäärän mukaan on kasvattanut lapsiryhmien kokoa. Kaikkein alhaisimman keskiarvon vanhempien arvioissa sai *henkilöstön määrää lapsiryhmissä*, jota pidettiin liian pienenä myös kehittämis ehdotusten mukaan. Myös vanhempien laatumäärittelyissä mainittiin riittävä määrä henkilökuntaa. Henkilökunnan määrä suhteessa lasten määrään on säädetty päivähoitolaissa, mutta riittääkö se lasten hoitopäivien pidentyessä ja ryhmien täyttöasteen kasvaessa? Henkilökunnan sairaus- ja muihin poissaoloihin ei aina löydy sijaista tai varahenkilöä, jolloin se näkyy lapsiryhmän toiminnassa.

Henkilöstöön liittyviä, päivähoitoa välillisesti ohjaavia tekijöitä vanhemmat arvioivat hyväksi, vain *mahdollisuuksiaan* sekä *halukkuuttaan* vaikuttaa hoitopaikan toimintaan he arvioivat selvästi alhaisemmiksi. Laatumääritelmässä vanhemmat painottivat *henkilökunnan ammattitaitoa* sekä *kodin ja päivähoiton välistä yhteistyötä* keskeisinä välillisesti ohjaavina laatutekijöinä. Tähän liittyviä kehittämis ehdotuksia tuli vähiten, mutta niissä painottuivat erityisesti kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö. Tärkeimpänä kodin ja päivähoiton välisenä yhteistyömuotona vanhemmat pitivät päivittäisiä keskusteluja vanhempien ja henkilökunnan välillä. Toisaalta päivittäisiä keskusteluja käydään lapsen tuomis- ja hakutilanteissa, joissa usein vanhemmilla on joko kiire töihin tai kotiin eikä päiväkodeissa ja ryhmäperhepäiväkodeissa ryhmän henkilökuntaakaan ole paljoa paikalla ja kuitenkin on vastattava myös lapsiryhmästä. Perhekohtaiset keskustelut, perheiden yhteiset tapahtumat, esimerkiksi juhlat, sekä tiedottavat vanhempainillat olivat vanhempien mielestä seuraavaksi tärkeimpiä yhteistyömuotoja. Sen sijaan osallistumista toimintaan vanhemmat eivät nähneet kovin tärkeänä mikä toisaalta ainakin osittain liittyy yhteen halukkuuteen vaikuttaa toimintaan, mikä ei myöskään ollut kovin korkea.

Päivähoidon kasvatusprosessiin eli *toimintaan* vanhemmat olivat tyytyväisiä kokonaisuutena, vaikka näkivät siinä myös kehitettävää. Toimintaa toivottiin monipuolisemmaksi ja ohjatummaksi. Eniten kehitettävää toiminnassa näkivät

perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat. Vanhempien laatumääritelmistä suurin osa liittyi päivähoidon kasvatusprosessiin. Niistä suurin osa liittyi päivähoidon pedagogiseen toimintaan, erityisesti *turvallisuus*, tässä lähinnä psyykkinen ja ilmapiiriin liittyvä turvallisuus, oli mainittu 32,5 prosentissa kaikista vastauksista. Myös lasten yksilöllinen huomiointi ja lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus korostuivat vanhempien määritelmissä. Yksilöllisessä huomioimisessa oli vanhempien mielestä myös kehitettävää, mutta suurissa lapsiryhmissä sitä on aina vaikeampi toteuttaa.

Päivähoidon toteutumiseen eli lapsen viihtymiseen hoitopaikassa ja omassa kokonaisarviossaan hoitopaikasta vanhemmat olivat tyytyväisiä ja ne korostuivat myös laatumääritelmissä. Päivähoitomuotojen välillä oli eroja: kaikkein tyytyväisimpiä lasten viihtymiseen olivat perhepäivähoidossa olevien lasten vanhemmat; eniten hajontaa oli ryhmäperhepäivähoidossa olevien lasten vanhempien vastauksissa.

Verrattaessa vanhempien antamaa arvosanaa lapsen hoitopaikalle heidän arvioonsa laadun toteutumiseen lapsen hoitopaikassa, oli suunta melko selvä muutamaa poikkeusta lukuunottamatta: jos laadun toteutuminen nähtiin hyvänä, olivat vanhemmat myös tyytyväisiä hoitopaikkaan. Arvosanan ja laadun toteutumisen vertailu esitetään taulukossa 9.

Taulukko 9 Vanhempien antaman arvosanat ja laadun toteutuminen frekvensseinä.

Arvosana / Laadun toteutuminen	erinomainen	hyvä	tydyttävä	välttävä	huono
hyvä	225	178	1	0	0
melko hyvä	26	119	4	0	0
tydyttävä	2	40	16	0	0
välttävä	1	3	1	0	0
ei toteudu	1	3	4	1	0

Vain muutaman vastaajan (1,3 %) kohdalla tulos on ristiriitainen: vaikka laatu ei toteudu tai toteutuu vain välttävästi, arvioidaan hoitopaikkaa silti hyväksi, jopa erinomaiseksi. Nämä vanhemmat arvostivat päivähoiton toimintaa ja ammattitaitoista henkilökuntaa, mutta pitivät puitteita, lähinnä tiloja ja resursseja, huonoina.

Verrattuna aiempien tutkimusten tuloksiin, tässä tutkimuksessa vanhemmat määrittivät päivähoiton laatua hyvin samansuuntaisesti. Erityisesti Vartiaisen (1994) tutkimuksessa, joka oli osittain saman luonteinen, vaikkakin aineisto oli pienempi ja käsitteli vain päiväkodeissa olevien lasten vanhempia on havaittavissa samoja laatutekijöitä. Samoin on myös Williamsin ja Ainleyn (1994), Kärrbyn ja Giotan (1995) sekä Folquen ym. (1996) tutkimusten suhteen. Turvallisuus, joka korostui tässä tutkimuksessa, mainitaan myös Larnerin ja Philipsin (1994) sekä Cryerin ja Burchinalin (1997) tutkimuksissa. Tämän perusteella voi todeta, että vaikka laadun arviointi ja määrittely onkin usein sidoksissa aikaan ja paikkaan ja on hyvin subjektiivista, vanhempien määritelmistä voidaan vetää yhteisiä linjoja maista ja hoitojärjestelmistä tai hoitomuodoista riippumatta.

Tältä pohjalta tarkasteltuna tutkimus on käsitellyt ja selvitellyt niitä asioita, mitä sen oli tarkoituskin, eli validiteetin määritelmä *missä määrin tutkimus mittaa sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata* täytyy. Myös reliabiliteettia voidaan tarkastella suhteessa aiempien tutkimusten tuloksiin; varsinaista arviointiosuuden reliabiliteettia voisi selvittää uudella mittauksella, mutta myös vertaamalla nyt saatuja tuloksia Jyväskylän kaupungin keväällä 1998 tekemään asiakastyytyväisyyskyselyyn. Vaikka Jyväskylän kaupungin päivähoito on volyymiltään maalaiskunnan päivähoitoa suurempi, molemmissa kunnissa valtaosa päivähoidosta järjestetään asutustaaajamissa ja melko samanlaisissa puitteissa. Näiden molempien tutkimusten tulokset olivat samansuuntaisia. Toki vanhempien vastauksiin ovat varmasti vaikuttaneet päivähoidon tapahtumat ja osan kohdalla on vastausten palautustavalla voinut olla vaikutusta vastauksiin, lähinnä ehkä korottavasti. Voikin pohtia, kuinka olennaista on tarkastella tällaisessa tutkimuksessa reliabiliteettia ja validiteettia, jossa vastausten perustana ovat vastaajien arvot ja näkemykset, vaikka tuloksia analysoidaan sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Alasuutarin (1995, 209) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa on olennaista pyrkimys ilmiön selittämiseen, tehdä se ymmärrettäväksi.

Yhteneväisyyttä löytyy verrattaessa tuloksia myös tutkijoiden näkemyksiin laadukkaasta päivähoidosta. Tämän tutkimuksen tuloksina saadut vanhempien laatumääritelmät löytävät paikkansa Hujalan ym. (1998) esittämässä kokonaisvaltaisessa laadunarviointimallissa, joka toimi myös oman mallini pohjana. Päivähoidon (fyysiset) puitteet ja henkilöstöön liittyvät, toimintaa välillisesti ohjaavat tekijät muodostavat perustan, jolle päivähoidon kasvatusprosessi, toiminta muodostuu. Toiminnan toteutuminen näkyy lasten viihtymisenä ja kehittymisenä sekä vanhempien ja perheen tyytyväisyytenä hoitopaikkaan. Vanhempien määritelmässä korostuvat erityisesti päivähoidon kasvatusprosessiin liittyvät asiat, joihin myös Hujalan ym. (1998, 191) mielestä kasvatustieteellisen laatukseskustelun ytimen tulisi kohdistua.

Eniten kehitettävää vanhemmat näkivät päivähoidon puitteissa, joita he myös arvioivat kriittisimmin. Näihin puitetekijöihin puolestaan vaikuttaa aina taloudelliset tekijät: tilojen ja pihojen kunnostus vaatii taloudellista panostusta, samoin pienemmät lapsiryhmät ja lisähenkilöstö lisäävät kuluja. Jos päivähoidon tuottavuutta ja tehokkuutta tarkastellaan vain käyttöasteina ja hoitopäiväkustannuksina, puitteiden kehittäminen vanhempien ehdotusten mukaan ei liene taloudellisesti kannattavaa, laadulle on löydettävä muita perusteita kuin taloudelliset tekijät. Mutta antaisivatko pienemmät lapsiryhmät tai lisähenkilöstö paremmat mahdollisuudet taas kehittää edelleen kodin ja päivähoidon välistä yhteistyötä ja toiminnan sisältöjä, joissa vanhemmat näkivät myös kehittämistä? Eli yhden vanhemman sanoin:

”Jos olisi taikasauva, heilauttaisinkin sitä niin, että tilat suurenisivat lapsimäärän kasvamatta ja ne määrärahat suurenisivat niin, että päiväkodin yhteyteen tulisi iltapäivähoitopaikka pienille koululaisille. Enkä panisi pahitteeksi, jos vaikka päiväkotiin tulisi vaihteeksi miespuolinen ‘täti’ - edes harjoittelijaksi.”

Jyväskylän maalaiskunta valmistelee palvelusitoumuksia eri toimialoille ja päivähoito on tässä prosessissa mukana. Tärkeä osa palvelusitoumuksien seurannassa on asiakkailta

saatava palaute, jota selviteltiin myös tällä tutkimuksella. Tuloksista saatiin selville päivähoiton tila nimenomaan vanhempien näkökulmasta. Seurannan kannalta olisi tärkeää tehdä esimerkiksi keväällä 2000 vastaava kysely, jossa käyttäjät arvioivat palveluja. Päivähoidon kysyntä tuntuu kasvavan jatkuvasti ja toistaiseksi kasvavaan tarpeeseen on pystytty vastaamaan. Myös asiakkaat ja heidän odotuksensa ovat ainakin osin vaihtuneet, mutta mukana on varmasti vielä tähänkin tutkimukseen osallistuneita.

Kokonaisvaltaisessa, inklusiivisessa laadun arvioinnissa ja määrittelyssä on tavoitteena, että määrittelyyn ja arviointiin osallistuvat kaikki avainryhmät, joita arvioitava palvelu koskettaa. Päivähoidon osalta tämä tarkoittaa, että tässä tutkimuksessa saadun vanhempien näkökulman lisäksi tulisi selvittää, miten kunnalliset päättäjät, päivähoiton työntekijät, hoidossa olevat lapset määrittelevät ja arvioivat päivähoiton laatua. Miten ne kohtaavat toisensa, voiko niitä sovittaa yhteen?

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1995 Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus
- Asetus lasten päivähoidosta 1992/806, 6§
- Asetus lasten päivähoidosta 1995/882, 2§
- Bronfenbrenner, U. 1979. The Ecology of Human Development. Cambridge: Harvard University Press.
- Cryer, D. & Burchinal, M. 1997. Parents as Child Care Consumers. Early Childhood Research Quarterly. Vol. 12. No:1. 35-58.
- Dahlberg, G. & Åse'n, G. 1994. Evaluation and Regulation: A Question of Empowerment. Teoksessa P. Moss & A. Pence (toim.) Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality. London. Paul Chapman Publishing Ltd, 151-171.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 1996. Opetushallitus. Helsinki: Edita Oy.
- Esiopetuksen suunnittelun lähtökohtia, 1994. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 24. Jyväskylä. Gummerus.
- Folque, A., Ulrich, M. & Siraj-Blatchford, I. 1996. Parents' view of quality in early childhood services in Portugal. International Journal of Early Childhood. Vol 28. No: 2, 37-48
- Guide to Accreditation by the National Academy of Early Childhood Programs. Self Study Validation Accreditation. 1991. Washington: NAEYC.
- Haverinen, R. 1995. Laatupolitiikkaa sosiaalihuoltoon. Teoksessa R. Haverinen, M. Maaniittu & M. Mäntysaari (toim.) Tulokseksi laatu. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 179. Saarijärvi: Gummerus Oy. 85-98.
- Hujala, E. & Parrila-Haapakoski, S. (toim.) 1998. Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuskeskus. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Hujala-Huttunen, E. & Nivala, V. 1996. Yhteistyö päivähoidossa. Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.

- Hujala-Huttunen, E. & Tauriainen, L. 1995 Laadun arviointi varhaiskasvatuksessa. Oulu
- Hytönen, J. 1997. Lapsikeskeinen kasvatus 4. painos. Juva: WSOY.
- Hänninen, S-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Keuruu: Otava.
- Hännikäinen, M., de Jong, M. & Rubinstein Reich, L. 1997. Our heads are the same size. A study of quality of the child's life in Nordic day care centers. Malmö: School of Education.
- Katz, L. 1994. Perspectives on the Quality of Early Childhood Programs. Phi Delta Kappan. Vol 76. No 3. 200-205.
- Kinos, J. (1994) Kohti lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Pedagogiikan jatkumomalli. Teoksessa M. Kankaanranta & E. Tiihonen (toim.) Joustavasti oppimaan. 5-8 vuotiaiden kasvatuksen ja opetuksen kehittämishankkeita. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Kivioja, U., Koskenrouta, P. & Valpola, M-L. (1991) Perhepäivähoidon perusteet ja käytäntö. Jyväskylä: Gummerus.
- Kärkkäinen, M-L. 1998. Miten julkinen hallinto valvoo ja ohjaa varhaiskasvatuksen ja päivähoiton laatua? Teoksessa E. Hujala & S. Parrila-Haapakoski (toim.) Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuskeskus. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- Kärrby, G. 1992. Kvalitet i pedagogiskt arbete med barn. Socialstyrelsen. Stockholm.
- Kärrby, G. & Giota, J. 1994. Dimensions of quality in Swedish day care centers - An analysis of the early childhood environment rating scale. Early Child Development and Care, vol. 104, 1-22.
- Kärrby, G. & Giota, J. 1995. Parental conceptions of quality in daycare services in relation to quality measured by the ECERS. Early Childhood Development and Care, vol. 110, 1-18.
- Laadunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa. 1995. Stakes, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Laatua lapselle. Hyvän päivähoiton tunnusmerkit. 1999. Jyväskylän kaupunki. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Lasten päivähoito.
- Laevers, F. 1994. The innovative project experimental education and the definition of quality in education. Teoksessa F. Laevers (toim.) Defining and assessing quality in early childhood education. Leuven. Leuven university Press. 159-172.

- Laevers, F. 1995. An Exploration of the Concept of Involvement as an Indicator for Quality in Early Childhood Care and Education. CIDREE.
- Lahikainen, A-R. & Rusanen, E. 1992. Could municipal daycare services be improved? An action research project in seven Finnish municipalities. Reports. National Agency for Welfare and Health: 38. Helsinki.
- Laki lasten päivähoidosta 1973/36. Sosiaali- ja terveydenhuoltolainsäädäntö 1998. Jyväskylä: Gummerus.
- Langsted, O. 1994. Looking at Quality From the Child's Perspective. Teoksessa P. Moss & A. Pence (toim.) Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality. London. Paul Chapman Publishing Ltd, 28-42
- Larner, M. & Philips, D. 1994. Defining and valuing quality as an parent. Teoksessa P. Moss & A. Pence (toim.) Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality. London. Paul Chapman Publishing Ltd, 41-60.
- Lasten päivähoidon ja varhaiskasvatuksen laatutavoitteet. Euroopan Yhteisöjen komissio.1996. Brussels: Poplar
- Lasten päivähoidon palvelukyky. Asiakaskyselyn tulokset. 1998. Jyväskylän kaupunki. Sosiaali- ja terveystalvelukeskus. Lasten päivähoito.
- Lummelahti, L. 1995. Lapsikeskeinen esiopetus. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Mäntysaari, M. & Maaniittu, M. 1995. Ajankohtaistuva laatu. Teoksessa R. Haverinen, M. Maaniittu & M. Mäntysaari (toim.) Tulokseksi laatu. Stakes, Sosiaali- ja terveystalvelalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 179. Saarijärvi: Gummerus Oy, 11 -18.
- Mooney, A., Munton, A., Rowland, L. & McGurk, H. 1997. The Development of Materials to Assess Quality in Group and Family Day Care. Early Childhood Development and Care. Vol. 129, 27-42.
- Moss, P. 1994. Defining Quality: Values, Stakeholders and Processes. Teoksessa P. Moss & A. Pence (toim.) Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality. London. Paul Chapman Publishing Ltd, 1-9.
- Moss, P. 1996. Defining Objectives in Early Childhood Services. European Early Childhood Education Research Journal. Vol. 4, no. 1. 17-31.
- Moss, P. 1997. Lapsi ja laatu - päivähoidon dynaaminen pari. Dialogi 3.1997. 39-43.
- Moss, P. & Pence, A. (toim.) 1994. Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality. London: Paul Chapman Publishing Ltd.

- Munter, H. 1984. Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoidon sisällön kehittäminen: vuonna 1972-1978 suoritetun tutkimuksen lähtökohdat, eteneminen ja arviointi. Licensiaattityö. Psykologian laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Niiranen, P. 1993. Päivähoidon lapsikäisyydestä. Teoksessa Kauppinen R. & Riihelä M.(toim.) Lumiukko aurinkokylvyssä. Näkökulmia varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus raportti 88. Helsinki, 5-22.
- Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. 4. Painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Outinen, M., Holma, T. & Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas. Laatutyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Juva: WSOY.
- Paanaen, I. 1994. Lasten päivähoito: ulkoinen palvelukyky ja laatu. Helsingin kaupunki. Helsinki.
- Pascal, C. & Bertram, T. 1994. Exploring Definitions of Quality for Children 3-5 in Practice. Teoksessa Laevers, F. (toim.) Defining and Assessing Quality in Early Childhood Education. Leuven: Leuven University Press. 151-158.
- Perälä, M-L. & Räikkönen, O. 1994. Parempaan laatuun hoitotyössä. Kartoitus sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus. Raportteja 158. Helsinki: Gummerus.
- Pettygrove, W. & Greenman, J. 1984. The Adult World of Day Care. Teoksessa J.T. Greenman & R.W. Fuqua. Making Daycare Better. New York: Teacher College Press. 84-105.
- Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen valintaopas vanhemmille. 1997. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980:3. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Päivähoidon laadun arviointiperusteet. 1999. Efektia Oy. Helsinki: Libris Oy.
- Päivähoidon laatuksiteerejä työstetään yhteistyönä. Sosiaaliturva 6/98, 23-24.
- Päivähoidon siirtäminen opetustoimeen vastoin lakia? Sosiaaliturva 6/98, 15.
- Rusanen, E. 1990a. Muutoksen hallinnan strategiat päivähoidossa. Voisiko jotakin olla toisin lasten päivähoidossa -projektin loppuraportti osa I. Sosiaalihuollon julkaisuja 9. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

- Rusanen, E. 1990b. Muutoksen arki päivähoidossa. Voisiko jotakin olla toisin lasten päivähoidossa -projektin loppuraportti osa 2. Sosiaalihuollituksen julkaisuja 11. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Silen, T. 1998, Laadun johtaminen. Teoksessa E. Hujala & S. Parrila-Haapakoski (toim.) Näkökulmia laadun arviointiin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuskeskus. Oulu: Oulun yliopisto, 6-12.
- Sipilä, J. 1995. Ylhäältä alas vai alhaalta ylös? Teoksessa R. Haverinen, M. Maaniittu & M. Mäntysaari (toim.) Tulokseksi laatu. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 179. Saarijärvi: Gummerus Oy, 21-25.
- Sipilä, J., Ketola, O., Kröger, T. & Rauhala, P-L. 1996. Sosiaalipalvelujen Suomi. Juva: WSOY
- Suhonen, H. 1995. Reflektiivisyys sosiaalityön laadun mahdollistajana. Teoksessa R. Haverinen, M. Maaniittu & M. Mäntysaari (toim.) Tulokseksi laatu. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 179. Saarijärvi: Gummerus Oy, 41-56.
- Tauriainen, L. 1997. Arviointi varhaiskasvatuksessa. Julkaisussa Suorin tie ei aina ole lyhin. OAJ.
- Valkonen, T. 1981. Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa. 7. PAINOS. Helsinki. Gaudeamus.
- Vartiainen, P. 1992. Tuottava päivähoito. Tutkimus kunnallisten päivähoitopalvelujen määrästä ja laadusta Vaasan läänissä. Vaasan yliopiston julkaisuja 159. Hallintotiede 8.
- Vartiainen, P. 1994. Palveluorganisaatioiden tuloksellisuusarviointi, teoriat ja käytäntö. Päivähoitoon, erityisesti päiväkoteihin kohdistuva monitahoarviointi. Vaasan Yliopisto. Acta Wasaensia.
- Williams, G. & Ainley, M. 1994. Participant Perceptions of Quality Child Care. Australian Journal of Early Childhood. Vol. 19. No 2. 43-47.

Muut lähteet:

[Http://www.efektia.fi.lalahank.htm](http://www.efektia.fi.lalahank.htm).

Jyväskylän maalaiskunnan sosiaalilautakunnan pöytäkirjat vuosilta 1971-1973

Vaajakosken päiväkodin historiaa -kansiot

HYVÄT VANHEMMAT!

Opiskelen työni ohessa Jyväskylän Yliopiston varhaiskasvatuksen yksikössä ja olen tekemässä tutkielmaa aiheesta päivähoidon laatu ja sen arviointi vanhempien näkökulmasta Jyväskylän maalaiskunnassa. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää vanhempien näkemyksiä päivähoidon tämänhetkisestä laadusta ja sen myötä myös kehittää Jyväskylän maalaiskunnan päivähoitotoimintaa edelleen. Pyydän teitä täyttämään oheisen kyselylomakkeen ja palauttamaan sen lapsenne hoitopaikkaan viimeistään perjantaina 15. toukokuuta 1998. Voitte vastata kyselylomakkeeseen nimettömänä.

Olen saanut luvan tutkimukseni suorittamiseen Jyväskylän maalaiskunnan sosiaalihoitaja Risto Korttelaiselta. Tutkielmani ohjaajana Jyväskylän yliopistolla toimii apulaisprofessori Maritta Hännikäinen.

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstänne ja vastauksianne odottaen

Maija Jääskeläinen
päiväkodin johtaja
Ritoniemen päiväkoti
p. 336 5466

PÄIVÄHOIDON TOIMINNAN ARVIOINTI

TAUSTATIETOJA:

Päivähoidossa olevan lapsemme ikä/olevien lastemme iät _____ vuotta, joista tässä hoitopaikassa on _____.

Lapsemme on ollut päivähoidossa _____ (vuotta/kuukautta) ja tässä hoitopaikassa _____ (v /kk).

Lapsemme on hoidossa päiväkodissa/ perhepäivähoidossa/ ryhmäperhepäivähoidossa/kerhossa.

Lapsemme on osapäivä/kokopäivähoidossa.

Perheemme asuinalue _____ (esim. Vesanka, Ollila, Liinalampi, Haapaniemi jne).

Vastaajan/ vastaajien ammatti/ammattit _____.

Miten arvioitte seuraavat asiat

	erinomainen	hyvä	tydyttävä	välttävä	huono
1.Hoitopaikan avautuminen aamuisin	5	4	3	2	1
2.Aukioloaikojen riittävyys iltaisin	5	4	3	2	1
3.Hoitopaikan toiminta-ajat (lomat, sulkeminen)	5	4	3	2	1
4.Hoitopaikan sijainti	5	4	3	2	1
5.Hoitopaikan pihan toimivuus	5	4	3	2	1
6.Hoitopaikan sisätilojen toimivuus	5	4	3	2	1
7.Hoitopaikan pihan turvallisuus	5	4	3	2	1
8.Hoitopaikan sisätilojen turvallisuus	5	4	3	2	1
9.Lapsiryhmän koko	5	4	3	2	1
10.Päiväkodissa ja ryhmäperhepäivähoidossa					
a) henkilökunnan määrä	5	4	3	2	1
b) henkilökunnan pysyvyys	5	4	3	2	1
11.Perhepäivähoidossa varahoitopaikan saanti	5	4	3	2	1
12.Hoitopaikan ruokailut	5	4	3	2	1
13.Ulkoilun riittävyys	5	4	3	2	1
14.Lasten siisteyskasvatus ja omatoimisuuden tukeminen	5	4	3	2	1
15.Päivälevon sopivuus	5	4	3	2	1
16.Perheen erityistoivomusten huomiointi	5	4	3	2	1
17.Henkilökunnan suhtautuminen lapsiin	5	4	3	2	1
18.Henkilökunnan suhtautuminen vanhempiin	5	4	3	2	1

	erinomainen	hyvä	tydyttävä	välttävä	huono
19.Henkilökunnan ammattitaito	5	4	3	2	1
20.Toiminta- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuus	5	4	3	2	1
21.Lapsen kehitystason ja taipumusten huomioon ottaminen	5	4	3	2	1
22.Lapsen erityistarpeiden huomioon ottaminen	5	4	3	2	1
23.Lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen	5	4	3	2	1
24.Lapsen viihtyminen päivähoitossa	5	4	3	2	1
25.Perheen ja hoitopaikan välinen yhteistyö	5	4	3	2	1
26.Mahdollisuutenne vaikuttaa hoitopaikan toimintaan	5	4	3	2	1
27.Halukkuutenne vaikuttaa hoitopaikan toimintaan	5	4	3	2	1
28.Tiedottaminen					
a)hoitopaikan hakemisesta	5	4	3	2	1
b) hoitopaikan saamisesta	5	4	3	2	1
c) hoitopaikan toiminnasta (retket, tapahtumat, vanhempainillat)	5	4	3	2	1
d) lasta koskevista asioista	5	4	3	2	1
e) päivähoitoasioista yleensä	5	4	3	2	1

Mitä seuraavista kodin ja päivähoiton yhteistyömuodoista pidätte tärkeinä?

	Erittäin tärkeää	melko tärkeää	vähemmän tärkeää	ei ole tärkeää
29.Päivittäiset keskustelut	4	3	2	1
30.Perhekohtaiset keskustelut	4	3	2	1
31.Tiedottavat vanhempainillat	4	3	2	1
32.Vanhempainillat, joissa on asiantuntijavieras	4	3	2	1
33.Perheiden yhteiset tapahtumat (juhlat ym.)	4	3	2	1
34.Vanhempainitoimikunta	4	3	2	1
35.Hoitajien vierailut lasten kotona	4	3	2	1
36.Vanhempien osallistuminen toimintaan	4	3	2	1

Lisäksi toivoisin ajatuksianne seuraavista asioista, voitte jatkaa tarvittaessa kääntöpuolelle:

37. Mitä on mielestänne laadukas päivähoito?

38. Toteutuuko se lapsenne hoitopaikassa?

39. Mitä kehitettävää/parannettavaa on lapsenne hoitopaikassa?

40. Minkä arvosanan annatte kokonaisuutena lapsenne hoitopaikalle?

Erinomainen	hyvä	tydyttävä	välttävä	huono
5	4	3	2	1

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Liite 2. Laatutekijöiden ja kehittämisideoiden luokittelut

PUITETEKIJÄT	319
1. perusasiat kunnossa, puitteet	7
2. sopiva sijainti (lähellä kotia)	4
3. toimivat tilat, ympäristö	28
4. turvallinen ympäristö	60
5. ryhmäkokoo sopiva, riittävän pieni	52
6. ryhmän ikärakenne sopiva	4
7. ryhmän pysyvyys	11
8. henkilökunnan määrä riittävä/mol. sukupuolia	45
9. henkilökunnan pysyvyys	17
10. joustavat aukioloajat	39
11. perheen tarpeita vastaava/saatavuus	47
12. vanhemmillä valintaoikeus	5
VÄLILLISESTI OHJAAVAT/HENKILÖKUNTAAN LIITTYVÄT TEKIJÄT	290
13. henkilökunnan ammattitaito	125
14. henkilökunnan koulutus	15
15. avoin vuorovaikutus henkilökunnan ja vanhempien välillä	98
16. kotikasvatuksen/vanhempien tukeminen	21
17. kodin ja päivähoidon yhteiset periaatteet	26
18. palaute/laadun varmistus	5
KASVATUSPROSESSIIN LIITTYVÄT TEKIJÄT	1523
19. mahdollisuus olla toisten lasten kanssa, sosiaalinen verkosto	36
20. toisten huomioiminen	16
21. sosiaalisen käyttäytymisen tukeminen	46
22. perustarpeiden tyydyttäminen/tarpeet huomioon	93
23. tasavertainen kohtelu	26
24. lapsen yksilöllinen huomioiminen (erilaisuus)	226
25. aito ja välittävä suhtautuminen	29
26. lapsen arvostaminen, kunnioittaminen	16
27. lapsen kuunteleminen/aikaa lapselle	34
28. tuki, huolenpito	5
29. syli	6
30. turvalliset hoitajat/luotettavat	18
31. virikkeet	92
32. monipuolinen toiminta	163
33. tavoitteellisuus, ohjattu toiminta, opetus, ohjaus	8
34. pitkäjänteisyys	2
35. lapsilähtöisyys	29
36. pedagogisesti laadukas	1
37. kokonaisvaltaisuus	14
38. peruskasvatus/perushoito	16
39. kehitystä tukeva	117
40. omatoimisuus	19
41. välineet ok	1
42. yksilölliset toiveet huomioon	9
43. lapsen omia taipumuksia kannustava	25

44. itsensä toteuttaminen/luovuus	6
45. onnistumisen elämyksiä	3
46. leikki	11
47. ulkoilu	10
48. retket	1
49. henkisen kasvun tukeminen/persoonallisuuden tukeminen	6
50. oppiminen	11
51. terveellinen ruokailu	32
52. lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi	11
53. turvallisuus	222
54. lapsella luottava tunne	1
55. kodinomaisuus/normaali pph	34
56. säännöllinen rytmi	15
57. rauhallinen, kiireetön	9
58. kannustava	3
59. tasapainoinen	3
60. rajat, säännöt	43
61. rakkaus/hellyys	7
62. yhdessä eläminen/joustava	18
63. leikkirauha	1
64. tahdikkaus	1
65. iloiset päivät/positiivinen asenne	3
66. lapsi voi hyvin/on hyvä olla	25

TOIMINNAN VAIKUTUKSELLISET TEKIJÄT/TOTEUTUMINEN 196

67. viihtyvyys	95
68. lapsi menee mielellään hoitoon	58
69. lapsen voi jättää luottavaisin mielin hoitoon	38
70. perusta koulun aloittamiselle	5

TOTEUTUUKO LAPSEN HOITOPAIKASSA

1. ei toteudu	9
2. toteutuu välttävästi, jonkin verran	5
3. toteutuu tyydyttävästi, mutta ei kaikilta osin, osittain	58
4. toteutuu melko hyvin, pääosin, olemme melko tyytyväisiä	149
5. toteutuu, olemme tyytyväisiä	403

MITÄ KEHITETTÄVÄÄ, PARANNETTAVAA HOITOPAIKASSA**800 (692)**

1. ei ole kehitettävää, olemme tyytyväisiä	108
2. tilat pienet, ahtaat	55
3. tilat ei toimi	24
4. piha pieni, ahdas	24
5. piha ei toimi, kurainen yms.	40
6. lisää ulkoleikkivälineitä	10
7. toimintaympäristöjen kehittäminen	10
8. leikkipaikka asuinalueelle	1
9. lapsiryhmä liian suuri	70
10. lapsiryhmän ikärakenne	17
11. henkilökuntaa liian vähän/pysyvyys	70
12. sijaisia tarvitaan	20
13. hoitopaikka/ varahoitopaikka liian kaukana	5
14. varahoitopaikan saanti, vaihtuvuus	11
15. aukioloajat	19
16. loma-aikojen/kesän hoitojärjestelyt	15
17. hoitosuhteen jatkuvuus/vaihtuminen/päättyminen	6
18. koululaisten iltapäivähoito	2
19. lisää määrärahoja toimintaan/välineisiin/supistukset	21
20. päivähoitobyrokratia ajasta jäljessä/maksupolitiikka	12
21. palaute	8
22. henkilökunnan ja vanhempien väliset keskustelut	28
23. vanhempien kunnioittaminen	7
24. henkilökunnan ja vanhempien yhteistyö	16
25. (tapahtumista) tiedottaminen	9
26. reissuvihko käyttöön	2
27. päiväkodin ja perhepäivähoidon yhteistyö /-toiminta/kerhotoim.	15
28. 3-perhehoidon toiminta	2
29. lisää miespuolisia työntekijöitä	8
30. erityistyöntekijöiden käyttö	4
31. henkilökunnan koulutus/ohjaus	6
32. henkilökunnan sopivuus /ammattitaito	12
33. muut lapset/sosiaalisuus(tappeluihin puuttuminen)	7
34. lapsen yksilöllisyyden huomiointi/lapsilähtöisyys	23
35. tasapuolinen kohtelu	4
36. hoitajan ja lapsen yhteensopivuus	1
37. lapsen kehitystason huomiointi/päiväunet	8
38. lisää liikuntaa	9
39. lisää ulkoilua	6
40. lisää eskaritoimintaa	4
41. ohjattua toimintaa/retkiä	23
42. luovia toimintoja	7
43. mahdollisuus pienryhmätyöskentelyyn	2
44. monipuolinen toiminta/perheet mukaan	27
45. ruuan laatu	16
46. allergisoivat asia pois	2
47. aikaa lapsille	4

Liite 3. Taulukot vastauksista, joissa tilastollisesti merkitseviä eroja

Taulukko 10 Hoitopaikan avautuminen aamuisin

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 20,43	P 0,0088
alle 3 - vuotiaat	127	59,8	37,8	1,6	0	0,8		
3 - 5 - vuotiaat	382	62,8	33,8	1,8	1,6	0		
6 - 7 - vuotiaat	219	49,8	43,8	5	0,5	0,9		

Taulukko 11 Hoitoaikojen riittävyys iltaisin.

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 23,48	P 0,0028
alle 3 - vuotiaat	126	43,7	45,2	7,9	1,6	1,6		
3 - 5 - vuotiaat	373	46,4	40,5	8,6	3,2	1,3		
6 - 7 - vuotiaat	213	30,5	45,1	16,9	5,6	1,9		

Taulukko 12 Hoitopaikan sijainti

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 23,04	P 0,0033
alle 3 - vuotiaat	127	40,2	41,7	12,6	3,1	2,4		
3 - 5 - vuotiaat	348	51,8	37,5	9,9	0,8	0		
6 - 7 - vuotiaat	220	50,5	39,1	8,2	2,3	0		

Taulukko 13 Lapsiryhmän koko

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 20,97	P 0,0072
alle 3 - vuotiaat	126	19	56,3	19,8	4	0,8		
3 - 5 - vuotiaat	383	15,4	51,7	24	6,5	2,3		
6 - 7 - vuotiaat	218	7,3	50,5	34,4	5,5	2,3		

Taulukko 14 Päivälevon sopivuus.

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 31,98	P 0,0001
alle 3 - vuotiaat	126	45,2	50,8	2,4	1,6	0		
3 - 5 - vuotiaat	369	29,8	61	7,3	1,1	0,8		
6 - 7 - vuotiaat	202	25,5	57,4	14,9	0,5	2		

Taulukko 15 Hoitopaikan avautuminen aamuisin

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 64,34	P 0,0000
Päiväkoti	393	51,9	43	3,8	1	0,3		
perhepäivähoito	274	72,6	25,9	0,7	0,4	0,4		
ryhmäperhepäivähoito	38	39,5	52,6	0	5,3	2,6		
kerhot	23	30,4	56,5	13	0	0		

Taulukko 16 Aukioloaikojen riittävyys iltaisin.

	N	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 57,13	P 0,0000
Päiväkoti	389	31,6	47,6	13,6	5,1	2,1		
perhepäivähoito	272	57,4	34,9	5,9	1,1	0,7		
ryhmäperhepäivähoito	38	31,6	44,7	15,8	5,3	2,6		
kerhot	13	15,4	53,8	23,1	7,7	0		

Taulukko 17 Hoitopaikan toiminta-ajat

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 35,96	P 0,0003
Päiväkoti	389	14,9	50,9	23,9	7,2	3,1		
perhepäivähoito	272	26,8	54	16,2	2,2	0,7		
ryhmäperhepäivähoito	38	10,5	50	34,2	2,6	2,6		
kerhot	22	9,1	54,5	27,3	4,5	4,5		

Taulukko 18 Hoitopaikan pihan toimivuus

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 74,01	P 0,0000
Päiväkoti	392	8,4	52,3	31,1	6,6	1,5		
perhepäivähoito	272	21,7	57,4	19,1	1,8	0		
ryhmäperhepäivähoito	38	5,3	50	31,6	10,5	2,6		
kerhot	25	12	24	36	28	0		

Taulukko 19 Hoitopaikan pihan turvallisuus

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 43,14	P 0,0000
Päiväkoti	393	9,9	63,9	21,6	3,1	1,5		
perhepäivähoito	272	18,5	61,6	19,2	0,4	0,4		
ryhmäperhepäivähoito	38	7,9	55,3	31,6	5,3	0		
kerhot	25	4	48	32	16	0		

Taulukko 20 Hoitopaikan sisätilojen turvallisuus

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 61,04	P 0,0000
Päiväkoti	388	11,3	71,9	15,7	0,5	0,5		
perhepäivähoito	264	29,2	67,4	2,7	0,8	0		
ryhmäperhepäivähoito	37	13,5	73	13,5	0	0		
kerhot	25	12	68	16	4	0		

Taulukko 21 Lapsiryhmän koko

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 128,1	P 0,0000
Päiväkoti	392	6,1	42,3	38,8	9,4	3,3		
perhepäivähoito	272	22,4	64	12,1	0,7	0,7		
ryhmäperhepäivähoito	38	23,7	60,5	10,5	5,3	0		
kerhot	25	20	64	12	4	0		

Taulukko 22 Henkilökunnan määrä päiväkodissa ja ryhmäperhepäivähoitossa.

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 74,08	P 0,0000
Päiväkoti	390	4,9	41	38,7	13,3	2,1		
perhepäivähoito	69	27,5	47,8	18,8	2,9	2,9		
ryhmäperhepäivähoito	38	7,9	68,4	21,1	0	2,6		
kerhot	18	5,6	83,3	5,6	5,6	0		

Taulukko 23 Henkilökunnan pysyvyys päiväkodissa ja ryhmäperhepäivähoitossa

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 21,37	P 0,0452
Päiväkoti	378	16,3	59,9	17,1	4,9	1,8		
perhepäivähoito	69	37,7	47,8	11,6	1,4	1,4		
ryhmäperhepäivähoito	38	26,3	55,3	13,2	5,3	0		
kerhot	18	33,3	50	11,1	5,6	0		

Taulukko 24 Perhepäivähoitossa varahoitopaikan saanti

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 25,34	P 0,0133
Päiväkoti	113	8,7	58,4	28,3	1,8	1,8		
perhepäivähoito	258	21,7	49,2	20,9	7,4	0,8		
ryhmäperhepäivähoito	15	13,3	46,7	20	13,3	6,7		
kerhot	8	0	87,5	0	12,5	0		

Taulukko 25 Hoitopaikan ruokailut

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 67,16	P 0,0000
Päiväkoti	391	23,8	63,4	9,7	3,1	0		
perhepäivähoito	271	50,9	46,5	2,2	4,4	0		
ryhmäperhepäivähoito	38	26,3	41,1	2,6	0	0		
kerhot	19	31,6	63,2	5,3	0	0		

Taulukko 26 Ulkoilun riittävyys

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 92,44	P 0,0000
Päiväkoti	393	39,9	55,2	4,1	0,8	0		
perhepäivähoito	274	58,8	38,3	2,9	0	0		
ryhmäperhepäivähoito	38	28,9	57,9	5,3	7,9	0		
kerhot	24	16,7	66,7	4,2	8,3	4,2		

Taulukko 27 Lasten siisteyskasvatus ja omatoimisuuden tukeminen.

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 24,02	P 0,0202
Päiväkoti	391	38,1	58,1	3,1	0,5	0,3		
perhepäivähoito	273	46,9	49,1	3,7	0,4	0		
ryhmäperhepäivähoito	37	24,3	67,6	5,4	2,7	0		
kerhot	22	13,6	77,3	4,5	4,5	0		

Taulukko 28 Päivälevon sopivuus

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 42,25	P 0,0000
Päiväkoti	378	24,1	61,6	11,6	1,3	1,3		
perhepäivähoito	272	43,8	50,4	4,8	0,4	0,7		
ryhmäperhepäivähoito	38	18,4	71,1	7,9	2,6	0		
kerhot	9	11,1	88,9	0	0	0		

Taulukko 29 Perheen erityistoivomusten huomiointi

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 55,29	P 0,0000
Päiväkoti	378	26,6	58,9	12,7	1,6	0,3		
perhepäivähoito	272	50,7	40,8	7,4	1,1	0		
ryhmäperhepäivähoito	38	34,2	50	7,9	7,9	0		
kerhot	22	22,7	54,5	22,7	0	0		

Taulukko 30 Henkilökunnan suhtautuminen lapsiin

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 35,50	P 0,0004
Päiväkoti	393	45,8	50,4	3,6	0,3	0		
perhepäivähoito	274	67,5	30,7	1,1	0,7	0		
ryhmäperhepäivähoito	38	44,7	52,6	2,6	0	0		
kerhot	25	56	40	4	0	0		

Taulukko 31 Henkilökunnan suhtautuminen vanhempiin

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 40,22	P 0,0001
Päiväkoti	393	40,7	53,4	5,1	0,8	0		
perhepäivähoito	274	63,9	32,1	3,6	0,4	0		
ryhmäperhepäivähoito	38	36,8	55,3	5,3	2,6	0		
kerhot	25	44	48	8	0	0		

Taulukko 32 Henkilökunnan ammattitaito

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 31,42	P 0,0017
Päiväkoti	391	36,1	60,9	2,8	0,3	0		
perhepäivähoito	273	55,3	41,4	2,9	0,4	0		
ryhmäperhepäivähoito	35	31,4	60	8,6	0	0		
kerhot	25	48	52	0	0	0		

Taulukko 33 Lapsen erityistarpeiden huomioon ottaminen

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 24,18	P 0,0192
Päiväkoti	388	22,9	57,7	17,5	1	0,8		
perhepäivähoito	266	35,7	53	10,9	0	0,4		
ryhmäperhepäivähoito	36	25	58,3	13,9	2,8	0		
kerhot	22	18,2	63,6	13,6	4,5	0		

Taulukko 34 Lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen.

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 27,18	P 0,0073
Päiväkoti	389	23,4	63,8	11,8	0,3	0,8		
perhepäivähoito	262	30,5	58	10,7	0,4	0,4		
ryhmäperhepäivähoito	32	18,8	68,8	6,3	6,3	0		
kerhot	22	18,2	68,2	9,1	4,5	0		

Taulukko 35 Lapsen viihtyminen päivähoitossa

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 53,00	P 0,0000
Päiväkoti	392	26,8	58,7	12,5	2	0		
perhepäivähoito	274	52	41,3	6,3	0,4	0		
ryhmäperhepäivähoito	37	24,3	54,1	18,9	2,7	0		
kerhot	25	28	56	16	0	0		

Taulukko 36 Perheen ja hoitopaikan välinen yhteistyö

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 53,00	P 0,0000
Päiväkoti	392	26,8	58,7	12,5	2	0		
perhepäivähoito	271	52	41,3	6,3	0,4	0		
ryhmäperhepäivähoito	37	24,3	54,1	18,9	2,7	0		
kerhot	25	28	56	16	0	0		

Taulukko 37 Hoitopaikan avautuminen aamuisin

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 9,588	P 0,0480
Palokan sosiaalikeskus	489	58,7	38,2	2,5	0,2	0,4		
Vaajakosken sosiaalikeskus	239	57,7	36	3,3	2,5	0,4		

Taulukko 38 Hoitopaikan toiminta-ajat

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 11,31	P 0,0233
Palokan sosiaalikeskus	484	19,8	55	19,2	4,5	1,4		
Vaajakosken sosiaalikeskus	237	17,3	46,4	26,6	5,9	3,8		

Taulukko 39 Hoitopaikan pihan toimivuus

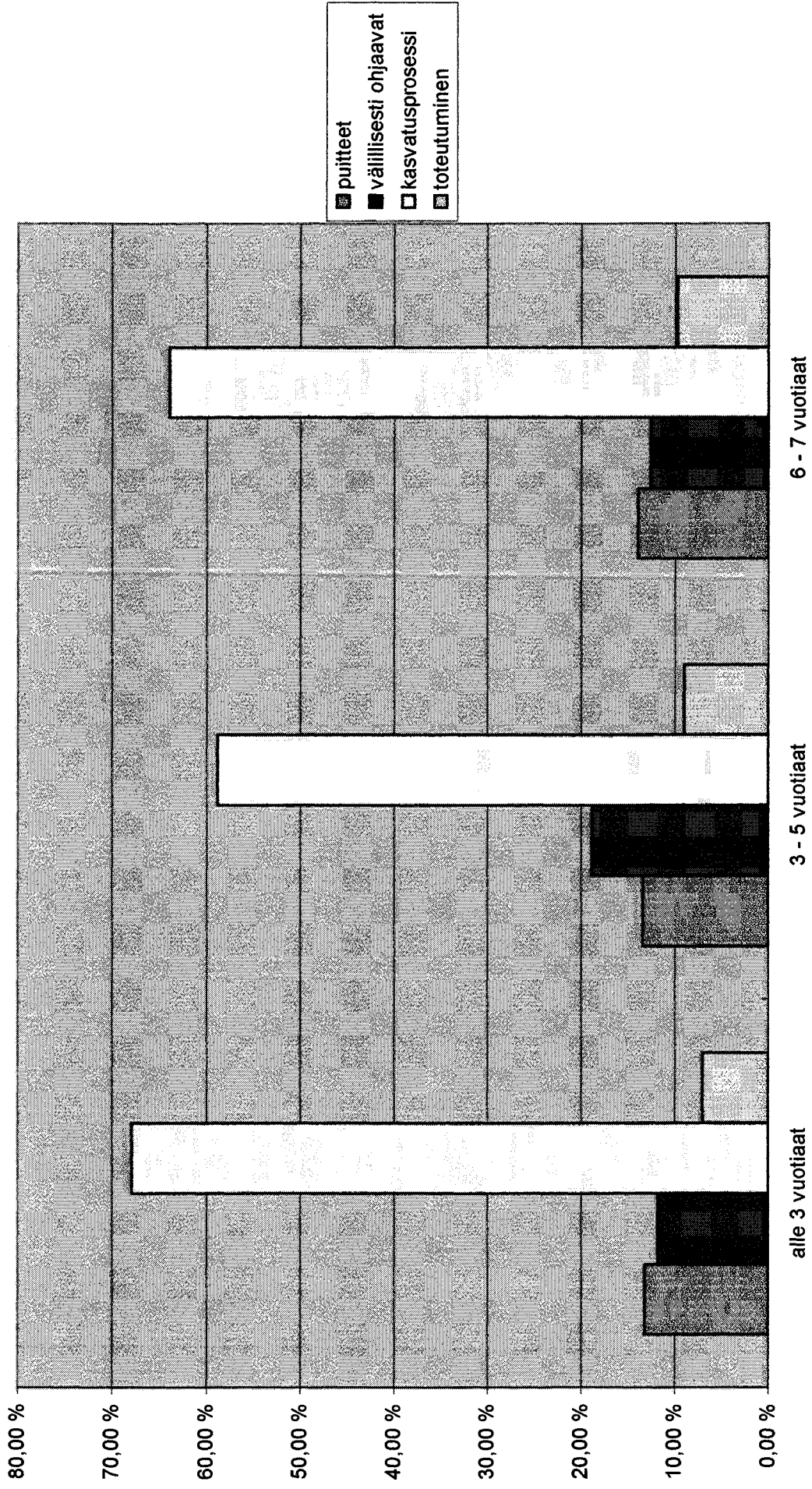
	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 12,43	P 0,0144
Palokan sosiaalikeskus	490	12,9	56,5	25,5	4,7	0,4		
Vaajakosken sosiaalikeskus	237	14,3	46	29,5	8	2,1		

Taulukko 40 Hoitopaikan sisätilojen turvallisuus

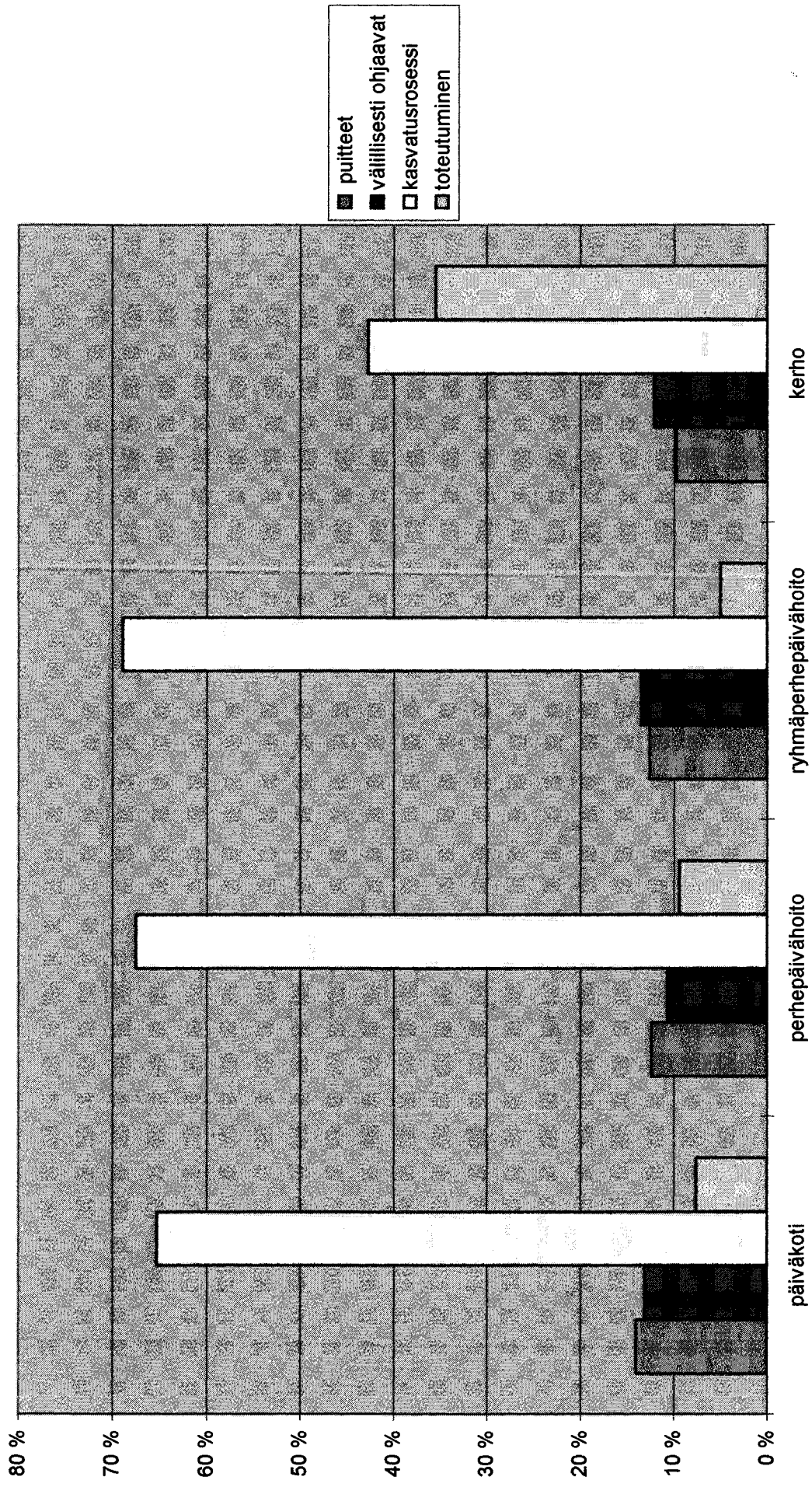
	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	χ^2 12,50	P 0,0140
Palokan sosiaalikeskus	480	19,2	71,7	8,5	0,6	0		
Vaajakosken sosiaalikeskus	234	15,8	67,1	15,4	0,9	0,9		

laatutekijät ikäryhmittäin

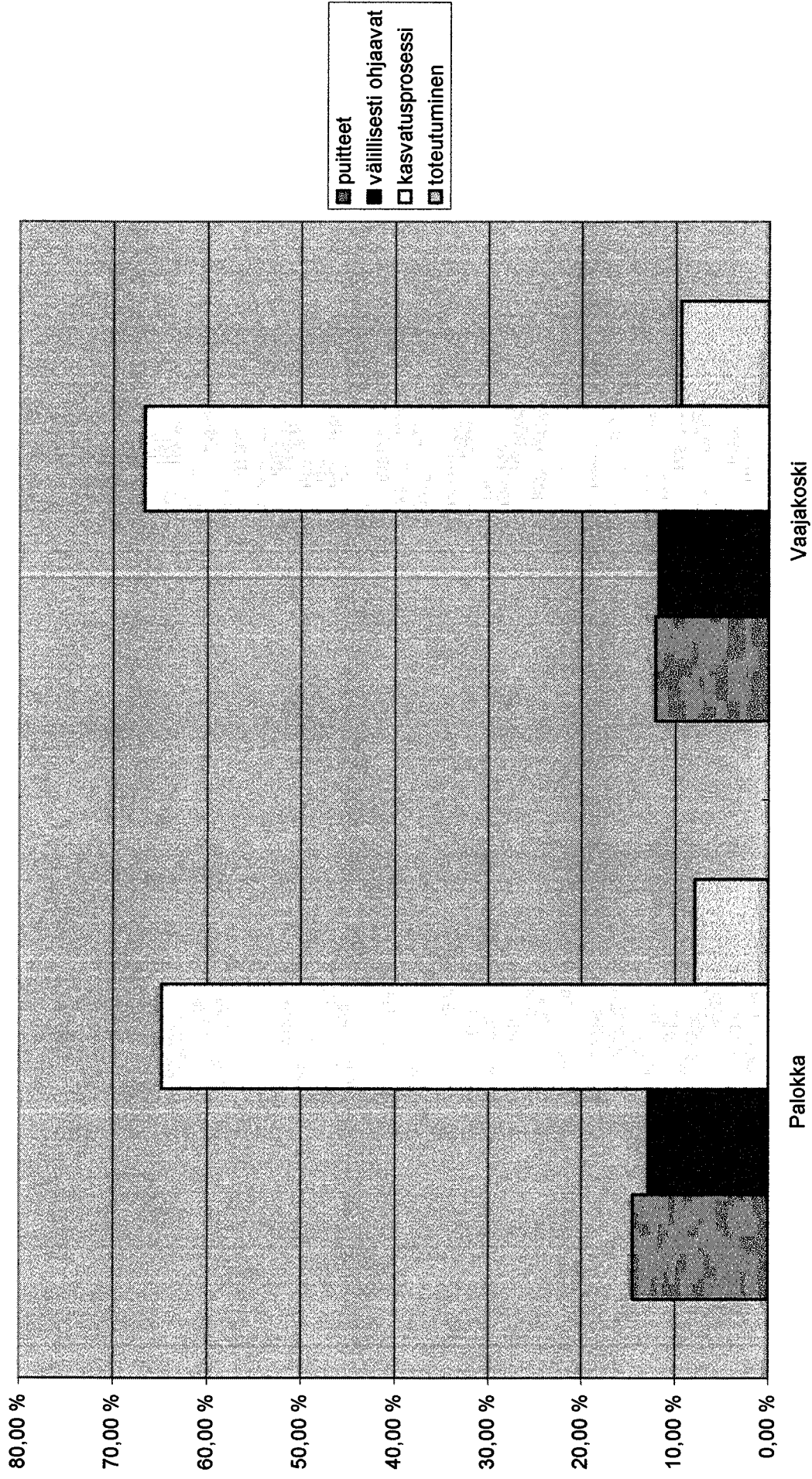
Lite 4. Laatutekijät

laatutekijät hoitomuodoittain

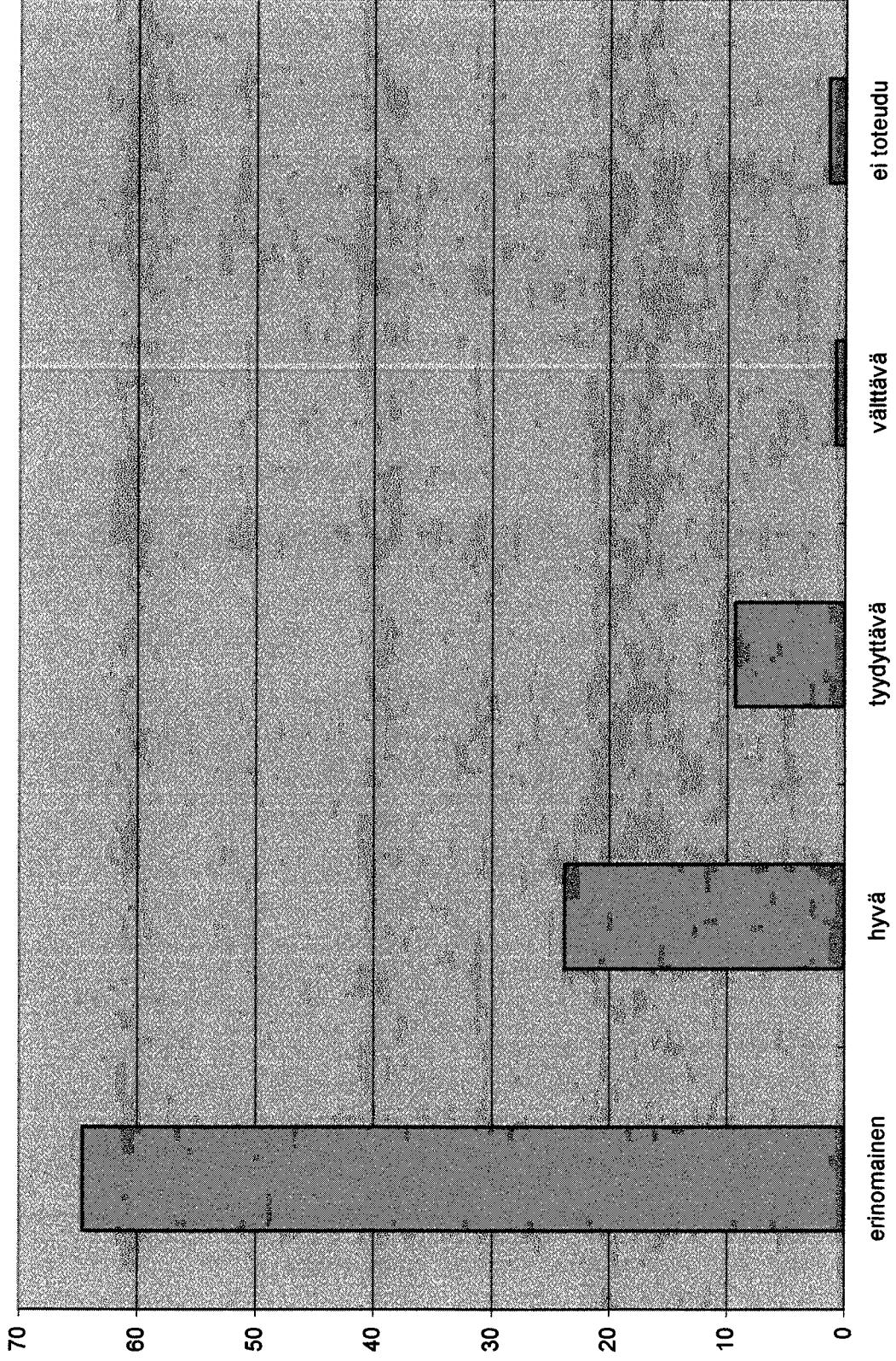

laatutekijät alueittain

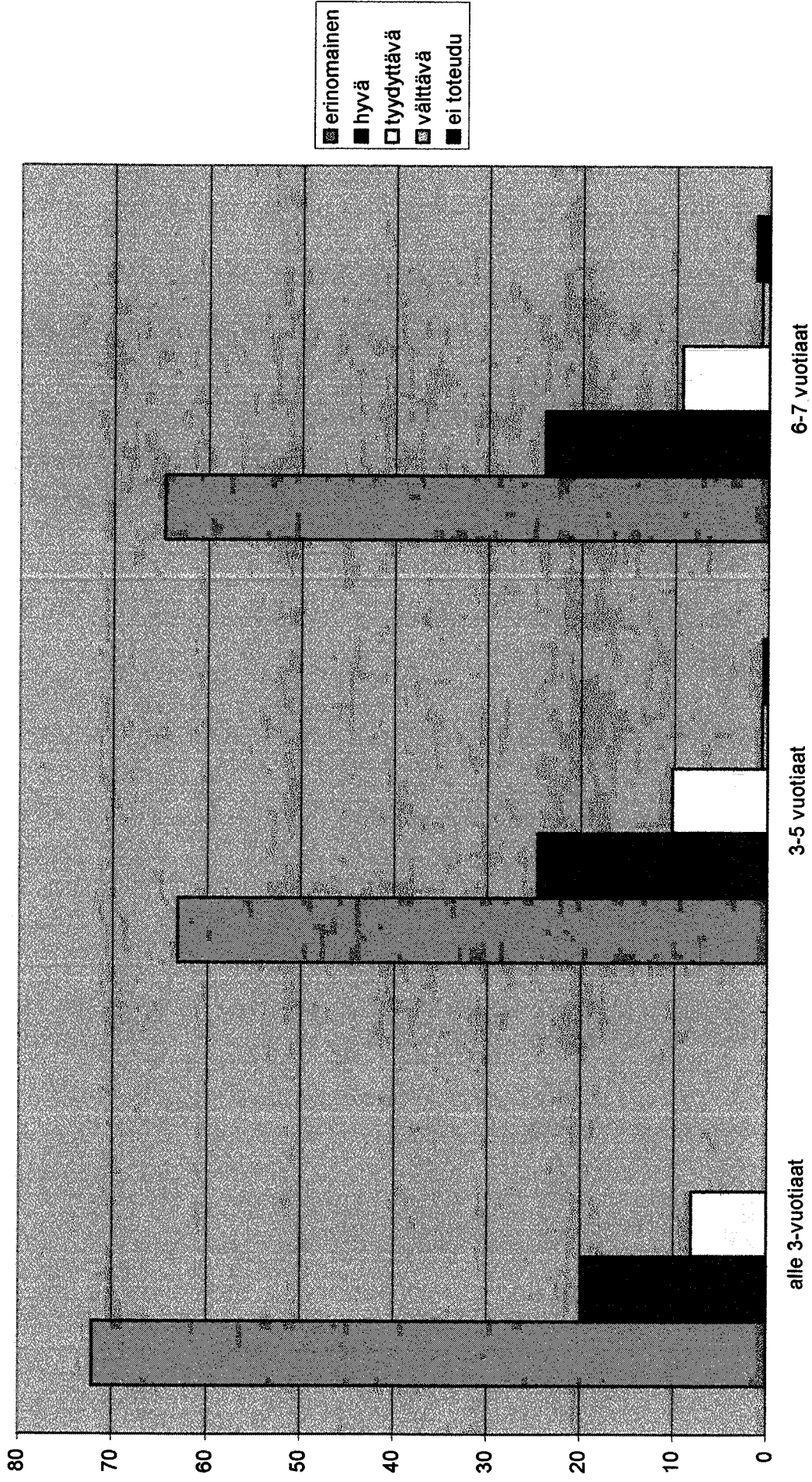

Laadun toteutuminen

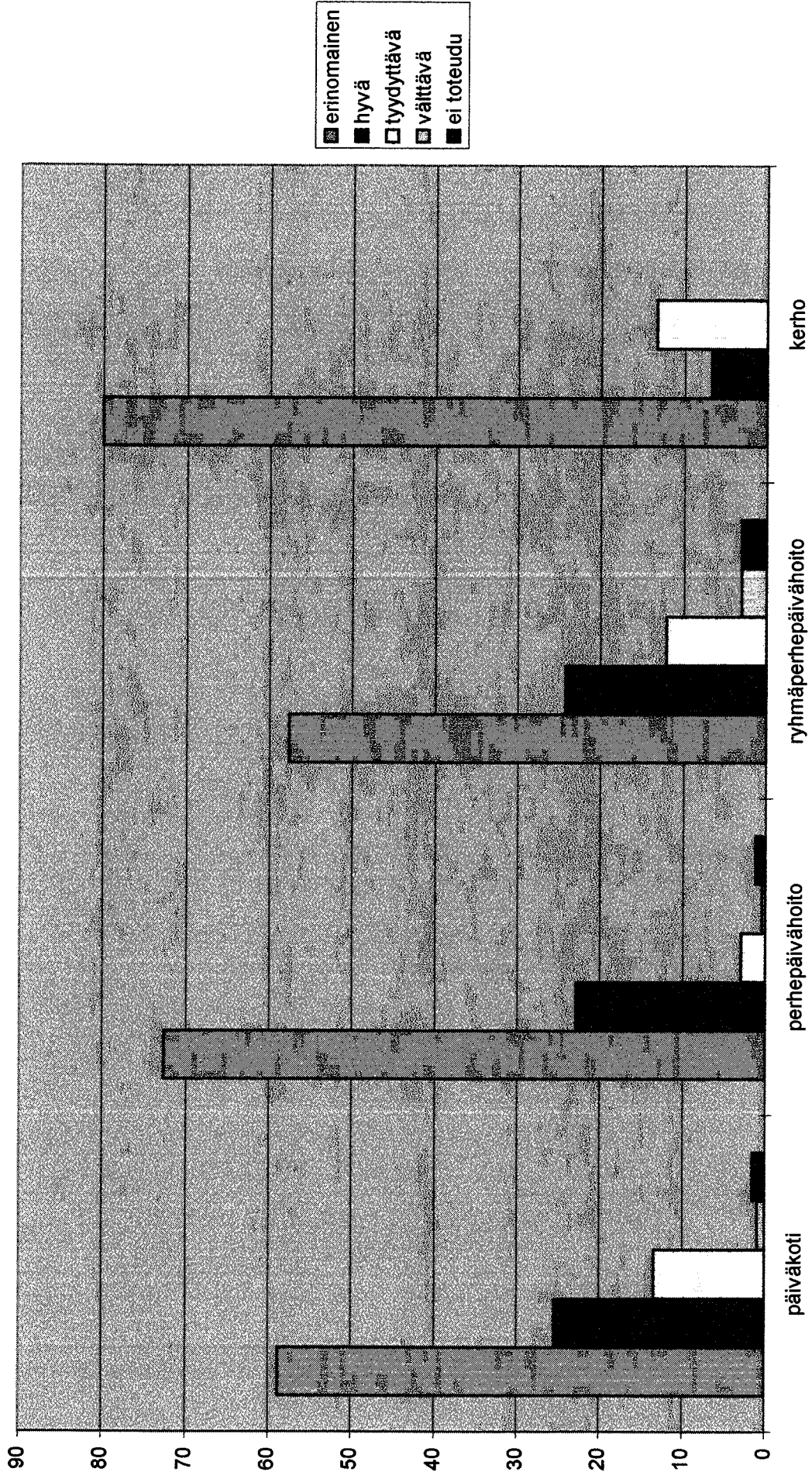
Liite 5. Laadun toteutuminen

Laadun toteuminen ikäryhmittäin

Toteutuminen hoitomuodoittain

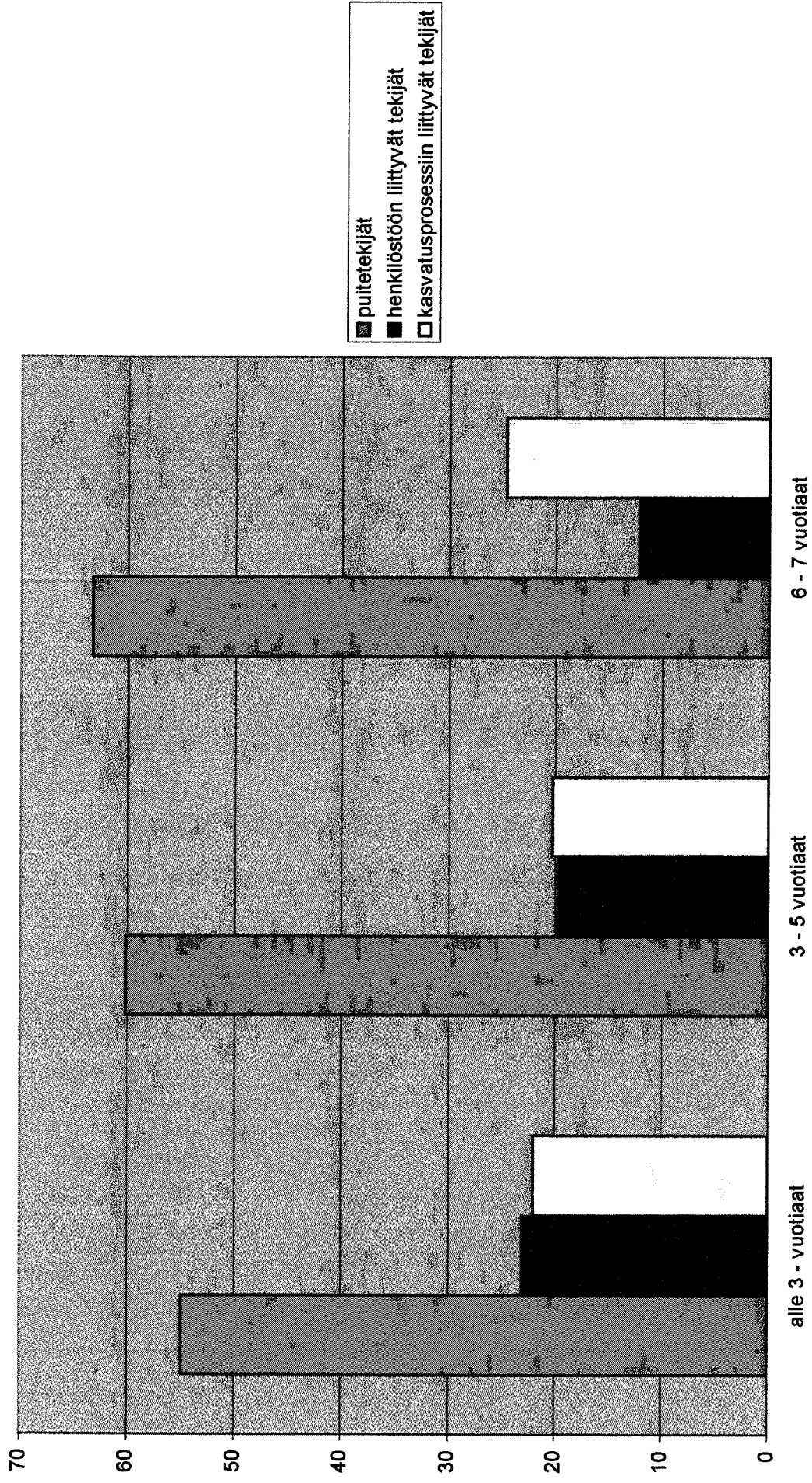

Toteutuminen alueittain

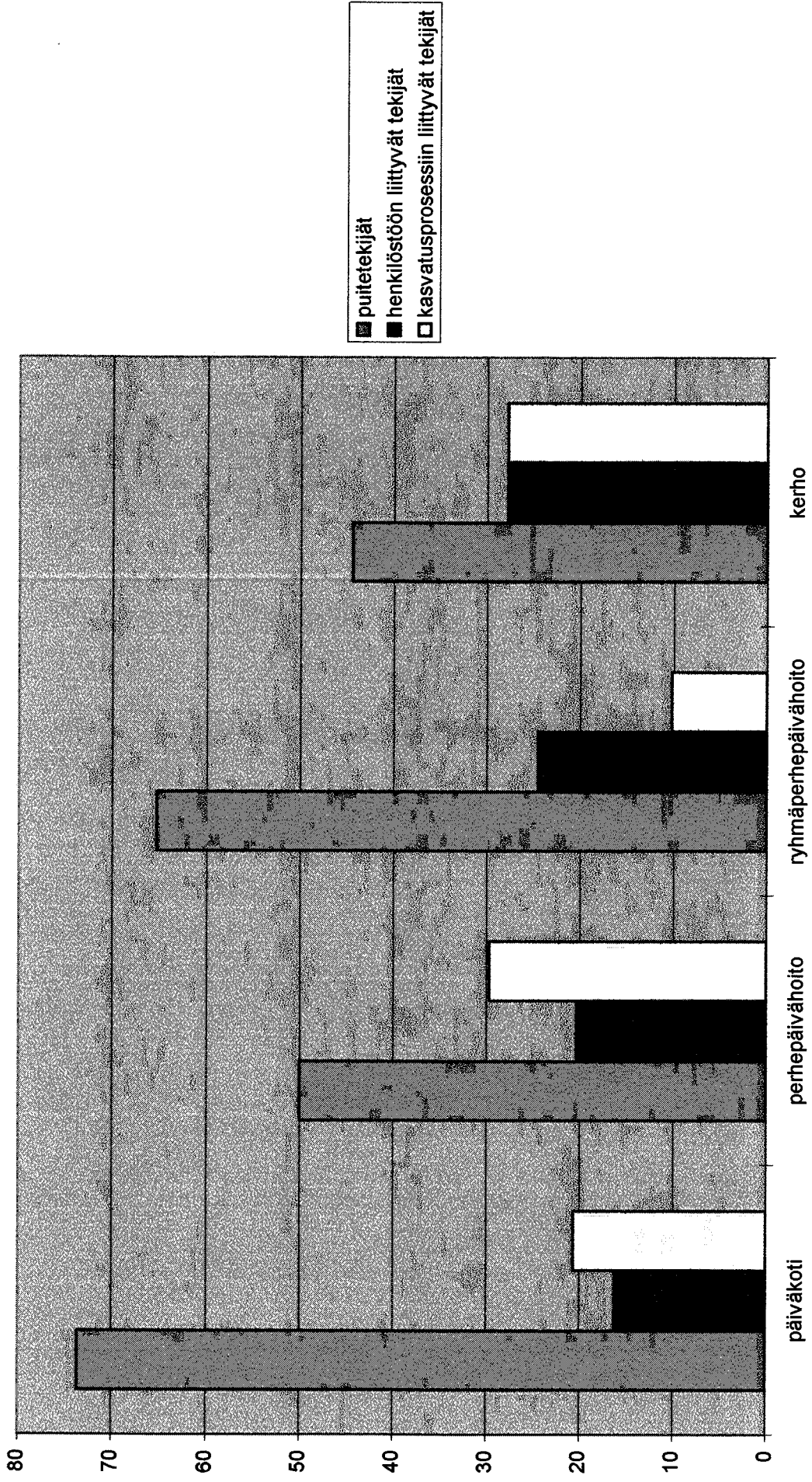

Kehittämisohdotukset ikäryhmittäin

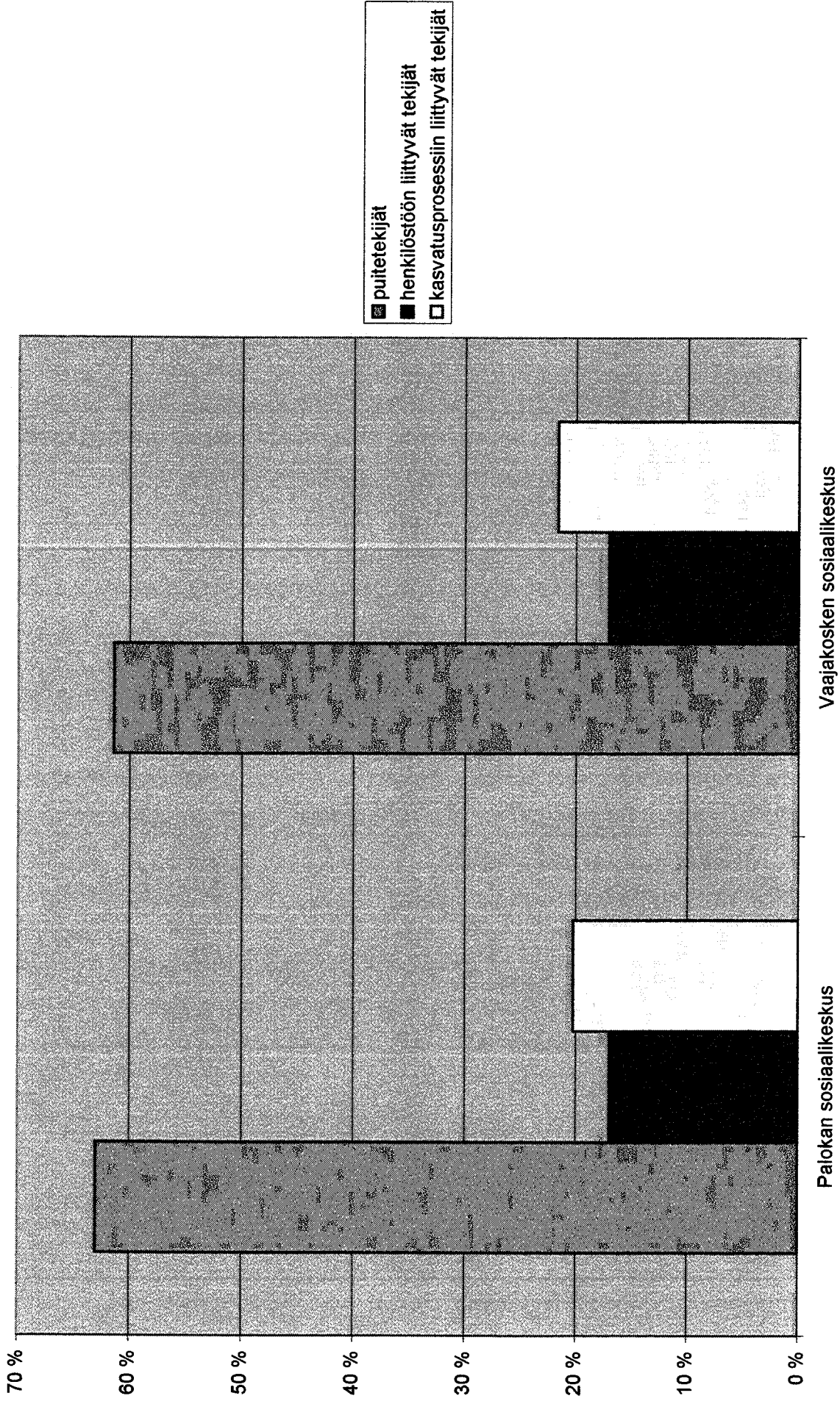
Liite 6. Kehittämisohdotukset

Kehittämisehdotukset hoitomuodoittain

Kehittämisehdotukset alueittain

Liite 7. Yhteistyömuodot

Taulukko 41 Mitä kodin ja päivähoiton yhteistyömuotoja pidetään tärkeinä, koko kunta

Kodin ja päivähoiton yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %	s	keski-arvo
päivittäiset keskustelut	728	61,4	34,5	3,7	0,4	0,59	3,5
perhekohtaiset keskustelut	726	37,5	44,6	17,2	0,7	0,73	3,2
tiedottavat vanhempainillat	725	22,3	53	23,6	1,1	0,71	3
asiantuntija - vanhempainillat	720	15,1	46,4	35	3,5	0,75	2,7
perheiden yhteiset tapahtumat	722	27	49	21,1	2,9	0,77	3
vanhempainoimikunta	713	7,8	43,6	41,3	7,3	0,74	2,5
hoitajien vierailut lasten kotiin	720	4,6	15,6	60,3	19,6	0,73	2,1
vanhempainien osallistuminen toimintaan	721	14,6	57,4	25,4	2,6	0,69	2,8

Taulukko 42 Yhteistyömuodot, alle 3 vuotiaitten vanhemmat.

Kodin ja päivähoiton yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	126	77,8	21,4	0	0,8
perhekohtaiset keskustelut	126	37,3	44,4	17,5	0,8
tiedottavat vanhempainillat	125	20	48,8	28,8	2,4
asiantuntija - vanhempainillat	122	14,8	44,3	35,2	5,7
perheiden yhteiset tapahtumat	125	19,2	46,4	29,6	4,8
vanhempainoimikunta	124	5,6	41,1	45,2	8,1
hoitajien vierailut lasten kotiin	122	4,9	19,7	56,6	18,9
vanhempainien osallistuminen toimintaan	124	16,9	56,5	24,2	2,4

Taulukko 43 Yhteistyömuodot, 3 - 5 vuotiaitten vanhemmat

Kodin ja päivähoiton yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	382	65,2	32,5	2,4	0
perhekohtaiset keskustelut	381	36	45,7	17,8	0,5
tiedottavat vanhempainillat	380	18,7	55	25,5	0,8
asiantuntija - vanhempainillat	378	11,6	47,4	37,6	3,4
perheiden yhteiset tapahtumat	377	27,9	49,3	19,6	3,2
vanhempainoimikunta	373	8,6	42,4	40,8	8,3
hoitajien vierailut lasten kotiin	379	5	17,2	59,6	18,2
vanhempainien osallistuminen toimintaan	378	15,1	59,5	23	2,4

Taulukko 44 Yhteistyömuodot, 6 - 7 vuotiaitten vanhemmat

Kodin ja päivähoiton yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	219	45,7	45,7	7,8	0,9
perhekohtaiset keskustelut	219	40,2	42,9	16	0,9
tiedottavat vanhempainillat	219	30,1	51,6	17,4	0,9
asiantuntija - vanhempainillat	219	21,5	46,1	30,1	2,3
perheiden yhteiset tapahtumat	219	30,1	49,8	18,7	1,4
vanhempainoimikunta	218	7,8	16,8	40,4	5
hoitajien vierailut lasten kotiin	218	3,7	10,6	63,3	22,5
vanhempainien osallistuminen toimintaan	218	12,4	54,6	29,8	3,2

Taulukko 44 Yhteistyömuodot, päiväkot

Kodin ja päivähoidon yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	392	54,6	39,8	5,4	0,3
perhekohtaiset keskustelut	392	44,9	43,9	10,7	0,5
tiedottavat vanhempainillat	392	29,1	53,1	17,6	0,3
asiantuntija - vanhempainillat	390	18,7	49	30,8	1,5
perheiden yhteiset tapahtumat	390	36,4	49	12,8	1,8
vanhempaintoimikunta	389	11,1	50,1	33,8	5,1
hoitajien vierailut lasten kotiin	390	2,6	11,8	62,8	22,8
vanhempain osallistuminen toimintaan	389	15,4	58,9	22,9	2,8

Taulukko 45 Yhteistyömuodot, perhepäivähoito

Kodin ja päivähoidon yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	273	72,5	26,4	0,7	0,4
perhekohtaiset keskustelut	272	26,8	45,6	26,5	1,1
tiedottavat vanhempainillat	270	10,7	51,1	35,6	2,6
asiantuntija - vanhempainillat	267	10,1	41,9	40,8	7,1
perheiden yhteiset tapahtumat	269	13,4	49,1	32,3	5,2
vanhempaintoimikunta	266	3,8	35,3	50	10,9
hoitajien vierailut lasten kotiin	267	8,2	19,9	57,3	14,6
vanhempain osallistuminen toimintaan	270	13,3	55,6	28,1	3

Taulukko 46 Yhteistyömuodot, ryhmäperhepäivähoito

Kodin ja päivähoidon yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	37	64,9	29,7	5,4	0
perhekohtaiset keskustelut	37	32,4	51,4	16,2	0
tiedottavat vanhempainillat	37	29,7	62,2	8,1	0
asiantuntija - vanhempainillat	37	10,8	51,4	37,8	0
perheiden yhteiset tapahtumat	37	29,7	37,8	32,4	0
vanhempaintoimikunta	36	5,6	27,8	58,3	8,3
hoitajien vierailut lasten kotiin	37	2,7	24,3	62,2	10,8
vanhempain osallistuminen toimintaan	36	16,7	55,6	27,8	0

Taulukko 47 Yhteistyömuodot, kerho

Kodin ja päivähoidon yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	25	44	48	4	4
perhekohtaiset keskustelut	25	44	36	20	0
tiedottavat vanhempainillat	25	32	56	12	0
asiantuntija - vanhempainillat	25	20	48	32	0
perheiden yhteiset tapahtumat	25	24	64	12	0
vanhempaintoimikunta	24	4,2	50	45,8	0
hoitajien vierailut lasten kotiin	25	2,7	24,3	62,2	10,8
vanhempain osallistuminen toimintaan	25	12	60	28	0

Taulukko 48 Yhteistyömuodot, Palokan sosiaalikeskuksen alue

Kodin ja päivähoidon yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	487	63	32,9	3,7	0,4
perhekohtaiset keskustelut	487	39	42,9	17,5	0,6
tiedottavat vanhempainillat	485	21,2	54	23,5	1,2
asiantuntija - vanhempainillat	483	16,4	47,6	33,3	2,7
perheiden yhteiset tapahtumat	483	27,5	51,6	18,8	2,1
vanhempaintoimikunta	479	8,4	45,7	39,2	6,7
hoitajien vierailut lasten kotiin	481	4,2	14,6	60,9	20,4
vanhempain osallistuminen toimintaan	482	14,5	60,4	22,8	2,3

Taulukko 49 Yhteistyömuodot, Vaajakosken sosiaalikeskuksen alue

Kodin ja päivähoidon yhteistyömuodot	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei lainkaan tärkeä %
päivittäiset keskustelut	240	58,3	37,9	3,3	0,4
perhekohtaiset keskustelut	239	34,3	48,1	16,7	0,8
tiedottavat vanhempainillat	239	24,7	50,6	23,8	0,8
asiantuntija - vanhempainillat	236	12,7	44,1	38,1	5,1
perheiden yhteiset tapahtumat	238	26,1	43,7	25,6	4,6
vanhempaintoimikunta	236	6,8	3,9	45,8	8,5
hoitajien vierailut lasten kotiin	238	5,5	17,6	58,8	18,1
vanhempain osallistuminen toimintaan	238	14,7	51,7	30,3	3,4

Taulukko 50 Päivittäiset keskustelut

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 49,98	P 0,0000
alle 3 - vuotiaat	126	77,8	21,4	0	0,8		
3 - 5 - vuotiaat	382	65,2	32,5	2,4	0		
6 - 7 - vuotiaat	219	45,7	45,7	7,8	0,9		

Taulukko 51 Tiedottavat vanhempainillat

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 17,27	P 0,0274
alle 3 - vuotiaat	125	20	48,8	28,8	2,4		
3 - 5 - vuotiaat	380	18,7	55	25,5	0,8		
6 - 7 - vuotiaat	219	30,1	51,6	23,6	0,9		

Taulukko 52 Päivittäiset keskustelut

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 37,93	P 0,0002
päiväkoti	392	54,6	39,8	5,4	0,3		
perhepäivähoito	273	72,5	26,4	0,7	0,4		
ryhmäperhepäivähoito	37	64,9	29,7	5,4	0		
kerho	25	44	48	4	4		

Taulukko 53 Perhekohtaiset keskustelut

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 39,99	P 0,0001
päiväkoti	392	44,9	43,9	10,7	0,5		
perhepäivähoito	272	26,8	45,6	26,5	1,1		
ryhmäperhepäivähoito	37	32,4	51,4	16,2	0		
kerho	25	44	36	20	0		

Taulukko 54 Tiedottavat vanhempainillat

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 63,10	P 0,0000
päiväkoti	392	29,1	53,1	17,6	0,3		
perhepäivähoito	270	10,7	51,1	35,6	2,6		
ryhmäperhepäivähoito	37	29,7	62,2	8,1	0		
kerho	25	32	56	12	0		

Taulukko 55 Vanhempainillat, joissa asiantuntijavieras

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 31,78	P 0,0015
päiväkoti	390	18,7	49	30,8	1,5		
perhepäivähoito	267	10,1	41,9	40,8	7,1		
ryhmäperhepäivähoito	37	10,8	51,4	37,8	0		
kerho	25	20	48	32	0		

Taulukko 56 Perheiden yhteiset tapahtumat

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 73,86	P 0,0000
päiväkoti	390	36,4	49	12,8	1,8		
perhepäivähoito	269	13,4	49,1	32,3	5,2		
ryhmäperhepäivähoito	37	29,7	37,8	32,4	0		
kerho	25	24	64	12	0		

Taulukko 57 Vanhempainoimikunta

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 43,74	P 0,0000
päiväkoti	389	11,1	50,1	33,7	5,1		
perhepäivähoito	266	3,8	35,3	50	10,9		
ryhmäperhepäivähoito	36	5,3	27,8	58,3	8,3		
kerho	24	4,2	50	45,8	0		

Taulukko 58 Hoitajien vierailut lasten kotona

	n	erittäin tärkeä %	melko tärkeä %	vähemmän tärkeä %	ei ole tärkeä %	χ^2 33,00	P 0,0010
päiväkoti	390	2,6	11,8	62,8	22,8		
perhepäivähoito	267	8,2	19,9	57,3	14,6		
ryhmäperhepäivähoito	37	2,7	24,3	62,2	10,8		
kerho	25	0	16	48	36		

Liite 8. Tiedottaminen

Taulukko 59 Vanhempien arviot tiedottamisesta, koko kunta

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	ka	s
hoitopaikan hakemisesta	714	15,5	57,7	22	3,8	1	3,8	0,77
hoitopaikan saamisesta	713	21,6	57,5	16,1	3,5	1,3	3,9	0,79
hoitopaikan toiminnasta	724	36,6	53,7	8,4	1,1	0,1	4,3	0,66
lasta koskevista asioista	725	33,8	52,7	11,9	1,7	0	4,2	0,70
päivähoitoasioista yleensä	719	20	59,4	16,6	3,8	0,3	4	0,73

Taulukko 60 Vanhempien arviot tiedottamisesta, alle 3 - vuotiaat

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	122	13,1	45,9	29,5	7,4	4,1
hoitopaikan saamisesta	123	20,3	52	18,7	7,3	1,6
hoitopaikan toiminnasta	124	29	55,6	15,3	0	0
lasta koskevista asioista	124	36,3	51,6	10,5	1,6	0
päivähoitoasioista yleensä	123	18,7	54,5	20,3	6,5	0

Taulukko 61 Vanhempien arviot tiedottamisesta, 3 - 5 - vuotiaat

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 5	välttävä 2 %	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	375	16	59,5	21,6	2,4	0,5
hoitopaikan saamisesta	375	22,9	57,9	15,2	2,7	1,3
hoitopaikan toiminnasta	379	36,4	54,4	8,4	0,8	0
lasta koskevista asioista	380	32,6	53,9	11,6	1,8	0
päivähoitoasioista yleensä	376	18,9	62	15,2	3,7	0,3

Taulukko 62 Vanhempien arviot tiedottamisesta, 6 - 7 - vuotiaat

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	216	16,2	61,1	18,5	4,2	0
hoitopaikan saamisesta	215	20	60	16,3	2,8	0,9
hoitopaikan toiminnasta	220	41,4	51,4	4,5	2,3	0,5
lasta koskevista asioista	220	34,5	50,9	13,2	1,4	0
päivähoitoasioista yleensä	219	22,8	57,5	16,9	2,3	0,5

Taulukko 63 Vanhempien arviot tiedottamisesta, päiväkotit

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	388	14,7	60,1	21,9	3,1	0,3
hoitopaikan saamisesta	389	21,6	60,4	13,4	3,3	1,3
hoitopaikan toiminnasta	393	40,7	52,7	5,3	1	0,3
lasta koskevista asioista	392	30,1	55,1	12,8	2	0
päivähoitoasioista yleensä	391	19,4	63,4	13,8	3,1	0,3

Taulukko 64 Vanhempien arviot tiedottamisesta, perhepäivähoito

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	265	18,1	54	21,5	4,9	1,5
hoitopaikan saamisesta	265	23,8	52,8	18,5	4,2	0,8
hoitopaikan toiminnasta	269	31,6	56,1	11,5	0,7	0
lasta koskevista asioista	271	41,3	48,7	9,2	0,7	0
päivähoitoasioista yleensä	269	22,7	53,9	17,8	5,2	0,4

Taulukko 65 Vanhempien arviot tiedottamisesta, ryhmäperhepäivähoito

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 5	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	37	10,8	48,6	35,1	2,7	2,7
hoitopaikan saamisesta	36	16,7	50	33,3	0	0
hoitopaikan toiminnasta	37	35,1	40,5	18,9	5,4	0
lasta koskevista asioista	37	29,7	45,9	18,9	5,4	0
päivähoitoasioista yleensä	36	13,9	50	33,3	2,8	0

Taulukko 66 Vanhempien arviot tiedottamisesta, kerho

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 5	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	23	8,7	73,9	8,7	4,3	4,3
hoitopaikan saamisesta	23	4,3	73,9	8,7	4,3	8,7
hoitopaikan toiminnasta	24	29,2	62,5	8,3	0	0
lasta koskevista asioista	24	16,7	66,7	16,7	0	0
päivähoitoasioista yleensä	22	9,1	68,2	22,7	0	0

Taulukko 67 Vanhempien arviot tiedottamisesta, Palokan sosiaalikeskuksen alue

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 5	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	476	15,3	57,6	22,1	4,2	0,8
hoitopaikan saamisesta	476	21,2	56,3	16,4	4,6	1,5
hoitopaikan toiminnasta	485	37,5	52,4	9,1	0,8	0,2
lasta koskevista asioista	486	32,9	53,3	12,3	1,4	0
päivähoitoasioista yleensä	480	19	61,5	15,8	3,8	0

Taulukko 68 Vanhempien arviot tiedottamisesta, Vaajakosken sosiaalikeskuksen alue

TIEDOTTAMINEN	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %
hoitopaikan hakemisesta	237	16	57,8	21,9	3	1,3
hoitopaikan saamisesta	237	22,4	59,9	15,6	1,3	0,8
hoitopaikan toiminnasta	238	34,9	56,3	7,1	1,7	0
lasta koskevista asioista	238	35,7	51,3	10,9	2,1	0
päivähoitoasioista yleensä	238	22,3	55	18,1	3,8	0,8

Taulukko 69 Tiedottaminen hoitopaikan hakemisesta

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	x ² 29,60	P 0,0002
alle 3 - vuotiaat	122	13,1	45,9	29,5	7,4	4,1		
3 - 5 - vuotiaat	375	16	59,5	21,6	2,4	0,5		
6 - 7 - vuotiaat	216	16,2	61,1	18,5	4,2	0		

Taulukko 70 Tiedottaminen hoitopaikan toiminnasta

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	x ² 21,26	P 0,0065
alle 3 - vuotiaat	124	29	55,6	15,3	0	0		
3 - 5 - vuotiaat	379	36,4	54,4	8,4	0,8	0		
6 - 7 - vuotiaat	220	41,4	51,4	4,5	2,3	0,5		

Taulukko 71 Tiedottaminen hoitopaikan saamisesta

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	x ² 30,03	P 0,0028
päiväkoti	389	21,6	60,4	13,4	3,3	1,3		
perhepäivähoito	265	23,8	52,8	18,5	4,2	0,8		
ryhmäperhepäivähoito	36	16,7	50	33,3	0	0		
kerho	23	4,3	73,9	8,7	4,3	8,7		

Taulukko 72 Tiedottaminen hoitopaikan toiminnasta

	n	erinomainen 5 %	hyvä 4 %	tydyttävä 3 %	välttävä 2 %	huono 1 %	x ² 25,89	P 0,0111
päiväkoti	393	40,7	52,7	5,3	1	0,3		
perhepäivähoito	269	31,6	56,1	11,5	0,7	0		
ryhmäperhepäivähoito	37	35,1	40,5	18,9	5,4	0		
kerho	24	29,2	62,5	8,3	0	0		